

Riksdagens protokoll

2013/14:112

Tisdagen den 13 maj

Kl. 09.00 – 13.47

Protokoll
2013/14:112

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 7 maj justerades.

2 § Ansökan om fortsatt ledighet

Tredje vice talmannen meddelade att *Josefin Brink* (V) ansökt om fortsatt ledighet under tiden den 15 maj–2 juli.

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Ali Esbati* (V) skulle fortsätta att tjänstgöra som ersättare för Josefin Brink.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Ali Esbati som suppleant i arbetsmarknadsutskottet under Josefin Brinks fortsatta ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 15 maj–2 juli* till

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Ali Esbati (V)

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:462

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:462 Tonnageskatt eller utflaggning
av Lars Johansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 9 maj 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:468

Till Riksdagen

Interpellation 2013/14:468 Hemtjänstpersonalens arbetsmiljö
av Eva Olofsson (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 5 juni 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 maj 2014

Socialdepartementet

Maria Larsson (KD)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

5 § Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2013/14:FPM84 Ändringar i direktivet om aktieägares rättigheter
KOM(2014) 213 till civilutskottet

Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Lennart Axelsson har frågat mig om jag delar utredningens förslag om att kommunerna ska tvingas att privatisera äldreomsorgen och om det i så fall finns en majoritet av regeringspartierna som delar den åsikten.

Låt mig börja med att understryka att det förslag som utredningen har lagt fram inte innebär att kommunerna tvingas till att privatisera sin äldreomsorg. Vad utredningen föreslår i sitt betänkande *Framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten* (SOU 2014:2) är att Sveriges kommuner, utifrån de lokala omständigheter som finns i varje kommun, ska skapa förutsättningar för äldre människor att kunna välja mellan olika utförare inom hemtjänsten – privata eller kommunala.

Med att skapa förutsättningar menar utredningen att kommunerna ska göra det möjligt för brukarna att kunna välja mellan minst två utförare, varav en av dem i kommunal regi. Det innebär att en kommun som antingen har publicerat en annons om upphandling eller ett förfrågningsunderlag i enlighet med LOU, lagen om offentlig upphandling, eller LOV, lagen om valfrihetssystem, har skapat förutsättningar för äldre människor att välja utförare.

Förslaget innebär inte att det krävs att det finns valbara utförare för att en kommun ska anses ha skapat förutsättningar för valfrihet. Förslaget ger också kommunerna rätt att själva välja vilket upphandlingssätt man vill använda sig av för att uppnå valfrihet. Det kan ske med stöd av LOV, med stöd av LOU eller med stöd av en kombination av båda dessa lagar.

Även om utredningens förslag genomförs är alltid kommuner och landsting huvudmän och ytterst ansvariga för alla sina angelägenheter. Huvudmannaansvaret är viktigt för att garantera demokratisk kontroll, god kvalitet och regelefterlevnad oavsett om verksamheten utförs i privat eller kommunal regi.

En värdig äldreomsorg förutsätter att den äldre själv får vara med och bestämma vem som ska ge omsorg och när den ska ges. Att människor vill vara med och välja understryks av att 80 procent av brukarna gör ett aktivt val när möjlighet ges (*Stimulansbidrag LOV*, delrapport 2014, Socialstyrelsen). Utredningens förslag bidrar till att göra detta möjligt för äldre, oavsett vilken kommun man bor i.

Anf. 2 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Maria Larsson för svaret.

Jag tyckte att jag ställde två ganska tydliga frågor, dels om Maria Larsson höll med utredaren om de slutsatser han för fram, dels om det i så fall fanns en majoritet i Alliansen för samma sak.

Jag har försökt att läsa mig till i interpellationssvaret om det finns något svar på detta men har inte kunnat hitta något. Mellan raderna kan man ändå läsa sig till att Maria Larsson håller med men att det inte finns någon majoritet för förslaget i Alliansen. Det var i alla fall min tolkning. Maria Larsson får rätta mig om jag har förstått det fel.

Jag är övertygad om att när vi blir äldre och har behov av någon annans hjälp för att klara oss är det viktigaste att vi får hjälp snabbt och att

Svar på
interpellationer

den är av god kvalitet. Jag är däremot inte lika övertygad om att det är viktigt att vi får en mängd olika utförare att välja bland.

Jag har själv erfarenhet av när mina föräldrar var i den situationen, och nu har min sambos föräldrar också precis hamnat där. Det sker ofta snabbt. Det normala är inte att man har ett långsamgående behov av stöd, utan det är i samband med att man råkar ut för en hjärnblödning eller liknande. Då måste det komma in väldigt snabbt.

Jag kommer från en kommun som heter Nora. Vi har diskuterat att införa lagen om valfrihet under ganska många år. Hittills har det funnits en majoritet för att vi inte ska göra det. Vi menar att våra möjligheter att kunna erbjuda det här stödet är bättre om vi kan koncentrera oss på att kunna göra det i kommunal regi, så som det hittills har varit. Kommunen har tio och ett halvt tusen invånare, och vi har bedömt att underlaget för att ha flera utförare är väldigt litet.

Jag lyssnade i går på en presentation av förslaget av bland andra Greger Bengtsson, den utredare som har tittat på detta. Han konstaterade att detta i grunden är en ideologisk fråga. Så är det säkert. Precis som privatiseringen av bilprovning och apotek var ideologiska frågor är även denna del, där man vill privatisera delar av äldreomsorgen, en ideologisk fråga.

Jag tycker att detta blir lite knepigt. Jag tror att de allra flesta ändå betraktar det som en privatisering om kommunerna får en skyldighet att se till att det finns mer än en utförare, det vill säga utöver dem själva. Det är inte en annan del av kommunen utan en privat utförare. Det blir ju en del av den kommunala verksamheten som kommer att bedrivas i privat regi. Att kalla detta något annat än en tvångsprivatisering tycker jag är väldigt svårt, även om Maria Larsson försöker få det till någonting annat.

Jag menar också att det stora problemet inom äldreomsorgen över huvud taget i dag inte är om man har möjlighet att välja eller inte utan om man kan få tillgång till personal på ett klokt sätt – personal med bra arbetsvillkor som gör att det finns människor som vill söka sig dit även i framtiden.

Anf. 3 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! I svaret från statsrådet kan vi läsa att 80 procent av brukarna gör ett aktivt val när möjligheten ges. Jag tycker att det är ett bra påpekande. Vi ser också vad gäller hemtjänsten att de som har möjlighet att göra ett aktivt val är mer nöjda. De anser att hemtjänsten är mer lyhörd och ser till behov och önskemål på ett annat sätt.

Inom andra tjänsteområden är det väldigt vanligt att man kan välja. Ja, det är en självklarhet. Jag tycker att det är av största vikt att vi inte förlorar rätten att välja när vi blir äldre. Valfriheten och den nationella värdegrund som anger att äldre ska leva ett värdigt liv och känna välbefinnande är viktig att utgå från och ha som riktmärke.

Lagen om valfrihet infördes av alliansregeringen och är i korthet ett regelverk för hur valfrihetssystem ska tillämpas på lokal nivå. Många kommuner har redan infört LOV, och flera är i startgroparna för att göra det. Kommunerna kan också få ekonomiska medel för att sätta upp bra kvalitetskriterier så att man får system som fungerar på allra bästa sätt.

Det är viktigt att komma ihåg att lagen bygger på kvalitetskonkurrens. Det handlar inte om någon priskonkurrens. Man får rätt att välja,

och man får rätt att välja om. Det innebär att utförarna måste vara rädda om sina kunder för att inte mista dem.

Vad gäller information har kommunen ett fullödigt ansvar att se till att man som brukare får information om samtliga aktörer man kan välja mellan. Här finns en del att göra från kommunernas sida, tror jag. Vi kommer att få en ny kommunallag, och där kommer detta att betonas på ett helt annat sätt.

Flera socialdemokratiska kommuner och vänsterdominerande kommuner värnar monopolet, bromsar och vill inte införa lagen om valfrihetssystem. De anser tydligen att det är kommunens politiker och tjänstemän som ska bestämma vem som ska utföra tjänsterna inom omsorg och hemtjänst. Den enskilda individen får en passiv roll.

De som säger nej till LOV tar avstånd från människor som av någon anledning är missnöjda med kommunens omsorg och själva vill prova att utföra den. De tar också avstånd från dem som känner att ett alternativ till kommunens omsorg och hemtjänst skulle passa bättre.

Valfrihet leder till att människor får fatta egna beslut som gäller deras eget välbefinnande. Tyvärr finns inte möjligheten att välja i alla kommuner – LOV har inte införts överallt. Därför tycker jag att det är viktigt att frågan ses över, att den utreds och att man hittar vägar framåt för att fortsätta utveckla och förbättra äldrevården. De äldres välbefinnande ska alltid vara i fokus.

Att kunna göra egna val är viktigt även på äldre dagar, och de äldre är en växande grupp i samhället. Det gäller att stå upp, menar vi, för rätten att välja och för inflytande. Därför är det viktigt att vi genomför nödvändiga reformer. Jag tycker att det är beklagligt att man från visst håll försöker stoppa, hindra och förbjuda. Här går en skiljelinje mellan partierna på vänsterkanten och Alliansen.

Valfrihet ska finnas även på äldre dagar. I en offentligt finansierad omsorg ska det finnas en mångfald av utförare. Det stärker och höjer kvaliteten, och det ger också bättre möjligheter att välja för dem som har ett vårdyrke. Det tycker jag är viktigt när vi talar om att vi behöver fler människor som väljer vårdyrket och talar om behovet av att jobba inom vård och omsorg.

Anf. 4 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Ja, detta är uppenbarligen en ideologisk fråga. Min utgångspunkt är de äldres uttalade önskemål att få bestämma själva. Den värdegrund vi har infört, vilket Socialdemokraterna har hyllat oss för att vi har gjort, bygger på att man har delaktighet och även självbestämmande. Det är en av ingredienserna för att uppnå värdighet och välbefinnande.

Det finns en hel del socialdemokratiska kommuner som har tagit bort skygglapparna och sagt att de tycker att det är viktigt. Ljusdal är ett exempel på en sådan kommun. Den är inte stor, men där har man infört LOV. Det man säger är: Det gav oss möjlighet att få mycket mer kunskap om vår egen verksamhet. När den skulle konkurrensutsättas var vi tvungna att göra förändringar i den, för den höll inte måttet. Det är det här som jag ser hända i de kommuner som vågar ta bort skygglapparna och prova att låta mångfalden komma in.

Prot. 2013/14:112

13 maj

Svar på
interpellationer

80 procent av de äldre vill själva kunna välja, men Lennart Axelsson vill ta sig rätten att bestämma åt dem. Den tiden tycker jag är förbi när äldre ska stå med mössan i hand och bara ta emot det de blir tilldelade av kommunen. Man måste få rådrum i sitt eget liv.

Lennart Axelsson är ju gammal i gården, så han vet mycket väl hur det fungerar med utredningar. Vi tillsätter en utredning och ger tydliga direktiv, och när utredningen är klar går den på remiss. Sedan fattar regeringen beslut – efter remissomgången och efter att alla remissinstanser har fått komma till tals.

Vi är ganska övertygade om – och då talar jag för Kristdemokraterna – att de 80 procent äldre som vill ha möjligheten att välja finns i varenda kommun. Då är det orätt av kommunpolitiker att roffa åt sig makten från de äldre och säga: Nej, vi ska bestämma åt er. Det tycker inte jag är skäligt. Som sagt var: Det är en vinnarsituation för framför allt de äldre, och det är min främsta utgångspunkt. Man kan också se att de äldre där det har funnits en möjlighet att välja är mer nöjda med sin hemtjänst. I de kommunerna finns det en högre nöjdhetsgrad hos de äldre än där kommunpolitikerna har sagt: Detta får du. Här får du inte välja.

Jag skulle vilja veta vad Lennart Axelssons svar är till de 80 procent äldre som säger att de vill ha möjligheten att välja. Där är Socialdemokraterna svaret skyldiga, utom i de förståndiga socialdemokratiska kommuner där man har tagit bort skygglapparna.

Anf. 5 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Jag kanske ska påminna om vad min fråga egentligen handlade om. Är tanken att man, i de kommuner där det finns en majoritet för att välja kommunpolitiker som inte tycker att det är en jättebra idé att införa delvis privat äldreomsorg, inte ska kunna välja sådana politiker som får det genomslaget i politiken? Om det är så att Maria Larsson vill tvinga på alla kommuner det här, då försvinner ju den valmöjligheten för de kommunmedborgarna.

Det är inte jag som på något sätt försöker förhindra valfrihet. Det är ju så att de kommuninvånare som tycker att de vill ha en kommunal äldreomsorg fråntas den möjligheten genom det förslag som finns. Maria Larsson skakar på huvudet, men hon kommer väl att kunna förklara det i nästa inlägg.

Jag vänder mig mot att man försöker framställa lagen om valfrihet som någonting som skulle kunna lösa äldreomsorgens problem. Det är verkligen inte så; de är på en helt annan nivå. Att Maria Larssons regering har sänkt skatterna med betydligt mer än vad äldreomsorgen kostar under ett år – den kostar ungefär 99 miljarder, och ni har sänkt skatten med 134 – påverkar såklart möjligheterna att erbjuda en bra äldreomsorg.

I Veteranen, som är en av pensionärsorganisationernas tidning, skriver man: "Lagen om valfrihet (LOV) infördes 2009 och innebär att äldre själva får välja om hemtjänsten ska utföras av ett privat företag eller av kommunen. De får helt enkelt välja utförare – – Någon valfrihet av innehållet i hemtjänsten rör det sig dock inte om. Den omsorg en person har rätt till avgörs i biståndsbeslutet, och står fast oavsett vem som utför jobbet.

Denna marknadsmodell bygger på att de äldre fungerar ungefär som köpvilliga kunder. Men verkligheten ser ofta väldigt annorlunda ut.

Många äldre kommer i kontakt med äldreomsorgen först när de blivit sjuka och orkar sällan välja vem som ska utföra hemtjänsten. Ofta är det dessutom bråttom.

Valet av utförare sker i praktiken av anhöriga. I många fall görs inget val alls ...

För många blir valet ett orosmoment. Marta Szebehely, professor i socialt arbete vid Stockholms universitet, tror att äldre människor är mer angelägna om innehållet i omsorgen och vilka personer som kommer till dem, än vilken arbetsgivare personalen har. Omställningen från självständig individ till hjälpbehövande är ofta en dramatisk och jobbig förändring i sig.”

Den här texten beskriver på ett bra sätt vad som faktiskt sker när vi hamnar i ett läge då vi är tvungna att få hjälp av någon annan.

Jag är helt övertygad om att det viktigaste är om vi kan påverka vilken typ av hjälp vi kan få och också att vi kan få samma personal som kommer tillbaka varje dag. Detta är ingenting som underlättas av att vi har fler valmöjligheter. Det finns 140 möjliga val i Stockholm. I Nora har vi av naturliga skäl inte några. Men vi har möjlighet att få en bra äldreomsorg, och den vill vi fortsätta att slå vakt om. Vi anser att man ska ha kvar beslutsmöjligheterna i kommunerna när det gäller denna typ av insatser.

Anf. 6 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Bara för att man har blivit äldre är det inte per automatik så att kommunens politiker och tjänstemän vet bättre vilken hjälp man behöver.

Lennart Axelsson talar i sin interpellation om att kommuner ska tvingas att privatisera äldreomsorgen. Den frågeställningen är ytterst märklig. Privatisering innebär egentligen att man överför något samhällsligt i privat ägo. Men det handlar inte om det. När det gäller landstingen finns det i dag en lag som inom primärvården innebär att man måste införa LOV. Inom offentlig skattefinansierad vård tillåter vi att privata läkare och andra aktörer får möjlighet att utföra vården. Det har inneburit en förbättring, och vi har fler vårdcentraler i dag. Vi har en hög kvalitet, och de som väljer en privat aktör är mer nöjda. Det är därför viktigt med denna mångfald. Vill man vara kvar hos landstingets vårdcentral kan man självklart vara det, men valfriheten finns. Det är inget tvång att välja heller, för den delen, och man kan välja om.

Ordet privatisering är fel ord i sammanhanget. Vi vill alla ha en offentlig skattefinansierad vård. Sedan tycker vi från Alliansens sida att det är bra om det finns en mångfald av utförare.

Jag vill återkomma till behovet av arbetskraft inom äldreomsorgen och inom vården över huvud taget. Om vi har en mångfald finns det större möjligheter att öppna eget om man har ett vårdyrke och vill satsa på att bli egen företagare. Man får som vårdanställd också större möjligheter att välja arbetsgivare. Det innebär att det blir mer attraktivt att välja ett vårdyrke. Det finns ett mycket stort behov av vårdpersonal i framtiden. Även där kan det alltså vara en tillgång.

När det gäller skattesänkningarna har Socialdemokraterna sagt ja till nästan alla skattesänkningar – 84 miljarder i fråga om jobbskatteavdrag. Vi har sänkt skatten och sett till att äldreomsorgen har fått mer pengar.

Prot. 2013/14:112
13 maj

Svar på
interpellationer

Det är bara att ta reda på vad SKL säger i sammanhanget. De har en mycket bra statistik för detta.

Anf. 7 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Jag tycker att den här interpellationsdebatten är mycket intressant eftersom den visar på de ideologiska skygglappar som regeringen har valt att ta på sig när man inte vill låta kommunerna själva hantera frågan. Det kan finnas de som har både möjlighet och behov, höll jag på att säga, och de som kanske har valt andra sätt.

När det gäller LOV låter det tjuvigt att ha en lag som heter lagen om valfrihet. Men lagen ger valfrihet för företag att etablera sig. Den ger egentligen inte så mycket större valfrihet för individen.

Vi är nog alla överens om att alla ska kunna ha en bra och säker omvårdnad. Särskilt viktigt är det kanske för våra äldre som börjar närma sig livets slutskede där valmöjligheterna blir starkt begränsade, inte för att de inte vill välja utan därför att deras egen förmåga att göra välövervägda val kanske sviktar.

Jag tror att det är viktigt med stor delaktighet och ett stort inflytande. Då kan det handla om helt andra saker än enbart om vem som är utförare. Det som är problemet med debatten från den borgerliga sidan är att det handlar om att det viktiga är att kommunerna tvingas öppna upp för olika privata alternativ, privata aktörer. Det är inte fokus på, som det borde vara, att se till att det blir en bra omvårdnad där man skulle kunna se olika privata alternativ som ett positivt komplement. Det blir en ideologiskt styrd debatt när vi talar om lagen om valfrihet.

Därför tycker jag att det är lite beklämmande att den borgerliga regeringen så hårdnackat, skulle man kunna säga, och med lite falsk marknadsföring talar om lagen om valfrihet som det som gör det möjligt för våra äldre att ha en större delaktighet och ett större inflytande. Det skulle mycket väl finnas möjlighet att klara av en större delaktighet och ett större inflytande också inom ramen för en kommunalt driven äldreomsorg.

Till detta kan man addera lite grann av det som Lennart Axelsson var inne på, nämligen att det ser mycket olika ut i olika kommuner. Vi har kommuner där det finns väldigt många alternativ, vilket i sig skapar ett stort problem när man faktiskt ska välja. Många tycker att det är problematiskt att ha många alternativ att välja mellan. Det blir nämligen svårt att se vad en utförare kan ge mig kontra vad någon annan kan ge mig när jag ändå inte kan välja vad det är som ska göras utan bara vem som ska göra det.

I fråga om lagen om valfrihet i sig finns det mycket övrigt att önska. Den intressanta frågan är den som Lennart tar upp i sin interpellation, nämligen varför det är viktigt för regeringen att bestämma över kommunerna och deras möjligheter att faktiskt göra egna välövervägda val och öppna upp på olika sätt för olika aktörer utifrån de behov som kan finnas lokalt. Av någon anledning tycker regeringen att den ska bestämma vad kommunerna ska och måste göra.

Jag tycker att man borde backa tillbaka lite grann och fundera på detta med delaktighet och inflytande för just de äldre. Det är klart att om man har möjlighet att i större utsträckning vara delaktig i sin planering

Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag vill först ge en liten sakupplysning eftersom jag förstår att ni uppenbarligen har missat en förändring som vi gjorde i lagstiftningen i samband med att vi införde värdegrunden. Då skrev vi in i socialtjänstlagen att den enskilde ska kunna påverka när och hur omsorg i det egna hemmet ges. Det betyder att det som ni talar om finns redan. Min utgångspunkt har nämligen hela tiden varit att öka de äldres självbestämmande. Den äldre ska få uttala önskemål om hur och när, innehåll och tidpunkt för hemtjänsten, och det ska efterkommas så långt det bara är möjligt. Det är ett minimum för alla kommuner. Den kommun som inte tar det på allvar har inte läst lagstiftningsförändringen.

Jag hoppas att ni ser att vi på alla sätt försöker flytta makten från politiker till de äldre själva. Jag vet att det är 80 procent som vill välja. Ni förnekar det och säger att kommunpolitikerna kommer att fatta klokare beslut. Det är det som ni säger när ni uttrycker att det är kommunerna som ska få bestämma. Det krävs ett regeringsbeslut för att flytta makten över allt till de äldre själva. Vi kan se vad som händer när de får makten i sin hand. Enligt utvärderingen var det då 80 procent som gjorde ett aktivt val. Men alla vill inte och alla orkar inte göra det. Det ska vi ha stor respekt för. Då måste de inte välja. Det ska finnas ett på förhand utsatt val som de då får.

Allt ska hålla god kvalitet. Det låter som om ni inte tror att någon äldreomsorg av god kvalitet kan produceras inom det som inte är kommunal omsorg. Men ni vet precis lika bra som jag att incidenter som är av tråkig karaktär, då det sker någon form av vanvård, ibland händer i kommunal omsorg likväl som i privat omsorg. Det finns lika mycket av god kvalitet i privat omsorg som i kommunal omsorg.

Den skillnad som blir gäller till exempel Lennart som jag träffade i Tranås och som berättade för mig att hans fru hade haft kommunal hemtjänst. Då hade det varit många olika personer som kom, så när han skulle ha hemtjänst valde han ett litet företag – Tranås Hemservice – som kunde säga att bara fyra olika personer skulle komma hem till honom. Han kunde göra det valet, och han kände sig väldigt nöjd med det. Det är det vi åstadkommer med den här förändringen.

Det kostar inte mer med LOV; de får samma ersättning som den kommunala omsorgen kostar. Det vi uppnår är att de äldre får ett ökat självbestämmande, och 80 procent vill ha det. Ni står här och säger: De orkar inte, och de vill inte. Jo, 80 procent orkade och ville! Det är en väldigt stor majoritet. Vad är ert svar till dem? Varför ska de 80 procenten inte ha möjligheten när ni vill ta tillbaka det här?

Min fråga är naturligtvis: Vill ni avskaffa LOV? Det har inte tydligt uttalats från Socialdemokraterna vad ni vill, och jag tror att det är dags att ge besked. Stefan Löfven passade på frågan i den senaste partiledardebatten, men det vore vällovligt om vi kunde få ett besked här i dag.

Anf. 9 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Skillnaden mellan oss är väl att vi ser mer på innehållet än på formerna. Det absolut viktigaste är att se till att den som blir gam-

*Svar på
interpellationer*

mal får den hjälp och det stöd den behöver, och det ska ske direkt när behovet uppstår. Vi ser inte att lösningen skulle vara att det är fler utförare.

Det Maria Larsson inte nämnde när det gäller värdighetsgarantin är vad innehållet i insatserna är. Det finns det inte möjlighet att påverka. Däremot kan man påverka när och hur.

I den utredning vi diskuterar skriver man att 45 procent av brukarna i brukarundersökningen uppgav att de hade gjort ett val av utförare. Det är väldigt långt ifrån de 80 procent som har figurerat i debatten.

Jag tycker att vi i alla lägen måste sätta den äldre i centrum. Det tycker jag också att man gör om man diskuterar innehållet i vården och inget annat. Vi ser i dag att personalen får gå på knäna ute på många äldreboenden därför att de inte riktigt hinner med, och i hemtjänsten ska vissa saker i hemmet utföras på sekunder. Det är inte en värdig äldreomsorg när det ser ut på det viset. Vi måste alltså se till att satsa mer resurser på det och sätta innehåll före form.

Det finns säkert många kommuner där ett antal utförare skulle kunna vara bra som val, men det finns också ett antal kommuner där det inte finns underlag för det. Det är främst där jag menar att vi ska låta de kommunpolitiker som är valda, och de människor som bor i kommunerna, forma den äldreomsorg som behövs i kommunen.

Anf. 10 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Jag skulle också vilja understryka: innehåll före form. Det är inte så att alla privata utförare bedriver en dålig verksamhet, och jag tycker att det är lite stötande när Maria Larsson försöker få det att framstå som att det i grunden finns en negativ inställning till olika typer av utförare.

Det frågan handlar om är om kommunerna ska vara tvingade eller inte. Man får ändå förutsätta att de kommuninvånare som finns i respektive kommun gör ett så övervägt val de kan när de väljer sin kommunala majoritet. Då är det också rimligt att de politikerna bär det ansvaret i relation till sina kommuninvånare, även de äldre.

Sedan tror jag att det är viktigt att understryka hur betydelsefullt det är med delaktighet och inflytande för den enskilda individen och att det är självklart att det ska omfatta all omsorg, oavsett om den är kommunalt eller privat utförd. Det som blir problemet med de ideologiska skygglappar regeringen tar på sig är kanske att form får gå före innehåll. Det blir lätt så. Jag tror därför att det är viktigt att även regeringen tar och funderar på om det är tvånget i sig som är det viktiga, eller om det är fokus på innehåll och kvalitet snarare än form.

Som sagt: Det är sant att många kan välja, har valt och är nöjda med sina val. Det brukar vara så att människor är nöjda med sina val, för det är svårt att säga att man skulle ha gjort ett felaktigt val. Jag kan tycka att det är orättfärdigt att släppa ambitionen att all omsorg ska vara god omsorg, oavsett om den är kommunalt eller privat utförd.

Anf. 11 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Låt mig bara förtydliga att det jag hänvisar till när jag säger att 80 procent av de brukare som har möjlighet har gjort ett aktivt val är Socialstyrelsens rapport om stimulansbidrag för LOV. Den kom 2014 och är den senaste som finns, och där var det 80 procent som valde.

Av dem var det 40 procent som valde kommunen och 40 procent som valde en privat utförare. Så utföll alltså valen.

Det var dock 80 procent som ville göra ett aktivt val, och det är den stora skillnaden. Det som inte fungerar i Socialdemokraternas värld, där kommunpolitikerna ska bestämma över de äldre, visar sig till exempel genom den person från Malmö som skrev till mig och sade: Här i Malmö får vi inte välja, men det skulle jag vilja göra – jag skulle vilja ha lite alternativ att välja mellan.

Mitt perspektiv är den äldres. Socialdemokraternas perspektiv är politikernas. Det är inte alldeles ovanligt att det är så. Det är självklart att innehållet – kvaliteten – är det centrala. Det är därför jag menar att mångfalden förbättrar kvaliteten. Det är också vad kommunerna som har infört LOV säger: Det blir en kvalitetsförbättring. Kanske är det detta som har lett till att vi också har fler nöjda brukare. Det är fler äldre som är nöjda med hemtjänsten i dag än i tidigare mätningar. Det där höjs hela tiden.

OECD pekar också på att Sverige, näst efter Nederländerna, är det land i världen som lägger mest resurser på äldreomsorgen. Det är naturligtvis en förutsättning för den goda kvaliteten. Jag är dock övertygad om att äldreomsorgen går att utveckla vidare och att mångfalden har kommit för att stanna. Jag kommer att fortsätta att arbeta med de äldres fokus och de äldres önskemål. Jag inser att Socialdemokraternas perspektiv fortsatt är politikernas och att behålla makt hos politiker. Där är vi ense, men vi får fortsätta att diskutera frågan.

Jag noterar att jag inte fick svar på mina frågor när det gäller vad Socialdemokraterna egentligen tycker om LOV.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2013/14:430 om e-tjänster inom äldreomsorgen

Anf. 12 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Monica Green har frågat mig om jag avser att ta ett samlat grepp och initiera utvecklings- och standardiseringsprojekt för e-tjänster inom äldreomsorgen.

I dag finns nästan en halv miljon människor som är äldre än 80 år i Sverige. I slutet av 2040-talet kommer de att vara över en miljon. Det är snabba demografiska förändringar som väntar. För att kunna garantera en tillgänglig äldreomsorg med hög kvalitet är det därför absolut nödvändigt att framtidens vård och omsorg byggs på ett långsiktigt uthålligt sätt. Hög prioritet måste därför ges åt att öka vårdens och omsorgens förmåga att åstadkomma god kvalitet och hög effektivitet.

Sverige rankas i flera internationella undersökningar som bästa land att åldras i. I Socialstyrelsens brukarundersökningar uppger också majoriteten av de äldre att de är mycket nöjda med sin omsorg. Vi måste förbereda oss noga för att behålla och utveckla detta med sikte på framtiden.

Liksom Monica Green är jag övertygad om att en ökad användning av digital teknik och digitala lösningar kan få stor betydelse för att lösa

Prot. 2013/14:112
13 maj

*Svar på
interpellationer*

de problem och utmaningar som vården och omsorgen om äldre står inför.

Regeringen har därför sedan 2010 gjort omfattande satsningar på att utveckla så kallad e-hälsa inom socialtjänsten. E-hälsa är samlingsnamnet på insatser, verktyg och processer som syftar till att rätt person ska ha rätt information vid rätt tillfälle. I år satsar regeringen drygt 129 miljoner kronor på att bland annat förmedla stimulansbidrag till kommuner inom konceptet ”trygghet, service och delaktighet i hemmet genom digital teknik”.

Socialstyrelsen har även fått i uppdrag att ta fram en webbaserad utbildning om e-hälsa och välfärdsteknologi i socialtjänsten. Utbildningen ska utformas med utgångspunkt i användarnas behov.

Vi vet dock att osäkerheten hos både kommuner och enskilda utförare är stor när det gäller krav på informationssäkerhet och vad som är juridiskt, etiskt och integritetsmässigt tillåtet och lämpligt. Regeringen har därför gett den nya Myndigheten för delaktighet i uppdrag att tillsammans med andra relevanta myndigheter ta fram och sprida information till kommuner och enskilda utförare om implementering av digital teknik samt användning av digitala trygghets- och servicetjänster inom socialtjänsten och den kommunala hemsjukvården.

Vidare överlämnade Utredningen om rätt information i vård och omsorg sitt betänkande den 30 april 2014. Utredningen har haft i uppdrag att identifiera nödvändiga förutsättningar för en ändamålsenlig och mer sammanhållen informationshantering inom och mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Äldreutredningen har i uppdrag att föreslå olika åtgärder som kan förbättra vårt lands möjligheter att erbjuda en god och trygg äldreomsorg där den enskildes självbestämmande och välbefinnande fortsatt är i fokus. Utredningen ska bland annat titta på hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet för äldre personer kan utvecklas och hur kommunernas service till äldre utanför den traditionella biståndsbedömningen kan utvecklas. Utredningen ska även titta på hur anpassning av bostäder och utemiljö och införandet av teknik som ökar tryggheten och autonomin och bryter social isolering kan utvecklas och tillgängliggöras. Uppdraget ska redovisas den 15 december 2015.

Välfärdsteknik och andra innovationer är viktiga förutsättningar för att göra vården och omsorgen om äldre mer personcentrerad men ökar också möjligheterna till ett självständigt och gott liv.

Anf. 13 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Jag har ställt den här interpellationen därför att jag är Socialdemokraternas it-politiska talesperson och ser att det saknas en plan för e-hälsan och att det kommer att ta väldigt lång tid innan den borgerliga regeringen har tänkt sätta ned foten i denna viktiga fråga.

Sverige är ett bra land, och det är ett bra land att åldras i, men någonting håller på att gå sönder. Vi blir fler och fler, och vi blir fler och fler äldre. När befolkningen blir äldre ökar vårdbehovet.

Även om Sverige är ett bra land att åldras i är det många nu som saknar en daglig kontakt med sina anhöriga, hemsjukvården eller hemtjänsten. Det är också så att antalet anställda inom välfärdssektorn har minskat, inte med det sätt som den borgerliga regeringen räknar, för ni räknar

ju kronor och ören och tänker inte på penningutvecklingen och att vi har blivit fler i Sverige. Men om man räknar per invånare är det betydligt färre i dag som jobbar inom välfärdssektorn, om man både räknar in de privata alternativen som är skattefinansierade och vår gemensamma välfärd inom kommuner och landsting. Det beklagar vi socialdemokrater. Vi menar att det skulle behöva vara fler personer för att kunna öka kvaliteten.

Utöver att det behövs fler personer som tar hand om våra gamla och sjuka behövs det en plan för e-hälsan och hur vi ska kunna utnyttja den digitala tekniken på ett mycket smartare sätt än i dag. Det finns många goda exempel.

Jag har besökt vårdcentraler uppe i Norrland och på andra ställen där äldre har varit oroliga när deras vårdcentral ska läggas ned. Men med hjälp av den nya digitala tekniken har de i själva verket fått en tätare kontakt med såväl läkare och sjuksköterskor som sina anhöriga. De har numera en daglig kontakt och kan se varandra via både bild-tv och dator. De kan också med enkla medel ta blodtryck på sig själva och så vidare. Man får nu en betydligt bättre kontroll på dessa äldre som har fått e-hälsa i sina hem. Det finns alltså många goda exempel, men det finns inget gemensamt ansvar från statens sida.

Precis som Maria Larsson säger är det här naturligtvis ett stort steg, för det är ju mycket som ska göras. Det handlar om datasäkerhet, om att motverka personligt intrång och så vidare. Därför är det än viktigare att man tar ett samlat ansvar och inte bara låter de goda exemplen växa upp på olika sätt runt om i landet.

Regeringen har antagit ett mål för hur många som ska ha snabbt bredband, det som vi kallar för 100 megabit. Ni har satt upp ett ganska fegt mål och sagt att 90 procent av befolkningen ska ha bredband med 100 megabit år 2020. Vi tycker att det är fel eftersom det lämnar 10 procent av befolkningen utanför, men det är ändå ett mål och ett steg i rätt riktning. Ni har dock inte satt upp något mål när det gäller e-hälsan och sjukvårdens digitala möjlighet att besöka de äldre. Man skulle till exempel kunna sätta upp ett mål när det gäller besök genom digitala hjälpmedel. Det är ett sätt att ha en inriktning för framtiden.

Jag saknar ett samlat ansvar. Maria Larsson säger att vi ska vänta till slutet av 2015. Jag tycker att det är alldeles för lång tid.

Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag blev nästan lite full i skratt när Monica Green började sitt inlägg med att säga att någonting håller på att gå sönder. Jag trodde att Socialdemokraterna hade slutat att säga detta efter den uppmärksammade kritiken mot det, men tydligen håller Monica Green fast vid detta uttryckssätt. Jag kan dementera det och säga: Nej, det är inte någonting som håller på att gå sönder. För första gången finns det faktiskt en plan för e-hälsan, och jag ska återkomma till det.

Jag vill också ifrågasätta Monica Greens sätt att räkna. OECD har tittat på vilket land i världen som har mest personal anställd per antal personer över 65 år, och Sverige kommer etta. Vi är alltså det land som har flest personer anställda inom äldreomsorgen i hela världen, enligt OECD:s sätt att räkna, Monica Green.

Antalet anställda i äldreomsorgen är i dag 10 000 fler än 2008. Det är inte en minskning. Det är inte någonting som håller på att gå sönder. Människor är naturligtvis friskare. En 75-åring är nu i mycket mindre behov av hjälp än vad en 75-åring var i början av 70-talet. Då behövde 17 procent, Monica Green, insatser för den dagliga livsföringen. I dag är det 3–4 procent av 75-åringarna som behöver insatser. Det är klart att det spelar roll.

Monica Greens sätt att räkna har nog inte legitimitet någon annanstans. Det är 10 000 fler personer anställda i äldreomsorgen. OECD säger att vi har flest i världen. Vi får ändå försöka hålla oss lite till sanningen.

När det gäller satsningen på ny teknik har vi ända sedan 2007 haft programmet Teknik för äldre, som har tillfört mycket pengar till Hjälpmedelsinstitutet. Mellan 2007 och 2010 startades 100 olika utvecklingsprojekt på det här området. Just för att få fram bra och användarvänlig support var äldre väldigt inblandade i projekten. De senaste åren, 2011–2013, är det ett 60-tal projekt som har fått utvecklingsstöd. Det handlar om att förebygga olyckor, det handlar om att sprida kunskap, det handlar om att bygga upp showroom dit äldre själva kan komma och pröva tekniken. Ett exempel på en försöksverksamhet är Bo vital i Norrköping, där man testat och visar ny teknik för äldre personer och där det finns en visningslägenhet.

Det svåra är inte att få projekt att fungera, utan det är att få en implementering att ske överallt i Sveriges kommuner. Jag har varit speciellt bekymrad över de digitala trygghetslarmen. Nu har det kommit en ny teknik, och den måste vara på plats i alla kommuner. Därför har vi haft särskilda stimulansmedel till detta. Men det finns en tröghet i kommunerna. Därför har dessa stimulansmedel från och med i år en nödvändighet i att man har fattat ett faktiskt beslut i kommunerna om att påbörja en process där man successivt byter de analoga larmen mot de digitala. Det är en viktig trygghetsfaktor för de äldre, och det är någonting som vi stöder kommunerna i att göra.

När det gäller satsningen på e-hälsa har en plan antagits. Den tidigare regeringen hade inte så mycket planer på det här området, men vi har sett det som en framkomlig väg att sluta en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting. Där har vi en gemensam plattform för att utveckla en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. I årets överenskommelse är det 129 miljoner kronor som det handlar om, och grundorden för det här är att etablera trygghet, service och delaktighet i hemmet genom digital teknik.

Anf. 15 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Här har vi en äldreomsorgsminister som tycker att hon kan skratta åt att människor lider och får illa av vinstjakten i välfärden. Hon tycker att hon kan skratta åt att människor får illa i dagens Sverige. Hon tycker att hon kan skratta åt att regeringen har prioriterat skattesänkningar före investeringar i till exempel fler vårdplatser för äldre. Hon är tydligen både glad och nöjd för att hon kan visa mätningar, men människor ute i det här landet ser något helt annat. De ser ett Sverige som faktiskt håller på att gå sönder. Maria Larsson har hört att vi kritiserats för det begreppet, och jag kan förstå att vi kritiserats för det, men om ni tittrade på vad som händer ute i Sverige i dag kanske ni också skulle se att

människor far illa i dag. Alla gör inte det, för Sverige är fortfarande ett bra land att leva i, men vi är på väg åt fel håll.

Ni har prioriterat skattesänkningar före investeringar i välfärden. Och trots att det är fler anställda i dag, Maria Larsson, har vi blivit betydligt fler invånare i det här landet. Vi är fler nu, och det ska vi vara glada över. Att vi är över nio miljoner invånare är jättebra, men då behövs också fler anställda inom sjukvården, äldre vården och hemtjänsten liksom inom skolor och förskolor, för den delen. Inom välfärdssektorn behövs det fler anställda.

Maria Larsson tycker att hon kan skratta åt mina påståenden. Jag vet många människor som tycker att det är att håna dem som far illa i dag att stå här och skratta åt dem. Det är kanske mig hon skrattar åt, men det står jag ut med. Du får gärna skratta åt mig, Maria Larsson, men jag tänker på de äldre, på hur de har det och på hur de som bor ute i gles- och landsbygd skulle kunna få det mycket bättre om de kunde få hjälp i och med en e-hälsa och om ni hade en tydligare plan än vad ni har i dag. För att ni ska kunna implementera de här viktiga frågorna skickar ni ett uppdrag om en utredning som ska vara klar till slutet av 2015.

Det är bra med de goda exemplen. Det är vi tydligen överens om, och det är ju bra. Då behöver Maria Larsson inte skratta åt det i alla fall, och det är ju trevligt att hon inte behöver göra det. Men om det nu inte räcker med de goda exemplen kanske det är dags för staten att ta ett samlat ansvar, eftersom det handlar om att personalen måste få kompetensutveckling, om standardiseringar, om hur vi ska kunna se till att få en privat sektor trots att vi har en dator i vårt hem som kan övervaka oss, om att vi känner oss säkra med det och så vidare. Det finns mycket som vi måste titta på och som det behövs ett samlat ansvar för – inte en massa olika saker på goda öar runt omkring i landet. Det är direktkontakt med sköterskan via webbkameran, det är natttillsyn, det är blodtrycksmätare, det är att slippa att fylla i svåra blanketter, det är avlastning när det gäller administration och det är smarta telefoner som kan göra så mycket mer.

Det är faktiskt så, herr talman, att människor i gles- och landsbygd kanske har större nytta av e-hälsan än vad människor som bor nära en vårdcentral har. Därför är det också viktigt att koppla ihop detta med att satsa på bredband i hela landet. Om vi får en e-hälsa eller digital hälsa i hela landet måste vi också se till att vi har ett snabbt bredband.

Skratta på du, ministern, men jag tar de här sakerna på stort allvar.

Anf. 16 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag tror att vi behöver sansa den här debatten lite. Det är klart att jag inte skrattar åt människor som far illa, och det vet Monica Green mycket väl.

När det gäller skattesänkningarna har, såvida jag är rätt underrättad, Socialdemokraterna accepterat varje skattesänkning. Är det inte så hoppas jag att Monica Green kan tala om det här i talarstolen. Enligt vad jag är informerad om har Socialdemokraterna precis samma skattesänkningar som regeringen.

Det vi har gjort är att tillföra välfärdssektorn ungefär 100 miljarder kronor hittills under vår regeringsperiod. Det är ganska stora pengar. När andra länder har tvingats spara och inskränka sina reformer har vi kunnat lägga mer pengar på välfärden tack vare att människor har varit i arbete.

Det har haft betydelse med 200 000 fler personer i arbete under den här regeringsperioden. Det har varit betydelsefullt under den långa lågkonjunktur som vi har befunnit oss i, och det har gjort att vi har kunnat satsa på välfärden. Fler skatteintäkter har kommit till, och vi har därmed kunnat ge 100 miljarder till den samlade välfärdssektorn. Det är viktigt.

Ja, vi har en plan. Allt det där som Monica Green nämner är sådant som vi arbetar med. Men det här tar tid, och vi skulle självklart ha varit mycket längre fram om mer hade varit gjort när vi tillträdde. Monica Green nämner behovet av utbildningsinsatser. Jag kan instämma i det. Det behövs mycket utbildning på det här området. Det finns många gånger en oro hos personalen när man ska använda sig av ny teknik. Utbildningsdelen är alltså väsentlig.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att ta fram en webbaserad utbildning om e-hälsa och välfärdsteknologi i socialtjänsten. Den utbildningen ska utformas med utgångspunkt i användarnas behov inom socialtjänsten och ska täcka strukturerad dokumentation med enhetliga termer och begrepp, nationell patientöversikt, e-tjänster, nya sätt att jobba med mobila lösningar för dokumentation och informationsåtkomst men också juridik, ledning och styrning.

Anf. 17 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Först vill jag svara på det här med skattesänkningarna. Vi är emot när ni prioriterar skattesänkningar före satsningar på välfärden, men efter det att de är genomförda accepterar vi dem, trots att vi inte gillar dem. Det är ungefär som att borgarna, eller Moderaterna i det här fallet, är emot höjda barnbidrag när vi höjer dem när vi styr. Då röstar de alltid emot, men sedan accepterar de det. Man kan likna det vid detta. Vi vill inte förändra innehållet i människors plånbok över en natt. Så är det. Vi accepterar det alltså när det väl är genomfört, men vi tycker inte om det, för vi ser vad som håller på att hända. Dels blir det större skillnader mellan pensionärer och dem som arbetar när det gäller skatter, dels blir det mindre att satsa på välfärden. Vi har andra skattehöjningar som vi tänker ta till när vi har vunnit valet så att vi kan prioritera välfärden.

Maria Larsson säger att hon har en plan, men jag tycker att det är ett ganska blekt svar jag har fått här i dag. Det här handlar om ganska tuffa strukturförändringar som behövs om vi ska se till att alla får möjlighet och inte bara några och inte bara de som råkar bo på ett visst ställe där politikerna satsar på e-hälsan.

Staten måste ta ett tydligare ansvar och se fördelarna med det här. I framtiden kommer det att behövas ännu fler människor som jobbar med de äldre, och det behövs också mer kompetens hos dem som jobbar med de äldre. Då behöver man kombinera detta med en smart e-hälsa, så att människor, det ser man där man har testat det i dag, känner att de har en bättre kontakt både med hälsovården och med sina anhöriga. Det skulle kunna vara möjligt om vi hade satsat på rätt sätt.

Anf. 18 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag tänker ibland, Monica Green, att det hade varit bra med ett nationellt ansvarstagande från början. När varje landsting började utveckla sina egna digitala system, som ibland inte ens kommunicerar med varandra inom ett landsting, hade det varit bra om vi från början

hade riggat ett gemensamt system där alla delar kunde kommunicera med varandra. Jag inser dock att det är ett önsketänkande. Vi befinner oss där vi är just nu.

Låt mig säga att detta har varit en prioriterad fråga för regeringen sedan vi tillträdde. Vi har både riggat mycket av försöksprojekt och haft en tydlig målsättning att föra frågan framåt. Vi måste göra det i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting. Eftersom det kommunala självstyret är starkt och eftersom den kommunala omsorgen måste kunna kommunicera med landstingens hälso- och sjukvård måste man koppla samman dessa båda parter. Det är väsentligt att Sveriges Kommuner och Landsting är med på tåget, och det är därför vi har gjort detta via överenskommelser med dem. Vi jobbar naturligtvis också från statlig sida på många håll både med utbildningar och med strukturerade lösningar.

I äldreomsorgens framtid, där man har att titta på de praktiska lösningarna, finns också den viktiga uppgiften att lägga fram förslag på hur detta ska kunna implementeras. Det är i implementeringsfrågan som jag har stött på mest motstånd. Det är där det måste hända saker ute i varenda kommun för att det ska kunna bli en avgörande skillnad för den äldre personen.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2013/14:419 om en mer lättillgänglig hemtjänst

Anf. 19 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Anna-Lena Sörenson har frågat mig om jag anser att direktiven till utredningen är tillräckligt tydliga för att uppnå det önskade resultatet om en mer tillgänglig hemtjänst. Hon har också frågat mig hur jag avser att hantera att de kommuner som inför en modell för att göra hemtjänsten mer tillgänglig riskerar att, som Linköping, drabbas av vitesföreläggande från Socialstyrelsen.

Jag noterar med tillfredsställelse att Anna-Lena Sörenson delar regeringens bedömning att bistandsprövning inom delar av äldreomsorgen bör förenklas där så är möjligt.

Linköpings kommun började redan 1994 att arbeta med förändrade former för att tillhandahålla till exempel viss äldreomsorg. Andra kommuner har sedan dess utvecklat liknande tillämpningar. Åter andra kommuner tvekar på grund av att de uppfattar att rättsläget är oklart.

Det framgår också av regeringens direktiv (dir. 2014:2) att regeringen anser att det är angeläget att klarlägga rättsläget. Den särskilda utredare som regeringen har tillkallat ska, enligt nyss nämnda direktiv, lämna förslag som innebär att kommuner kan erbjuda äldreomsorg och annan service utan traditionell bistandsprövning. Sammanfattningsvis menar jag att svaret på den första frågan är att direktiven är tillräckligt tydliga.

Svaret på den andra frågan är att det är genom att utreda frågan och ta fram förslag som regeringen kan föreslå riksdagen sådana lagändringar som kan undanröja osäkerheten kring rättsläget. Tillsynsmyndighet och domstolar ser till att gällande rätt följs.

Prot. 2013/14:112
13 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 20 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag är också glad över att ministern och jag är överens om att det kan göras en förenklad biståndsbedömning för hemtjänsten. Det är en förhållandevis enkel administrativ åtgärd för att förbättra för de gamla och för att uppfylla socialtjänstlagens krav på kvalitet.

I januari i år kom en rapport från Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum, som också ministern säkert har tagit del av. Där visar man att äldres möjligheter till delaktighet, och därmed valfrihet för individen, kan förbättras åtskilligt med hjälp av förenklingar av biståndsbedömningen.

I samma rapport kan man läsa att många äldre önskar att få bestämma mer av innehållet i den hjälp de får och att de värderar kontinuitet i personalen högre än att välja utförarföretag. Många äldre finner det enligt rapporten obekvämt att i en redan utsatt livssituation bli bedömd av myndigheter på ett sätt där man måste redogöra för sin livssituation. Enligt flera studier har det visat sig att de äldre många gånger har svårt att förstå innebörden av både utredning och beslut. De har dessutom svårt att göra val.

Även för biståndsbedömarna skulle en förenkling kunna innebära mer tid över för att utveckla andra, kanske viktigare, delar av sitt yrke. Det gäller till exempel uppsökande verksamhet, motivation för de äldre att ta emot det stöd de behöver och inte minst att följa upp om behoven har tillgodosetts på ett förväntat vis. På så vis kan behoven hos de äldre mötas på ett bättre vis än i dag och intentionerna i lagstiftningen bättre tillgodoses.

Sist men inte minst skulle förenklade processer i bedömningen innebära mycket positivt för personalen, alltså utövarna av äldreomsorgen. Det som i dag upplevs av många vårdbiträden och undersköterskor som stressigt och fragmentiserat skulle kunna bytas ut till ett arbetssätt som innebär att man kommer överens med vårdtagaren om vad som ska ske i hemtjänsten. Detta innebär att man kan möta varje individs behov av hemtjänst på ett sätt som inte kan ske i dag, när man ofta har redan förutbestämda kataloger som man hänvisar till.

På detta sätt skulle man på allvar kunna ge äldre människor den rätt som vi alla har, och bör ha, att kunna styra över våra egna liv. Personalen skulle kunna utveckla sin professionalitet, och omsorgen skulle kunna utvecklas på ett mycket bättre sätt än vad den gör i dag.

Återigen, herr talman: Det är mycket tillfredsställande att vi har samma uppfattning om detta. Men jag måste ställa en fråga till ministern. Linköpings kommun, som förmodligen har kommit längst med att utveckla den modell som regeringen eftersträvar, jagas nu av Myndigheten för inspektion av vård och omsorg med hot om vite. Det kan bli så att man får ställa om till det gamla systemet igen i väntan på att utredningen blir klar i december 2015 och en lagstiftning kommer på plats. Dessutom är det många andra kommuner som skulle vilja införa denna modell, men de törs inte på grund av det oklara läget.

Min fråga är: Har regeringen verkligen gjort tillräckligt mycket för att förhindra att en sådan utveckling sker?

Anf. 21 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Det är fantastiskt fint att höra Anna-Lena Sörenson tala så väl om rätten att få styra sitt eget liv och om självbestämmande – möjligtvis lite i kontrast till tidigare interpellationsdebatter med företrädare för samma parti.

Jag har besökt Linköping. Jag känner mycket väl till deras arbete, och jag tycker att de på ett fantastiskt sätt har utgått just ifrån de äldres egna önskemål och behov. Man har sett att själva biståndsbedömningen är någonting som många upplever som väldigt svårt. Den är svårbegriplig, men det är också psykiskt pressande att ens behov ifrågasätts.

I Linköping är man nöjd med det sätt man har arbetat på. Det har inte lett till exploderande kostnader, utan det bygger på att äldre inte önskar mer än de har behov av. Det tycker jag att detta visar. Jag brukar hävda att äldre inte önskar mer hjälp än de verkligen behöver, och det visas här i och med att kostnadsutvecklingen inte har förändrats. De äldre får sina behov tillgodosedda på ett något annorlunda sätt bara. Man träffar ett företag eller den som man önskar som utförare direkt. Det bygger på att det finns lite olika personer och verksamheter som man kan kommunicera med.

Personal och kommunledning är också nöjda med att kunna få mer tid för uppföljning. Jag skulle vilja betona att mångfalden kräver att kommunerna verkligen tar sitt ansvar när det gäller uppföljning. Här hade man nu mer tid att disponera eftersom biståndsbedömningen inte tar så mycket tid i anspråk. Det finns alltså mycket positivt i Linköpingsmodellen.

Det är också därför jag vill att det ska vara lagligt möjligt att använda sig av detta sätt. De äldre är nöjda med det, och då bör kommunerna kunna få välja det.

Därför har jag tillsatt utredningen. Visst kan vi tycka att utredningen tar alldeles för lång tid – alla vi som är otåliga tycker det – men vi måste ha respekt för att det är komplicerat att ta fram nya lagförslag. Det måste vara en utredning som kommer med förslag som är fullt användbara så att vi får till stånd den förändring som vi uppenbarligen är överens om.

Direktiven är tydliga. De säger att ett sådant här förslag ska plockas fram. Men tills ett nytt lagförslag är på plats finns det inget lagrum som täcker detta, och det går inte att skynda fram mer än så. Jag tror dock att domstolar och tillsynsmyndigheter upplever att en process är igångsatt som kommer att förändra lagrummet för denna typ av verksamhet.

Anf. 22 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Den rapport som jag hänvisade till i början, och som jag antar att ministern har tagit del av, visar tydligt att de äldres vilja till valfrihet inte så mycket handlar om vem som ska utföra hemtjänsten utan om innehållet i den. Att vara delaktig och kunna bestämma över sitt liv är viktigt.

Men det vi har fått med LOV är en valfrihet för utförarna, en valfrihet att etablera sig och en fri dragningsrätt på skattebetalarnas medel. Det är det vi vänder oss mot.

För mig är det självklart att kommunerna är huvudmän och har det yttersta ansvaret för att de gamla ska ha det bra. Då är det också rimligt att de ges möjlighet att planera.

Prot. 2013/14:112

13 maj

Svar på
interpellationer

Det är också självklart att våra gemensamma skattemedel ska användas på bästa möjliga och mest effektiva sätt. Då bör kommuninvånarna ha kontroll över hur de används, och det har de genom sina valda politiker. Jag tycker att man ska förbehålla kommunernas medlemmar rätten att välja hur de vill ha det och hur det ska administreras.

Det är inte heller så, Maria Larsson och herr talman, att vi har fått någon egentlig mångfald med hjälp av privata utförare. Snarare har vi fått more of the same och en situation där de äldre har svårt att välja utförare.

En god situation för de gamla, med möjlighet att styra över sina liv och få leva som de alltid gjort, uppstår inte i kommunens sammanträdesrum, i Sveriges riksdag eller i bolagens styrelserum, utan den uppstår ytterst i mötet mellan vårdtagaren och personalen i äldreomsorgen.

I stället för att fokusera på ägande och drift borde vi politiker försöka fokusera på hur vi ska skapa förutsättningar så att vårdpersonal och biståndshandläggare kan utveckla sin professionalitet för att på bästa möjliga sätt kunna se den enskilda människans behov och uppfylla dem.

Då behövs det mer finurlighet och att vi tittar på sådana här åtgärder och hur vi kan vidta dem så snabbt som möjligt.

Ministern svarade inte riktigt på min fråga. Det är flera kommuner som skulle vilja införa möjligheten till förenklad bedömning för att skapa bättre förutsättningar, utöka professionaliteten och göra det bättre för de gamla. Men de törs inte göra det utan får vänta till långt efter december nästa år för att en lagstiftning ska komma på plats.

I Linköpings kommun har man den modell som ministern refererar till och som både gamla och personal är nöjda med. Men nu måste man avveckla den och återgå till traditionell biståndsbedömning i väntan på att lagstiftningen kommer på plats. Vad säger ministern till invånarna, till de äldre, till personalen och beslutsfattarna i Linköpings kommun?

Anf. 23 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Antingen finns ett lagrum eller inte, och vi håller på att ta fram ett lagrum. Det är det enkla svaret, och jag ser att interpellanten inte har några förslag på hur vi annars skulle kunna lösa det. Det är en signalgivning i sig att vi tillsätter en utredning med så tydliga direktiv att ta fram ett förändrat lagrum. Så ser verkligheten ut.

Låt mig kommentera något av det Anna-Lena Sörenson var inne på. I Linköping har de en mångfald av utförare, och LOV finns där. Men det låter som att Anna-Lena Sörenson vill avskaffa LOV och som att hon tycker att det vore tillräckligt med enbart kommunal omsorg. Det vill jag gärna ha ett förtydligande av i så fall.

Man har inte fri dragningsrätt på skattemedel bara för att man är en annan utförare. Kommunen upprättar kriterierna för omständigheterna kring företaget och vad det ska leverera. Kommunen är huvudman och bär ansvaret. Kommunen ansvarar för verksamheten gentemot den äldre också när det är en enskild utförare. Kommunen är skyldig att kontrollera och följa upp att det som levereras är av god kvalitet, att man får vad man har efterfrågat och att utföraren håller det den lovat.

Detta har många kommuner försummat. Linköpings kommun är dock duktig på det, för man har jobbat med mångfald länge. Men jag uppfattar det nästan som att Anna-Lena Sörenson tycker att mångfalden i Linköping inte är bra. Jag skulle som sagt vilja ha ett förtydligande där.

Precis som Anna-Lena Sörenson säger är det viktigt att vi kontrollerar att våra skattemedel används på bästa möjliga sätt. Det en del kommuner upptäcker när de infört LOV och går igenom sin verksamhet är att det har funnits ett slöseri i den egna verksamheten. Man har inte använt skattemedlen på ett effektivt sätt. Man har inte heller strävat efter det som är viktigt för de äldre, nämligen att minska antalet personer som kommer hem till en från hemtjänsten.

Många kommuner säger: Vi har fått mer lyhördhet från personalen nu när vi vet att det är viktigt att lyssna in de äldres önskemål.

Det är kanske detta som gör att vi har nöjdare äldre i dag än vi hade innan. De upplever att lyhördheten hos dem som de möter till vardags är större. Det är frukten av ett mångfaldsarbete.

Detta bygger dock på att kommunerna har en fortsatt kontroll och uppföljning. Det är centralt. Kommunerna är fortfarande huvudansvariga.

Många säger att det är svårt att välja och enklare om någon annan bestämmer åt dem. Men 80 procent säger att de vill välja. Det är en viktig siffra för mig. Som politiker kan jag inte med gott samvete säga att jag vill bestämma åt andra. Det hör till gamla tider då man trodde att äldre var ett kollektiv, att alla ville ha samma och tyckte att de skulle stå med mössan i hand och vara nöjda med det de fick. I dag måste vi ha en annan äldreomsorg som inkluderar de äldres delaktighet.

Anf. 24 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Jag tror att vi alla kan hålla med om att det är svårast att välja när man inte har något att välja på. Den situationen har uppstått i dag. Det finns många utförare, men alla gör ungefär samma sak eftersom de är uppbundna av de olika administrativa begränsningar som lagen ger.

Det är viktigare att se till det som vårdgivaren, personalen, biståndsbedömare och, i detta fall, de äldre kommer överens om. Det kan man enklast göra genom att förenkla lagstiftningen, ändra administrativa regler och framför allt satsa på kompetensutveckling i äldreomsorgen.

Mångfald är bra. Men det ska vara på allvar, och det ska vara på de äldres villkor för att kunna tillgodose den enskilda människans behov.

Ministern har tillsatt en utredning, som vi har hört talas om flera gånger, som ska behandla just frågan om förenklad biståndsbedömning.

I min hemkommun Linköping tillämpas också en förenklad variant av bistånd inom individ- och familjeomsorgen och missbruksvården.

Jag vet att vi ska diskutera äldreomsorg här i dag, men eftersom ministern är här vill jag ändå passa på och fråga om ministern tänker ta initiativ till att utreda om det går att förenkla biståndsbedömningen även för andra än äldre. Det finns nämligen likartade situationer när det gäller individ- och familjeomsorgen. Många familjer drar sig för att söka bistånd och gå igenom utredning och beståndsbedömning när det gäller känsliga saker inom familjen – det kan till exempel vara att någon i familjen har missbruksproblem. I Linköping har det visat sig att förenkling av biståndsbedömningen leder till väldigt goda resultat även här.

Det skulle vara intressant att höra om ministern tänker ta några initiativ även när det gäller andra områden än äldreomsorgen.

Anf. 25 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag börjar från slutet. Socialtjänstlagen är en ramlag där flertalet paragrafer är tillämpliga för hela socialtjänstområdet. Jag kan inte föregripa vad utredaren kommer att föreslå, men om en förändring i socialtjänstlagen föreslås kan den bli tillämplig också för annat än äldreomsorg. Jag föreställer mig att utredaren kommer att lämna något i den vägen så småningom. Jag vill i alla fall påpeka att det absolut inte finns några hinder för att göra det.

Jag vet, och har också följt, vad Linköping gör när det gäller att för enkla biståndsbedömning till andra grupper än äldre som behöver hemtjänst. Det är väldigt intressant, och det är ett utvecklingsarbete och pionjärarbete som har skett i Linköping.

När det gäller mångfalden inom LOV skulle jag också vilja förtydliga att den verkligen har förbättrats. Det innebär att äldre, som ju är olika, i dag har olika möjligheter att välja en hemtjänst med särskild inriktning i 50 kommuner i Sverige. Det är inte en pjåkig början. Det gäller ofta språk. Om man har glömt den svenska som man har lärt sig och kanske behöver hemtjänst på finska eller något annat finns den typen av inriktning i ganska många kommuner i dag genom hemtjänstleverantörer där alla talar spanska, finska eller något annat språk.

Det är också vanligt att man kan välja inriktning på vissa sjukdomar. Det finns utförare som har särskild kunskap om kost och nutrition, det finns utförare som är hbt-certifierade och det finns andra som erbjuder sociala hundar. Det har alltså skapats en mångfald som vi inte har haft förut. Därför tycker jag att det som händer är fantastiskt. Utgångspunkten måste nämligen vara att den äldre ska kunna fortsätta vara den man har varit tidigare i livet. Då behövs mångfalden. Då behöver vi ha en syn på att man kan få välja något som passar en själv.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2013/14:423 om personaltillgången i äldreomsorgen

Anf. 26 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Meeri Wasberg har frågat mig vilka initiativ regeringen har tagit för att komma till rätta med utmaningen att få fler händer i vården. Meeri Wasberg har även frågat mig vilka konkreta resultat jag kan se av regeringens åtgärder.

Jag delar uppfattningen att en av de största utmaningarna för äldreomsorgen kommer att vara att rekrytera och behålla personal.

Frågan om bemanning och kompetens är ett arbetsgivaransvar. Arbetsgivare måste attrahera ny arbetskraft och göra yrkena inom äldreomsorgen attraktiva. För att öka intresset för att arbeta inom äldreomsorgen är det viktigt att skapa förutsättningar till kompetensutveckling och goda arbetsförhållanden för personal i äldreomsorgen. Kommunerna och de ansvariga för verksamheten måste ta ansvar för att utbilda sina chefer och sin personal.

Sveriges Kommuner och Landsting har i sin nyligen publicerade rapport *Så möter vi rekryteringsutmaningarna i vården och omsorgen pre-*

senterat nio strategier för hur arbetsgivarna kan möta rekryteringsutmaningen. Rapporten bidrar till diskussionerna om både hur arbetsgivare kan påverka storleken på rekryteringsbehovet och möjligheterna att attrahera rätt personer. De strategier som SKL föreslår arbetsgivarna tror jag kan vara ett framgångsrikt sätt att möta framtidens behov av omsorgspersonal.

Sverige har goda förutsättningar för att möta framtidens behov av personal med god kompetens. I OECD:s rapport *Reviews of Health Care Quality: Sweden* från 2013, som publicerades i höstas, framkommer det att Sverige har högst andel anställda inom äldreomsorg i förhållande till antalet personer över 65 år inom hela OECD.

Enligt Socialstyrelsens *Lägesrapport 2014* har antalet anställda inom den offentligt finansierade äldreomsorgen också ökat med ca 10 000 personer under de senaste åren. Framför allt har det skett en ökning av antalet anställda inom enskilt driven äldreomsorg på kommunalt uppdrag.

Kompetensen har också stärkts. Andelen personal med grundläggande utbildning för vård och omsorg har enligt Äldreguiden ökat från 76 procent år 2008 till 86 procent 2013 i särskilt boende och från 67 procent till 75 procent när det gäller hemtjänst.

Regeringen har bidragit till flera kompetensstärkande insatser för såväl personal som ledare inom äldreomsorgen sedan regeringen tillträdde 2006. Det är roligt att vi nu kan börja se resultat av våra satsningar.

Socialstyrelsens *Lägesrapport 2014* visar att allt fler goda äldreår läggs till livet med livskvalitet. Att det finns personal med lämplig utbildning och erfarenhet och att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras är en av de viktigaste faktorerna för en god kvalitet.

Anf. 27 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Vi fick ett ganska långt svar från statsrådet. Men jag skulle inte säga att jag är jättenöjd med statsrådets försök att svara på de frågor jag hade. I frågan är det nämligen klart att den allra största utmaningen inom äldreomsorgen handlar om att allt färre söker till vård- och omsorgsprogrammet. Mängden personer som har sökt till vård- och omsorgsprogrammet har sjunkit dramatiskt.

Det är sant att det i rapporten som SKL har tagit fram, och som statsrådet hänvisar till, också framgår hur stort rekryteringsbehov man ser. Jag tror att det är nästan 150 000 personer som man ser behov av inom den kommunala sektorn mellan 2013 och 2022. Och den stora utmaningen handlar som sagt om att få fler personer att intressera sig för den här banan tidigt.

Det som är bra i statsrådets svar är naturligtvis de kompetensstärkande insatserna som har gjorts. Det är bra. Vi gjorde ju själva under tre år en kompetensstege, som vi kallade det. Det var en insats på lite drygt 1 miljard för anställda specifikt inom äldreomsorgen därför att man behövde höja kompetensnivån. Det är glädjande att regeringen har fortsatt det arbete som vi påbörjade, även om det faktiskt var ett antal år av vakuum. Men även om svaret är bra tar det inte riktigt sikte på den grundläggande frågan om det grundläggande personalbehovet. Och detta gäller

oavsett om det är kommunalt bedriven verksamhet eller om det är någon annan som bedriver verksamheten.

Den stora utmaningen ligger i att få fler unga människor att välja vård- och omsorgsprogrammet och att känna att det är en framtidsbransch. Det är det nämligen, onekligen. Vi kommer att behöva många människor som jobbar inom äldreomsorgen. Jag tror också att äldreomsorgen successivt kommer att bli ett mer och mer kvalificerat arbete. Åtminstone har utvecklingen sett ut så hittills.

Kompetensförstärkning är alltså bra. Det behövs dessutom ytterligare kompetensförstärkning inom områdena geriatrik, demens, rehabunder-sköterskor och så vidare. Det behövs alltså ytterligare insatser.

Det är också fint att statsrådet tycker sig se en del resultat av det som har gjorts genom procentsiffrorna som redovisas. Det är inte alls dåligt att kompetensnivån höjs. Det hade varit förfärande om de kompetensförstärkande insatserna inte hade lett till något resultat alls. Men det förändrar ändå inte att grundproblemet är att vi måste få fler personer att vilja söka till vård- och omsorgsprogrammet på gymnasienivå.

Jag tror att en av de saker som kanske skulle behöva ådra sig statsrådets uppmärksamhet är frågor om arbetsmiljön. Där kan man på den nationella nivån göra saker för att underlätta och skapa en bättre arbetsmiljö, eller åtminstone skapa uppmärksamhet kring de frågorna.

Likadant är det med heltids- och deltidspågången. Också där finns saker som man skulle kunna göra på nationell nivå för att understödja det arbete som behöver göras ute i kommunerna. När det gäller LOV, som vi debatterade tidigare i dag, är regeringen helt övertygad om att ingenting kommer att hända om regeringen inte tvingar kommunerna att göra någonting. Därför kan man undra varför regeringen inte med samma ambition tar sig an arbetsmiljöfrågor och heltids- och deltidspågången inom vård och omsorg.

Det är några tankespor som statsrådet kanske kan utveckla i nästa inlägg.

Anf. 28 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Jag begärde ordet eftersom den här diskussionen lite grann tangerar den som vi hade tidigare om möjligheter till digital hälsa och möjligheter att använda sig av den digitala tekniken i till exempel hemsjukvården och hemvården. Då behövs mer kompetens hos personalen och en tydligare satsning, en central satsning, från regeringens eller statens sida.

Som vi diskuterade tidigare, ministern och jag, blir vi fler och fler i det här landet; vi är över nio miljoner invånare. Vi har också fler äldre och därmed behöver allt fler äldre tas om hand. En stor mängd människor behöver arbeta inom äldreomsorgen i framtiden, och betydligt fler behöver därför utbildas.

Samtidigt som vi har den utmaning som ministern diskuterar med Meeri Wasberg kan man ta in detta med digitalisering och de möjligheter som kommuner och landsting har att använda sig av den digitala tekniken eller e-hälsan, vad vi nu ska kalla det. Om man har digital uppkoppling i hemmet får man också större möjlighet till kontakt med läkare, hemtjänstpersonal och så vidare.

Jag vill skicka med i diskussionen att den personal som behöver rekryteras för att vi ska ha en bra kompetensförsörjning måste få möjlighet att kompetensutvecklas också när det gäller den digitala hälsan.

Prot. 2013/14:112
13 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 29 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag tycker nog att jag svarade på frågan, men jag tar det gärna en gång till.

Till att börja med måste vi vara överens om att det är kommunerna som har huvudansvaret för att personal finns tillgänglig. Vi har velat stötta kommunerna, och vi har gjort det på en rad olika sätt. Omvårdnadslyftet, som Meeri Wasberg tycker har varit bra, har fått 1 miljard kronor. Sedan starten har 10 000 personer påbörjat sin utbildning inom ramen för Omvårdnadslyftet. Det tycker jag är mycket bra.

Vi har för första gången haft en ledarskapsutbildning för chefer i äldreomsorgen. Det har funnits länge för ledare inom skolvärlden, men det har inte funnits inom äldreomsorgen. Det är mycket angeläget, och vi har avsatt 100 miljoner kronor för det under tre år. Utbildningen består av delkurserna värdegrund, lagstiftning, ledningsstöd, upphandling samt evidensbaserad praktik. 818 chefer sökte vid första ansökningstillfället. Det finns alltså ett efterfrågetryck på en sådan utbildning.

Tillsammans med SKL har vi ledarprogrammet Ledningskraft, som påtagligt har bidragit till att upprätta gemensamma kvalitetsledningssystem mellan hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. De är mycket betydelsefulla för framtiden, skulle jag vilja säga. Till detta kommer våra värdegrundsutbildningar. 2 100 personer från 215 kommuner har gått den grundläggande kursen i värdegrundsutbildning. Den riktade sig framför allt till ledare, biståndshandläggare, chefer, MAS:ar och MAR:ar. Dessutom har 300 deltagare gått fördjupningskursen.

Kommunerna har haft möjlighet att söka statsbidrag för att utbilda personer till värdegrundsledare. 70 procent av landets kommuner har sökt bidraget och utbildat värdegrundsledare som nu finns ute i verksamheten och utbildar andra. Socialstyrelsen har tagit fram ett vägledningmaterial om värdegrunden. Den har beställts i 20 000 exemplar. Det är nästan deras bestseller. Från den 1 oktober 2013 finns dessutom en webbutbildning på Kunskapsguiden om värdegrunden. Alla de olika verktygen har fått ett mycket gott mottagande i verksamheterna.

Till detta kommer att vi gett ett uppdrag till Svenskt Demenscentrum, som gjort en webbutbildning om demensfrågor, Personcentrerad omvårdnad. Den har 54 000 personer gått. De har gjort en särskild del som handlar om att ta del av kunskapen om hur man arbetar med BPSD-registret. Den utbildningen har 3 000 personer påbörjat.

Det har alltså funnits fantastiska utbildningsmöjligheter där vi verkligen bidragit till att kommunerna ska få en kompetenshöjning. Jag är mycket glad för att det finns en sådan respons och receptivitet ute i verksamheterna, och jag tror att det är oerhört betydelsefullt för framtiden att det finns en möjlighet att fördjupa kunskapen, att specialinrikta sig. Jag håller med Meeri Wasberg om att detta är en framtidsbransch, och då måste det finnas möjligheter att få specialisera sig, att få ledarskapsutbildning men också att få driva egen verksamhet. Allt det hör ihop för att öka attraktiviteten för yrket.

Jag nämnde tidigare de utbildningsinsatser som har gjorts på digitaliseringsområdet. Också det är naturligtvis en viktig del i det hela. I framtidens äldreomsorg finns det sådana inriktningar.

Anf. 30 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Ja, vi fick återigen höra om de satsningar som regeringen har initierat, eller egentligen fullföljt de satsningar som vi började göra när det gällde äldreomsorgen. Det är absolut inget fel på att jobba med kompetensutvecklingsinsatser. Det är oerhört viktigt av flera skäl. Inte minst för dem som ska få ta del av vården och omsorgen är det viktigt att vi har personal som har den kompetens som behövs och ständigt har möjlighet att utveckla sig i sitt arbete. Även det är en viktig del i att göra arbetet attraktivt.

I min interpellation säger jag följande: "Sverige står inför stora utmaningar när det gäller vård och omsorg om våra äldre, nu och i framtiden. En av dessa utmaningar handlar om att få fler händer i vården. Till viss del är det naturligtvis en resursfråga i kommunerna, men det handlar också om att det ska finnas arbetskraft att tillgå: personer som vill och kan jobba med vård och omsorg om våra äldre." Frågan är därför: Hur ska de bli fler? Det är jättebra att de som vi redan har blir mer och mer kompetenta, att de kan ha fler och mer avancerade arbetsuppgifter, men vi måste se till att de blir fler.

Där kan jag trots allt konstatera, och jag tror att statsrådet blir tvungen att hålla med mig även om jag förstår att det smärtar, att regeringen inte har tagit några initiativ till att ta tag i den stora utmaningen. Regeringen har gjort en del för att fortsätta det arbete som vi påbörjade med att ytterligare kompetensutveckla personer. Det är bra. Men fortfarande gäller det att ta tag i den stora saken.

Vi har i vår budget för hösten sagt att det behövs ett mycket mer långsiktigt arbete när det gäller äldreomsorgen. Vi har talat om en kvalitetsplan fram till år 2025 med olika mål och delmål. En del handlar naturligtvis om att stimulera olika typer av innovationer. Det handlar om hälsofrämjande arbete, om att öka tillgängligheten, om att åtgärda olika typer av kvalitetsbrister. Det handlar också om ökad jämlikhet, inflytande och valfrihet för äldre.

Inte minst handlar det om ett generationsväxlingsprogram. Vi har många som jobbat lång tid inom äldreomsorgen och som snart förtjänar att få gå i pension. De har jobbat och slitit för det och är värda sin pension. Samtidigt som de händerna försvinner behöver det komma in nya händer i vården. Därför behöver vi fokusera på ett generationsväxlingsprogram.

Det är sant att det är kommunernas ansvar, men i likhet med många andra frågor som är kommunernas ansvar hindrar det inte regeringen, speciellt kanske inte den nuvarande regeringen, att lägga sig i och peka med hela handen. Därför kan man undra varför regeringen hesiterar i just det här avseendet, i just den här frågan, när vi vet hur viktigt det är. Det är bra att vi satsar på ledarskapet inom äldreomsorgen, men om det ska få någon effekt måste det också finnas personer att leda i arbetet. Det behövs fler händer i vården. Jag ska ge statsrådet en möjlighet att återkomma om detta.

Jag tror också, precis som statsrådet själv var inne på, att det behövs ytterligare en möjlighet att fördjupa kompetensen. Vi har talat om det här med rehabundersköterskor och demensundersköterskor, men vi har också sagt att det i själva grundutbildningen i vård- och omsorgsprogrammet måste föras in mer av geriatrik, gerontologi och demenskunskap. På så sätt får man en förförståelse för detta och känner kanske att äldreomsorgen är ett område där man kan arbeta och utvecklas under lång tid. Det är ett spännande område att arbeta med, helt enkelt.

Anf. 31 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Jag vill återkomma till det här med att vi blir fler och fler och att vi har en stor möjlighet när det gäller den digitala hälsan. Det är också så att personalen i dag sliter väldigt hårt inom hemvården. Vår bild när vi är ute och träffar gamla och sjuka och även personal är att många är nöjda med vården i dag och att det finns en bra vård i Sverige på många håll, men att det också finns många som får slita hårt inom hemvården och att det därför inte är ett attraktivt yrke. Man stressar mellan väldigt många som man ska besöka. Man har ingen samlad arbetsdag, och det förekommer oerhört mycket stress och tunga lyft. Det skulle kunna underlätta om man använde sig av digitala möjligheter.

Det finns en väldigt stor potential. Om man bejakade utvecklingen, såg till att det fanns ett samlat grepp från statens sida och satsade på att se till att alla ska ha den här möjligheten i hela landet, då skulle vi kunna baka in det i kompetensutvecklingen och se till att utveckla den kompetenstrappa som vi byggde upp en gång i tiden. Man skulle också se till att det blev ett mer attraktivt yrke om man kunde använda sig mer av den nya tekniken, vilket sker på många håll i landet, men absolut inte överallt. Det behövs ett samlat grepp, och det behövs en framtidsinriktning på satsningar på hemsjukvården, sjukvården över huvud taget, välfärdstjänster och tekniken i hemtjänsten, för då blir det ett modernt och attraktivt yrke.

Anf. 32 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Vi har gjort väldigt stora satsningar på att stödja kommunerna, och det är inte en fortsättning på det Socialdemokraterna gjorde. Det fanns inte ens en värdegrund under er tid. Vi har infört den, och jag tror att ni tycker att den är väldigt viktig. Åtminstone uttryckte Lena Hallengren att det var ett mycket bra initiativ regeringen tog när vi tillskapade värdegrunden och alla de utbildningar som har följt av den. Jag tror att den kommer att ha mycket stor betydelse för äldreomsorgen, inte bara nu utan också i framtiden. Det har aldrig genomförts så stora utbildningssatsningar totalt sett som de den här regeringen har iscensatt. Låt oss vara klara över det. Vi har velat stödja kommunerna, och det är inte en fortsättning på tidigare regerings arbete, utan vi har tänkt nytt och haft en plan.

Jag håller verkligen med om att det gäller att skapa en attraktivitet hos det här yrket och tala om den framtidsbransch detta är. Här kommer det att finnas arbete, det vet vi. De äldre blir inte färre, utan fler. Här kan man vara säker på att få jobb. Det är också därför möjligheterna till fördjupning måste finnas, så att man kan få specialisera sig och kanske bli chef på rimliga villkor. Det måste finnas bra förutsättningar ute i kom-

munerna för att göra jobbet. Ledarskapet är centralt, men man kan inte handleda 100 personer och hålla utvecklingssamtal. Det ger ingen rimlighet. Vi som partier måste arbeta mycket ute i kommunerna för att se till att det råder bra arbetsförhållanden. Naturligtvis har kommunerna huvudansvaret, men vi behöver finnas där som kommunpolitiker.

Jag håller med Monica Green; jag är övertygad om att välfärdstekniken är ett sätt att göra en hel del omstruktureringsarbete och effektivisera arbetsmetoderna, vilket kan underlätta betydligt för personalen. Jag tror också att välfärdstekniken kan öka attraktiviteten hos yrket och skapa nya karriärvägar inom den här sektorn, inom vården och omsorgen. En av de förhoppningar jag har nu är att den utredning som vi har tillsatt ska komma fram till detta. Men vi gör saker redan i dag med stimulansmedel ut till kommunerna och ser saker hända. Digitaliseringen av trygghetslarmen är bara en sak. Det sker ganska många lokala projekt, och vi vill se till att de kan spridas. Ett nav är Västerås, där det har hänt väldigt mycket och där man har jobbat tillsammans med ABB. Det finns ett tekniktänkande i hela äldreomsorgen i Västerås. Vi har alltså "öar" där det används mycket ny teknik och där detta skapar en annan status för äldreomsorgens medarbetare.

Jag skulle också vilja säga att det arbete som vi har gjort med stimulansmedel till att börja arbeta med kvalitetsregister inom äldreomsorgen har bidragit till att arbetet har blivit mer strukturerat. Jag besökte ett äldreboende i Trelleborg där man hade en "skanning" av varje enskild persons behov. De äldre gick på promenader, fick lite massage, somnade utan sömnmedel och så vidare. Jag frågade: Hur hinner ni detta? Jo, fick jag veta, det hade frigjort så mycket att de hade fått ned aggressivitet och våldsinslag, så de hade mer tid. Det handlar alltså även om att arbeta på ett strukturerat och bra sätt för att frigöra tid.

Anf. 33 MEERI WASBERG (S):

Herr talman! Jag förstod att statsrådet skulle ha svårt att se detta som en förlängning av det arbete vi gjorde med Kompetensstegen. Man skulle kunna säga så här: Det har alltid varit en arbetsgivares uppgift att arbeta med den kompetensutveckling som de anställda behöver för att kunna utföra sitt arbete, vilket gör att detta naturligtvis borde ha legat på kommunerna helt och hållet. Men vi valde att göra en kompetensstege nationellt. Det är klart att de insatser ni har gjort under de år ni suttit i regeringen kan ses som en förlängning av det arbete vi påbörjade. Och det hade väl varit förvånande om det inte hade gått något framåt. Något intryck av det som vi gör tar ju ni också.

Statsrådet skulle behöva fokusera något på arbetsmiljön inom äldreomsorgen och kanske inte minst på frågan om heltid och deltid. Det bör inte enbart vara en fråga för kommunerna att själva reflektera över. Det finns mycket som går att göra för att göra det här arbetet mycket attraktivare. Jag tror att en av de sakerna är att erbjuda fortsatt kompetensutveckling. Men det handlar också om att ta ansvar för arbetsmiljön, föra samtal med kommunerna och se till att man kan erbjuda anställning på heltid, så att vi blir av med den ofrivilliga deltid som framför allt många kvinnor befinner sig i.

Jag tycker inte att regeringen har tagit några initiativ till att ta tag i den stora utmaningen, nämligen att få in fler händer i vården. Vi har för

vår del satsat på fler platser i komvux och yrkesvux för att kunna se till att det blir fler händer. Jag roade mig med att konstatera att om det saknas 150 000 personer behövs det 300 000 händer. Det är så många händer vi måste se till att det dyker upp inom äldreomsorgen.

Anf. 34 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag noterar ändå att också våra politiska motståndare tycker att vi har gjort en hel del bra saker. Det tar jag som ett erkännande.

Heltidsfrågan har Socialdemokraterna drivit sedan 2000, om jag inte missminner mig, men ni gjorde inte något åt det i regeringsställning. Vi har jobbat mycket med frågan på det kommunala planet. I Markaryds kommun, där vi har kommunstyrelseordföranden, erbjuds all personal som vill jobba heltid att få en heltidstjänst. Jag tror att det är så kommunerna måste göra för att säkra att man får unga som söker sig till äldreomsorgen. Man vill som ung naturligtvis ha en heltidstjänst. Det där är superviktigt, men jag tror inte att lagstiftning är rätt väg att gå.

Det handlar om att attrahera unga. Vi vet att vårdprogrammet på gymnasiet inte har varit det bästa att göra det. Jag tror att unga gillar vården om de får en chans att få upp ögonen för den. Jag skulle önska att fler gjorde som det kristdemokratiska kommunalrådet i Jönköping, Andreas Sturesson, har gjort. Han har inbjudit gymnasieungdomar att hjälpa på äldreomsorgens olika boendeenheter ett visst antal timmar per månad och med en god lön för detta.

Det har väckt ett enormt intresse, och väldigt många har anmält sitt intresse. Det är ett bra sätt att få kontakt med hur äldreomsorgen ser ut. Jag skulle säga att många har en felaktig bild av hur det är. Det kan vara ett sätt att väcka intresse. Ungdomar behöver få träffa äldre under de omständigheterna och se hur mycket respons de får tillbaka i yrket. Det är verkligen en framtidsbransch. Därom är i varje fall Meeri Wasberg och jag överens.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2013/14:393 om Vårdval Stockholm

Anf. 35 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Ingela Nylund Watz har frågat barn- och äldreministern om hon har gjort ställningstagandet att det är rimligt att etableringsfriheten får gå före det verkliga behovet av mödra- och barnavård som finns inom olika områden i Stockholms län.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Inledningsvis vill jag betona att det är landstingen och kommunerna som har huvudansvaret för att organisera och styra sina verksamheter så att alla invånare får tillgång till en god vård och omsorg. Det står bland annat landstingen fritt att utforma ersättningssystemen så att de skapar olika ekonomiska incitament för vårdens aktörer och påverkar deras beteende. Det är således upp till Stockholms läns landsting att avgöra hur ersättningen utformas så att vårdgivare kan bedriva den typen av verk-

samheter som Ingela Nylund Watz lyfter fram i sin interpellation, det vill säga familjecentraler och andra liknande verksamheter.

Genom skyldigheten att införa vårdvalssystem inom primärvården har patienternas valfrihet stärkts. En ökad valfrihet är viktig för att stärka patientens ställning och roll, men också för att stimulera kvalitetsutveckling och förbättringsarbete i övrigt. Konkurrensverket har i sin uppföljning av vårdvalsreformen konstaterat att reformen kan ses som en relativt lyckad reform, med goda förutsättningar att bidra till en fortsatt kvalitetskonkurrens och mångfald i primärvården.

Vårdvalsreformen inom primärvården har dessutom inneburit en förbättrad tillgänglighet. Sedan vårdvalets införande har det tillkommit 170 vårdcentraler, en ökning med 17 procent. Det har inneburit att endast 1 procent av befolkningen i dag har ett reseavstånd på mer än 20 minuter med bil till närmaste vårdcentral. Sedan vårdvalets införande har 450 000 fler svenskar fått en vårdcentral inom fem minuters körtid. Detta har stor betydelse inte bara för tillgängligheten utan också för patientens ställning i vården, eftersom det finns en faktisk möjlighet att välja. Mätningar av patientnöjdhet visar också på en ökande tillfredsställelse med primärvården sedan vårdvalets införande.

Ingela Nylund Watz tar även upp frågan om tillgången på barnmorskor. Under de senaste åren har regeringen vidtagit flera åtgärder för att motverka att det uppstår en brist på barnmorskor och annan vårdpersonal. Bland annat har regeringen, under såväl nuvarande som föregående mandatperiod, satsat på en utbyggnad av läkar- och sjuksköterskeutbildningarna. Det åligger sedan lärosätena att anpassa utbildningsutbudet efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. I årets ekonomiska vårproposition presenterade regeringen en utbyggnad av barnmorskeutbildningen om totalt 100 nya högskoleplatser från 2015. Under 2016 tillkommer ytterligare 50 nybörjarplatser.

För att stödja landstingens personalplanering har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att årligen rapportera om tillgången på bland annat barnmorskor inom hälso- och sjukvården. Det senaste årets upplaga av Nationellt planeringsstöd (NPS), som publicerades i sin helhet den 31 januari, visar att tillgången på barnmorskor i förhållande till befolkningen har ökat med 18 procent sedan 1995. Efterfrågan på barnmorskor överstiger dock fortfarande tillgången, framför allt för erfarna barnmorskor, och efterfrågan förväntas öka de kommande åren.

I november 2013 beslutade regeringen dessutom om direktiv för en nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården. Samordnaren ska ge förslag på åtgärder som kan vidtas på nationell, regional och lokal nivå för att säkerställa att professionernas tid, kunskap och engagemang används på bästa möjliga sätt i syfte att öka hälso- och sjukvårdens effektivitet. Uppdraget avslutas i december 2015. Regeringen kommer att följa samordnarens arbete med stort intresse.

Anf. 36 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack för svaret, socialministern! Tyvärr kan jag egentligen inte se att det är något riktigt svar på min fråga. Jag hade hoppats på att socialministern skulle ha varit lite mer reflekterande över den risk som uppstår när olika typer av ersättningssystem i vården är konstruerade

så att de motverkar till exempel samverkan mellan kommuner och landsting kring exempelvis barnens behov, som jag har tagit upp i min interpellation.

Jag hade också hoppats att socialministern på något vis hade berört den problematik som uppstår med att den fria etableringsrätten så som den i dag är utformad leder till dragkamp om vissa viktiga personalgrupper, som till exempel barnmorskor. Det råder nu brist på dem inte bara i förlossningsvården utan också i mödrahälsovården i olika delar av Stockholms län.

Socialministern kunde för den delen ha reflekterat något lite grann över vilka effekter som uppstår när olika typer av ersättningssystem kombineras med nationella beslut som till exempel om etableringsfriheten. Jag tror att det hade varit välgörande om vi hade haft en lite reflekterande diskussion kring detta. I stället får jag ett långt svar dels om landstingens respektive statens ansvar inom hälso- och sjukvården, dels om vårdvalets förträfflighet.

Herr talman! Jag förstår att den borgerliga regeringen vill plussa sin egen politik. Det är inte helt oväntat. Men jag förväntade mig lite större seriositet kring frågeställningen i interpellationen. Jag vet att socialministern vet att socioekonomiska skillnader och orättvisor som finns i fråga om tillgång till vården i vissa avseenden har förstärkts genom de beslut som fattats bland annat av borgerliga politiker i Stockholms läns landsting.

Kombinationen av fri etablering och ersättningssystem som i för liten grad tar hänsyn till behov och vårdtyngd har avigsidor. Framför allt leder det till en mer ojämlig vård. Detta vet socialministern. Vi har sett exempel på familjecentraler som fått läggas ned därför att ersättningen i systemen inte premierar den typen av mer djupgående insatser.

Vi har sett det när till exempel vårdvalet för gynekologi infördes i Stockholmsregionen. Det visade det sig att när man öppnade en ny gynnottagning i Hallunda med ultraljudsmöjligheter gick det bara några veckor eller månader innan man var tvungen att lägga ned. Den patientgruppen är inte tillräckligt lönsam för den som har etablerat sig.

I sitt svar säger socialministern – liksom socialministern alltid gör och alla socialministrar alltid kommer att göra – att det är landstingens ansvar. Riktigt så enkelt är det inte. Det är Sveriges socialminister som har ansvar för att se till att vi i Sverige på alla nivåer följer hälso- och sjukvårdslagen.

I hälso- och sjukvårdslagen finns det vi kallar för portalparagraf. Den är väldigt tydlig. Den säger att vi i Sverige ska ge vård efter behov och på jämlika villkor. Det som nu sker är att landstingen – och jag använder Stockholms läns landsting som jag kan ganska väl som exempel – inför administrativa ekonomiska system som premierar korta besök i stället för att ta sikte på var de största vårdbehoven finns och utforma ekonomisk-administrativa stödssystem och ersättningssystem för det. Det leder till att vi får en mer ojämlig vård som inte lever upp till hälso- och sjukvårdens portalparagraf.

Därför vill jag fråga socialministern: På vilket sätt tänker socialministern säkerställa att landstingen lever upp till hälso- och sjukvårdens portalparagraf om vård efter behov?

Prot. 2013/14:112
13 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 37 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Som vanligt är Ingela Nylund Watz interpellationer väckta i helt fel sammanhang. Hon väcker en diskussion som borde föras i Stockholms läns landsting. Om ledamöter från hela landet var lika idoga som Ingela Nylund Watz skulle det här parlamentets tid upptas till att diskutera frågor som hör hemma på en annan politisk nivå.

Ordningen är den att det är landstingen som beslutar om ersättningssystem, i förekommande fall kommunerna. Det är inte staten som bestämmer i dessa frågor. Ingela Nylund Watz säger att socialministern svarar som socialministrar i alla tider har gjort, nämligen att det är landstingens ansvar. Kanske finns en god anledning till just detta, nämligen att ansvaret ligger på landstingen. Om det vore så att Ingela Nylund Watz skulle vara landstingsstyrelsens ordförande i Stockholms landsting är jag säker på att hon skulle vara otroligt upprörd om jag från den nationella nivån kom och petade i ersättningssystemen, precis som man skulle vara i Västernorrland, Norrbotten och så vidare. Det är de som är vårdens huvudmän. Detta vet Ingela Nylund Watz – självklart – men bryr sig inte om detta faktum över huvud taget.

Det finns goda skäl att diskutera ersättningssystem, men det här är en fråga för landstingen. Jag var så sent som förra veckan på en stor konferens med företrädare från många, kanske alla, landsting i Sverige, med företrädare för myndigheter, med experter och många olika kompetenser, som diskuterade erfarenheter utifrån ersättningssystem som har praktiserats runt om i landets olika landsting.

Vid konferensen fanns representanter från Halland. Det var forskare som hade tittat på Halland. De diskuterade vilka effekter ersättningssystemet där hade gett, vad som hade hänt när ersättningssystemet justerades när de tyckte att de såg något bättre. Det är så, tror jag, som resonemangen ska gå till. Det finns inte ett enda ersättningssystem som kan ristas i sten och som kommer att stå sig över alla tider. Här måste landstingen visa ödmjukhet, kommunerna i förekommande fall, och fundera över om det finns något som kan justeras för att ännu bättre få fram önskade effekter när det gäller till exempel fler aktörer på ett visst område eller att få ett annat beteende när det gäller besök kontra långsiktighet. Där finns flera olika knappar och rattar för landstingen, i förekommande fall, att använda.

Jag tror inte att till exempel riksdagen ska fatta beslut om ett enhetligt ersättningssystem som gäller från Ystad till Haparanda. Det är något som landstingen ständigt ska pröva i dialog med varandra utifrån en empirisk grund som gör att de vet vad de gör. Inget färdigt system existerar, utan systemen behöver hela tiden justeras. Det ska vara en ödmjuk hållning så att systemen justeras på ett sådant sätt att det blir önskade effekter.

Att socialministern eller, för den delen, Sveriges riksdag ska säga hur det ska vara tror jag helt enkelt inte på, fru talman.

Anf. 38 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Tack, socialministern, för inlägget! Jag vet att landstingen är huvudmän för hälso- och sjukvården. Jag vet också vad som står i hälso- och sjukvårdslagen, som den här riksdagen har klubbat och som socialministern bär det yttersta ansvaret för att vårda så att den efterlevs. Där står att vi i Sverige ska ge vård efter behov och på jämlika villkor.

Därför har frågan nationell bäring. Om man fattar ett beslut i Sveriges riksdag som säger etableringsfrihet eller vårdvalsreformer i primärvården, och sedan lägger ihop beslutet med vad olika landsting gör, och det får icke önskade effekter, till exempel att vården börjar fördelas mer ojämlikt, det vill säga strider mot hälso- och sjukvårdslagen, då har socialministern och riksdagen ett ansvar att fundera över vad som håller på att hända med svensk hälso- och sjukvård. Det är därför jag ställer följdfrågan till socialministern: Vad tänker socialministern göra för att säkerställa att landstingen lever upp till hälso- och sjukvårdens portalparagraf?

Det är inte bara i Stockholms läns landsting, som jag känner mest till, utan även på flera andra håll i landet, som produktionstakten i sjukvården har blivit så hög, ersättningssystemen skruvar mot lätta, enkla läkarbesök, att det i praktiken är som talesättet säger, nämligen att man måste vara frisk för att vara sjuk i Sverige för att komma till primärvården eller för att få sina vårdbehov utredda.

Det är riktigt att antalet vårdcentraler och primärvårdsenheter har ökat, men det betyder inte att vi har gått mot en mer jämlik vård eller att vi har kommit närmare hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om att vi ska ge vård efter behov. Det är snarare tvärtom. Vi är på väg att segla in mot en sjukvård där hälso- och sjukvårdens portalparagraf inte längre är giltig. Därför är det högst relevant att fråga socialministern vad han tänker göra.

Det kan inte vara rimligt, inte ens från en socialministers utgångspunkt, att landstingen konstruerar system för vården som premierar många besök i stället för att titta på och behandla hela vårdbehovet, eller att skapa så administrativt tunga system i hälso- och sjukvården att de tränger undan tid med patienterna. Varför, till exempel, kan inte socialministern lika frenetiskt som han argumenterar för det fria vårdvalet och den fria etableringsrätten någon gång tala om behovet av att leva upp till hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf? Jag tror att det samtalet med hälso- och sjukvårdshuvudmännen är minst lika viktigt och en naturlig följd av det värdegrundsarbete som har skett i hälso- och sjukvården. Om detta hör man socialministern tala lite.

I stället talas det hela tiden om det fria vårdvalet, om vikten av att skapa en marknad i hälso- och sjukvården där flera aktörer kan konkurrera med varandra. Det är vad man hör från regeringen och socialministern. Det vore välgörande för framtiden för svensk hälso- och sjukvård om vi kunde föra ett mer intellektuellt resonemang om hur olika beslut på olika nivåer i vårt land faktiskt driver sjukvården i en riktning som i dag inte, i alla fall inte i storstäderna, är särskilt önskvärd.

Anf. 39 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Den svenska hälso- och sjukvården är i dag bättre än vad den någonsin har varit. Tillgängligheten har förbättrats. Kvaliteten förstärks ständigt. Grupper som tidigare har haft svårt att komma till har i dag lättare att komma till i sjukvården.

Jag talar om till exempel psykiskt sjuka, kroniker och cancerpatienter. Den svenska hälso- och sjukvården utvecklas hela tiden, får en bättre tillgänglighet och en högre kvalitet.

Ingela Nylund Watz säger att man måste vara frisk för att komma till vårdcentralen. Det stämmer naturligtvis inte. Vårdcentralernas förtroende

hos de många patienterna har ökat. De lyckas bättre än vad de har gjort tidigare när det gäller både kvalitet, som vi kan se genom öppna jämförelser, och medborgarnas förtroende. Det gäller både tillgänglighet och förtroende för det medicinska innehållet.

Ingela Nylund Watz talar om hur ersättningssystemen ska se ut. Jag förklarade tidigare att jag inte tror på den modellen. Jag tror att vårdens huvudmän, de som tar in skatt, finansierar vården, organiserar vården, anställer personal, också är de som är bäst lämpade att utforma ersättningssystemen. Jag skulle bli förvånad om Ingela Nylund Watz efter ett samtal med sina egna kommun- och landstingspolitiker skulle komma tillbaka och säga att de är överens om att staten ska ta över ansvaret. Jag tror inte att det är så.

Däremot är det viktigt, som jag sade i tidigare inlägg, att diskussionen fortgår hela tiden, för det finns inga färdiga system för ersättning. Det här måste ständigt prövas utifrån erfarenheter man vinner. Vad kan vi göra för att ytterligare kvalitetsmässigt förbättra vården? Vad kan vi göra för att förbättra tillgängligheten? Det är sådana frågor som landstingspolitikerna ständigt ställer sig, och ska ställa sig, för att se hur man kan få ett ännu bättre utfall och hur vi använder skattebetalarnas pengar på bästa möjliga sätt.

Utgångspunkten för all hälso- och sjukvård är förstås hälso- och sjukvårdslagstiftningen och grunderna i denna. I Sverige finansierar vi vården tillsammans. Vård ges efter behov. När det gäller frågan om en jämlik vård får vi genom att mäta och jämföra fram skillnader. Vi ser skillnader som tidigare inte har kommit i dagen, och därmed får vi en möjlighet att åtgärda dem.

Det här är någonting som är otroligt betydelsefullt, för alla i Sverige ska ha rätt till en likvärdig vård. Vi vet att det inte är enkelt, men när vi mäter tar vi första steget. Vi arbetar med fördomar och föreställningar som kan finnas, sällan uttalat och öppet, och som leder till att vi behandlar patienter på olika sätt beroende på socioekonomisk tillhörighet, utbildning, inkomst, etnisk bakgrund, sexuell läggning eller vad det nu kan vara – sällan uttalad diskriminering. Vi ser att det förekommer skillnader, och det får vi fram när vi mäter. Det ska ständigt bekämpas.

Ersättningssystemet är en nyckelfaktor för att vi ska lyckas erbjuda den vård som du, Ingela Nylund Watz, och jag skulle vilja ha när vi blir sjuka. Jag är helt övertygad om att landstingspolitikerna ständigt arbetar med att förbättra och utveckla det. Jag tänker inte ta från dem det ansvaret, med den organisation som den svenska hälso- och sjukvården har i dag.

Anf. 40 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Jag har aldrig föreslagit att staten ska konstruera ersättningssystem som gäller lika över hela landet. Vad jag däremot har krävt och önskar är att landet har en socialminister som är beredd att ta på sig ledarträjan när det handlar om att utvärdera vad ens egna reformer, kombinerat med det som landstingen gör, får för effekter på hälso- och sjukvården här och nu.

Det vi ser är att regeringens beslut om vårdvalet och den fria etableringsrätten, kombinerat med vad företrädesvis borgerligt styrda landsting tar sig för när det gäller att konstruera ersättningssystem, leder mot korta

enkla läkarbesök för dem som har lättast att ta till sig vården, i stället för att man fokuserar på de vårdtunga, dem som kanske inte ryms inom den kvart som ersättningssystemet tillåter. Att se vad det får för konsekvenser för svensk hälso- och sjukvård när man lägger samman detta förutsätter jag att socialministern i Sverige tar ansvar för.

Det var därför jag kände att det hade varit bra om socialministern hade varit något mer ödmjuk inför det faktum att det finns problem på olika håll i landet. Det finns problem i Storstockholmsområdet, där familjecentraler är tvungna att lägga ned därför att landstingens ersättningssystem inte premierar samverkan med socialtjänst och kommun. Det leder till att många barnfamiljer i Stockholmsområdet, och på annat håll i landet, får en sämre vård än vad man egentligen är i behov av.

Jag hade verkligen hoppats att socialministern hade tagit detta på något större allvar.

Kvar står frågan: Vad tänker socialministern göra för att alla landsting i Sverige ska leva upp till hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om vård efter behov och på jämlika villkor?

Anf. 41 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Ingela Nylund Watz tycker att vi borde utvärdera effekterna av till exempel vårdval. Det har utvärderats av flera olika myndigheter och instanser. De samlade erfarenheterna är goda. Det är bra när människor får välja.

Det har tillkommit 170 nya vårdcentraler i Sverige. Det är en fantastisk ökning, och jag redogjorde i mitt inledande svar för vilket avstånd de allra flesta har med bil till sin vårdcentral.

Tillgängligheten har förbättrats. Det innebär att fler människor har en möjlighet att välja mellan flera olika vårdcentraler, vilket i sig är någonting väldigt betydelsefullt. Jag kan inte bara välja det som jag tänker mig är det bästa, utan jag kan också välja bort vårdcentraler där jag inte tycker att jag har fått den vård och omsorg och det bemötande som jag skulle önska.

Socialdemokraterna vill ta bort den fria etableringsrätten och därmed lägga makten igen hos landstingspolitiker att tala om vilka vårdcentraler som ska finnas, vilka som inte ska finnas och beröva medborgarna möjligheten att genom sina val välja. Det tycker jag är en dålig politik.

Ingela Nylund Watz talar om sitt eget landsting, Stockholms läns landsting, som hon förstås känner bäst. Det finns andra landsting, utanför Stockholm, där resultaten då och då diskuteras i media – i Västerbotten, Gävleborgs län, Dalarna där det är en socialdemokratiskt styrd majoritet som driver landstingen. Där är diskussionen minst lika högljudd som den är i Stockholm. Medborgarna uttrycker frustrationen över ibland långa väntetider och menar enligt många mätningar att de egna landstingen presterar sämre i jämförelse med andra. Det finns skillnader mellan landstingen.

Min uppgift är att verka för att minska skillnaderna. Det gör vi genom ett brett arbete som handlar om att säkerställa att den svenska vården ska vara tillgänglig för alla och ha en hög kvalitet över hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2013/14:448 om avregleringen av apoteksmarknaden

Anf. 42 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Monica Green menar att tillgängligheten till medicin har försämrats samt att förtroendet för apoteken hos befolkningen har sjunkit. Hon har därför frågat mig vad jag avser att göra för att säkra medicinförsörjningen i hela landet samt vad jag avser att göra för att förtroendet för apoteken ska öka igen.

Regeringens målsättning med omregleringen av apoteksmarknaden var en väl fungerande marknad där små och stora aktörer kan etablera sig, där konkurrensen sker på samma villkor, där det finns en säker och hållbar läkemedelsförsörjning och där konsumenterna har god tillgänglighet och service.

Statskontoret fick 2010 i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera omregleringen av apoteksmarknaden utifrån målen med reformen. I maj 2013 inkom Statskontoret med sin slutredovisning av uppdraget. Statskontoret bedömer att målet om ökad tillgänglighet till läkemedel har uppfyllts i hög grad och anser följaktligen att det stora flertalet konsumenter har fått en förbättrad tillgänglighet till läkemedel. Statskontoret gör den sammanvägda bedömningen att det övergripande målet om bättre service och tjänsteutbud har uppfyllts till viss del. Det bör framhållas att konsumenterna redan före apoteksomregleringen över lag var nöjda med servicen på apoteken, vilket gör att utrymmet för förbättringar i detta avseende har varit begränsat.

Regeringen följer kontinuerligt utvecklingen på området och arbetar aktivt med att åstadkomma förbättringar utifrån de signaler som inhämtas via rapporter, utredningar och andra aktörer på apoteksmarknaden.

I mars i år lämnade regeringen propositionen *Ökad tillgänglighet och mer ändamålsenlig prissättning av läkemedel*, vilken innehåller en rad förslag i syfte att tillgodose en god läkemedelsförsörjning. I propositionen föreslås en tillhandahållandeskyldighet för innehavare av godkännande för försäljning avseende periodens vara. Det öppenvårdsapotek och den innehavare av godkännande för försäljning som inte följer reglerna om utbyte respektive tillhandahållande av periodens vara föreslås få betala en sanktionsavgift som TLV ska besluta om. Propositionen innehåller även förslag om att öppenvårdsapotek som inte direkt kan tillhandahålla ett läkemedel eller en vara som omfattas av apotekens tillhandahållandeskyldighet ska informera konsumenten om på vilket eller vilka öppenvårdsapotek läkemedlet eller varan är tillgänglig. Det lämnas ytterligare förslag som syftar till att underlätta Läkemedelsverkets tillsyn av öppenvårdsapotekens tillhandahållandeskyldighet.

I regleringsbrevet för 2013 fick Läkemedelsverket i uppdrag av regeringen att kartlägga omfattningen av restnoteringar samt att analysera vad restnoteringarna beror på. Regeringen gav den 4 april i år Läkemedelsverket i uppdrag att fortsätta utreda restnoteringar. Uppdraget består dels i att fortsätta kartlägga restnoteringar samt analysera vad de beror på, dels i att analysera hur informationen om restnoteringar på ett mer systematiskt sätt kan göras tillgänglig.

Jag kan vidare informera om att det sedan måndagen den 5 maj finns en gemensam lagersaldotjänst för alla apotek. Den har utvecklats i sam-

arbete mellan Sveriges Apoteksförening och Fass.se, och såväl kunder som förskrivare och apotek kan använda sig av tjänsten för att se om ett läkemedel finns i lager på apotek i närheten, eller om det är en beställningsvara.

Regeringen anser att tillgängligheten till läkemedel i hela landet är viktig. För att möjliggöra fortsatt drift av apotek i glesbygdsområden har regeringen beslutat om att införa ett särskilt apoteksstöd. Tandvårds- och läkemedelsverket har dessutom fått i uppdrag att följa upp och utvärdera detta statsbidrag. I bolagsordningen för Apoteket AB anges att bolaget ska bedriva verksamheten på sådant sätt att en god läkemedelsförsörjning i Sverige främjas. Av statens ägaranvisning till Apoteket AB framgår bland annat att bolaget till och med den 30 juni 2015 ska behålla befintliga apoteksombud i den utsträckning som behövs för att upprätthålla en god läkemedelsförsörjning på den ort där ombudet är verksamt. I april i år gav regeringen Läkemedelsverket i uppdrag att göra en översyn av nuvarande ordning för apoteksombud i syfte att åstadkomma en konkurrensneutral ordning som bidrar till att säkerställa läkemedelsförsörjningen i hela landet. Läkemedelsverket har nu inkommit med sin rapport, och den bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Det finns flera lagar och föreskrifter som reglerar den kompetens och rådgivning som ska finnas på apoteken. Enligt lagen (2009:366) om handel med läkemedel ska ett apotek ha lokalen bemannad med en eller flera farmaceuter under öppethållandet. I Läkemedelsverkets föreskrifter specificeras att antalet farmaceuter ska vara tillräckligt under öppethållandet och att de ska ha den kompetens som är nödvändig i förhållande till verksamhetens art och omfattning.

Läkemedelsverket har under 2013 genomfört 54 inspektioner på öppenvårdsapotek. I tillsynsrapporten konstaterar verket att det vid samtliga inspektioner noterades avsteg från regelverket, men inga avvikelser bedömdes som kritiska, det vill säga en fara för patientsäkerheten.

Regeringen anser att det är angeläget med ett transparent underlag som visar olika apoteksaktörers kvalitet och säkerhet. Regeringen har därför givit Läkemedelsverket i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen ta fram och utveckla nationella indikatorer för god patientsäkerhet, tillgänglighet och kvalitet på apotek. Framtagandet av indikatorerna ska delvis baseras på arbetet med den svenska standarden för god apotekssed, som lägger en branschgemensam grund för farmaceutiska, kvalitetsrelaterade och etiska frågeställningar. Uppdraget ska redovisas senast den 20 juni 2014.

Regeringen avser att fortsatt noggrant följa utvecklingen på apoteksmarknaden.

Anf. 43 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Det var ett väldigt långt svar, och jag kan förstå att det blir ett långt svar, eftersom ni har lappat och lagat efter hand nu när det blev ett så tydligt faktum med det misslyckade marknadsexperiment som ni har genomfört med apoteken. Vi hade en fungerande apoteksförsörjning i det här landet. Människor var nöjda. Före avregleringen hade vi en av världens mest nöjda befolkningar när det gäller apoteken. Det fanns apotek i hela landet. Det skedde också en kommunikation mellan apoteken, och det fanns en läkemedelsförsörjning.

Prot. 2013/14:112

13 maj

*Svar på
interpellationer*

Av ideologiska skäl var det alldeles nödvändigt att privatisera och slå sönder denna sammanhängande apotekskedja, och sedan har ni lappat och lagat. Kritiken har ju inte varit nådig. Nu säger ministern i svaret att konsumenterna är ganska nöjda, men visserligen var de nöjda tidigare också. Därför kan man kanske inte dra så stora växlar, säger ministern. I själva verket var konsumenterna nöjda före privatiseringen, men förtroendet för apoteken har nu sjunkit efter er avreglering.

De åtta åren av era konsekventa prioriteringar med skattesänkningar och privatiseringar i stället för en fungerande välfärd märker ju folk av och är missnöjda med. En nyhet kom i förra veckan. Det var efter det att jag lämnade in den här interpellationen. Så jag vill ge heder åt socialministern att det har hänt något till det bättre efter det att jag framställde interpellationen, nämligen att det nu antligen ska finnas en gemensam databas. Det som fanns innan ska ni bygga upp igen. Nu ska det bli möjligt för apoteken och också för patienter att se efter var i närheten det finns medicin.

Det som inträffade var ju att det växte fram ett stort antal apotek i tätorter, samtidigt som det blev sämre service i glesbygden. Det som också tillkom var att det blev väldigt mycket reklam och försäljning av hudsalva och plåster. Men tillgången till medicin har ju inte ökat, snarare tvärtom. Människor har fått gå från apotek till apotek för att hitta den medicin som har förskrivits till dem.

Dessutom har det gjorts ytterligare påpekanden om att det finns mindre tid för rådgivning. Man riskerar att köpa fel medicin om det inte finns rådgivare med rätt kompetens som kan se till att den som ska köpa medicin får den medicin som han eller hon behöver.

Ni kan fortsätta att lappa och laga. Ni slog sönder en fungerande apoteksmarknad. Jag förstår att ni måste hålla på ytterligare många år. Jag hoppas att ni inte får chansen, utan vi ska se till att det återigen blir ordning och reda efter höstens val. Vi har i alla fall ett sexpunktsförslag om hur vi ska komma till rätta med den sönderslagna apoteksmarknad som ni har åstadkommit.

Anf. 44 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Efter denna tirad kan det ändå vara viktigt att diskutera apotekens roll för hälsa och möjligheten att lindra sjukdomar i Sverige. Vi bör diskutera hur man ska utveckla en ordning där alla människor, oavsett var de bor, kan få en möjlighet att få tag i de läkemedel som de behöver. Sverige var ett av mycket få länder i världen som hade en monopolsituation. Det fanns ett krympande antal apotek i Sverige, och sådana verksamheter lades löpande ned.

Monica Green använder konsekvent uttrycket avreglering, vilket ger intrycket av att det inte finns några regler på det här området, men inget kan vara mer fel. Detta är ett av de mest genomreglerade områden som finns, och måste så vara eftersom det rör sig om väldigt speciella produkter. Efter omregleringen har det tillkommit mängder av nya apotek, bland annat på orter som aldrig tidigare har haft något. Många människor har i dag ett apotek i sin närhet.

De kontroller som har gjorts när det gäller människors nöjdhet visar fortsatt på en väldigt hög nivå av nöjdhet. Andelen som var nöjda med sitt senaste apoteksbesök var 95 procent i slutet av 2013, enligt vad Sve-

riges apoteksförening säger. Det finns andra mätningar som visar att apoteken ligger i topp bland olika branscher när det gäller människors upplevelse av servicenivå.

Är detta ett enkelt område att bedriva verksamhet på? Nej, det är det inte. Det finns naturligtvis en stor mängd regler som har tillkommit av goda skäl. Dessutom kan patienter, medborgare och konsumenter ha väldigt många olika behov av läkemedel. Om ett enda apotek skulle ha alla de varor som är möjliga att ha skulle det handla om 15 000 olika produkter som man kan få utskrivet bara på recept. Därutöver finns det receptfria läkemedel. Ett normalstort apotek har runt 3 000–4 000 av dessa varor i sitt lager.

Att göra på ett annat sätt skulle vara otroligt kostnadskrävande. Det har fungerat på det här sättet i alla tider. Apoteken lär känna sin kundkrets och säkerställer att man har de varor på hyllan som patienten ska kunna ha tillgång till. Ibland finns produkterna ändå inte där, och det kan bero på krångel med leveranser från läkemedelsföretagen. Det kan handla om att det har varit en stor efterfrågan på allergimedicin efter en pollensäsong. Det kan också vara av andra skäl som det har blivit fel. Då gäller det att jag som kund har möjlighet att få tag på mitt läkemedel på ett smidigt sätt.

Det finns nu en ny ordning genom Fass.se, där alla och envar kan gå in och titta. Man kan knappa in det läkemedel man vill ha och ange var man befinner sig, och så får man reda på var det närmaste apoteket finns som har detta i lager. Det är en väldigt bra service, som hade kunnat finnas men som aldrig har funnits tidigare, som nu underlättar för oss som patienter. Med tanke på den stora mängd varor som kan efterfrågas och vad som är rimligt, med alla givna mått mätt, att apoteken har i lager är detta en väldigt god service som kommer att underlätta för många människor i vårt land.

Anf. 45 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Ja, det var just det, som Göran Hägglund sade i sitt andra svar: Vi var det enda landet i världen som hade monopol. Alltså var det detta som var problemet, enligt Göran Hägglund. Det var ideologiska skäl.

Vi var ju det land i världen som hade den mest nöjda befolkningen när det gällde apotek, eftersom det fungerade. Vi hade apotek i hela landet, och det fanns en läkemedelskedja där man kunde se till att människor fick de läkemedel som de efterfrågade. Man hade kontakt med varandra.

Det var det som Göran Hägglund och hans regeringskamrater inte ville ha. De hängde upp sig på att det var en apotekskedja – det var det som var felet. Trots att människor var nöjda och trots att det fungerade att få medicin i hela landet skulle Göran Hägglund och hans regeringskamrater till vilket ideologiskt pris som helst absolut se till att avreglera det här. Det var nämligen fel att vi hade det som Göran Hägglund kallar monopol.

Ni fick använda er av skattemedel för att hålla de privata apoteken under armarna. Ni fick hjälpa dem med skattepengar för att de över huvud taget skulle etablera sig. Det var ett statligt stöd som tidigare inte behövdes, för då kunde man se till att det reglerades inom apoteket som

Prot. 2013/14:112
13 maj

*Svar på
interpellationer*

fanns tidigare. Men ni slog sönder det, och då var ni tvungna att använda skattepengar för att de skulle finnas i hela landet.

Effekten var ju att människor blev mer missnöjda. Äldre hade svårt att få tag på medicin och fick gå till tre, fyra eller fem olika apotek för att få tag på rätt medicin. Pensionärsorganisationerna har protesterat väldigt mot denna försämring.

Trots detta står Göran Hägglund nu här och har ett jättelångt svar om att ni har fått rätta till det och det, har fått göra om det och det, och att vi nog snart ska ha en fungerande marknad igen.

Det har alltså varit i många år som människor inte har fått den medicin som de skulle vilja ha bara för att ni har ideologiska skygglappar. Jag tycker inte att det är värt det, att göra sådana här experiment bara för att ni tycker att det är fel att ha en fungerande apotekskedja. Nu rättar ni till vissa skevheter steg för steg.

Vi har från Socialdemokraternas sida konstaterat att apoteksmarknaden nu är sönderslagen, och vi vill genomföra ett sexpunktsprogram där vi ger Apoteket AB ett utvidgat uppdrag, ett samhällsuppdrag. Det ska ske hemleverans när 24-timmarsregeln inte följs. Vi ska satsa på kompetensutveckling för personalen. Vi vill ha krav på ett gemensamt lagerstatussystem, att man ska tillhandahålla information om läkemedel som tas bort från förmånssystemet och säkra den geografiska tilldelningen.

Göran Hägglund har tittat på vissa saker på denna lista, och förra veckan kom beskedet, som jag välkomnar. Men vi kommer att fortsätta att förbättra det som ni har slagit sönder. Det vet jag att Göran Hägglund också vill göra – han vill lappa och laga nu. Men felet var att ni hade de ideologiska skygglapparna från början och slog sönder en fungerande apotekskedja.

Anf. 46 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Om jag fick 25 öre per gång som uttrycket ”slå sönder” används skulle jag vara miljonär efter en kortare interpellationsdebatt i riksdagen. Nu har jag tyvärr inte den ersättningen utan får diskutera i sak i stället.

Vi ska komma ihåg hur det var. Det fanns en oerhörd irritation hos många människor, som tyckte att man fick vänta väldigt länge på expediering på landets apotek. Det var långa väntetider. Jag begär inte att Monica Green ska vidgå detta och säga att det faktiskt var så, men så var det.

Vi ska komma ihåg att vi hade en situation där det i Socialdemokraternas Sverige var tusen gånger lättare att få tag i cigaretter än att få tag i rökavvänjningspreparat. Dem kunde man bara köpa på apoteken med deras öppettider. Cigaretter kunde man få tag i dygnet runt. Det var förbjudet att erbjuda rökavvänjningspreparaten någon annanstans.

När det gällde vissa receptfria läkemedel var det också förbjudet. I dag kan man köpa dem på Ica eller Statoilmacken, och det har underlättat livet för inte minst många småbarnsföräldrar.

Socialdemokraterna tyckte att detta skulle ligga inom monopolsektorn och hanteras på vissa bestämda öppettider. Det var då människor fick säkerställa att de blev sjuka, för på andra tider var det väldigt dåligt att bli sjuk.

Monopol: Sverige, Nordkorea och Kuba var länder som hade valt den modellen för apoteksmarknaden. Sällskapet var i sig besvärade, men det var inte det som var anledningen till att vi omreglerade. Anledningen var att vi ville ha en ökad tillgänglighet. Den dåvarande apoteksledningen var också för att vi skulle öppna upp för fler aktörer på detta område.

Det har tillkommit mängder med nya apotek. Jag skulle vilja be Monica Green åka till ett par av de orter där det har tillkommit apotek, där det aldrig någonsin har funnits tidigare, hålla sitt monopolanförande och tala om det sönderslagna bland människor som är väldigt glada över att de i dag kan få tag i läkemedel på den ort där de bor.

Varje reform som har ett visst format fordrar eftervård. Det dyker upp frågor. Det dyker upp saker och ting som man måste hantera. Men om vi inte hade gjort omregleringen hade inte allt varit frid och fröjd för det, utan också en regering som hade valt den linjen hade behövt förändra på apoteksområdet med regler och anvisningar till Apoteket AB.

Vägen var stängd när det handlade om att öka antalet apotek via den organisationen. Det var vad apoteksledningen sade. Det var vad Socialdemokraterna konstaterade, eftersom antalet apotek år efter år blev allt mindre i Sverige.

I dag har vi en väl fungerande ordning. Det finns saker och ting som vi hela tiden måste jobba med. Det steg som har tagits nu senast, som aviserades i vintras, om ett gemensamt lagerhållningsregister är en viktig service som underlättar. Andra apotek erbjuder appar i telefonen som gör att jag kan kolla om det läkemedel jag är ute efter finns hos den apotekskedja som jag vanligtvis går till.

Den som drömmer sig tillbaka till monopolet får då presentera ett förslag till hur vi ska kunna bygga ett monopol i Sverige igen – om det nu var så bra, fru talman.

Anf. 47 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Göran Hägglund har gjort sig känd för att vara lite skojig i debatterna, men särskilt bra på att räkna är han inte. Om jag skulle säga ”slå sönder apoteksmarknaden” tio gånger, vad får Göran Hägglund då? Inte är det en miljon i alla fall – kanske 2:50. Och 2:50 kommer inte Göran Hägglund att klara sig på – jag tror att han kommer att klara sig betydligt bättre på statsrådspensionen framöver.

Men låt oss inte tala om huvudräkning, Göran Hägglund, utan låt oss tala om en fungerande apoteksmarknad.

Vi hade en fungerande apoteksmarknad i Sverige, och vi var mest nöjda i världen med detta. Men av ideologiska skäl kunde vi inte ha kvar det, enligt den borgerliga regeringen.

Vi har insett läget: Det går inte att starta upp igen, utan vi har antagit ett program för att se till att säkra medicin i hela landet. Även om Göran Hägglund inte har hört talas om att det fanns serviceöppna apotek före avregleringen kanske andra känner till att det fanns apotek med andra öppettider, bland annat på sjukhus, så att man hade tillgång till medicin när de vanliga apoteken var stängda.

Vi ska se till att det blir ett utvidgat uppdrag och ett samhällsansvar. Det ska ske hemleverans om man inte kan leverera inom 24 timmar. Vi ska satsa på kompetensutveckling för apotekspersonalen. Vi ska se till att det finns ett gemensamt lagerstatussystem. Vi ska se till att det finns

information om läkemedel som tas bort. Vi ska säkra den geografiska tillgängligheten.

Det är ett antal förslag om åtgärder som vi har lagt fram. Vi kommer naturligtvis att fortsätta efter att vi har vunnit valet med att göra apoteken ännu bättre och se till att människor i hela landet får bra möjligheter att köpa medicin och inte bara plåster och hudsalva.

Anf. 48 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Sverige hade vid omregleringstidpunkten minst antal apotek per tusen invånare bland jämförbara länder. Vi hade helt enkelt för låg servicenivå. Det var ett viktigt steg att omreglera marknaden – inte avreglera den – så att fler aktörer kunde komma in och fler apotek blev tillgängliga. Det förbättrar servicen för oss medborgare.

Monica Green valde att inte utveckla tanken varför monopol är så fantastiskt bra och – om det nu är så fantastiskt bra – varför man inte skulle gå tillbaka till det, om det var den mest eleganta lösningen, om det är det som ger bäst service.

Och varför nöja sig med apoteksmarknaden? Det finns ju massor av produkter som säljs utan att staten har monopol på området. Här finns mycket för Monica Green att ta sig an – många viktiga arbetsuppgifter återstår!

Jag kommer, fru talman, idogt att arbeta vidare på en linje som handlar om att säkerställa att människor, oavsett var i landet man bor, har god tillgång på läkemedel och att det hanteras på ett säkert sätt av den kompetenta personal som befolkar apoteken och betyder så mycket för säkra leveranser.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2013/14:411 om regeringens utnämning av styrelserepresentanter i statliga bolag

Anf. 49 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Lars Johansson har frågat mig om det är i linje med regeringens ägarpolicy att styrelserepresentanter kan sitta kvar i statliga styrelser när man vägrar att medverka i KU:s speciella uppdrag att granska regeringen.

Styrelserna i bolagen med statligt ägande ska ha hög kompetens som är väl anpassad till respektive bolags verksamhet, situation och framtida utmaningar. Ledamöterna ska ha en hög grad av integritet som motsvarar de krav på gott omdöme som förväntas av företrädare för staten.

Maud Olofsson är styrelseledamot i LKAB sedan 2012 och är nominerad enligt samma process som övriga styrelseledamöter i statligt ägda bolag. Maud Olofsson har för LKAB relevant regional förankring, hon har ett utbrett nätverk inom såväl näringsliv som politik, såväl i Sverige som internationellt, och hennes erfarenhet av ledarskap och förändringsarbete bidrar i styrelsearbetet.

Mitt förtroende för Maud Olofsson som styrelseledamot i LKAB är oförändrat.

Fru talman! Skälet till interpellationen är naturligtvis den mycket uppmärksammade diskussionen kring Nuonaffären och regeringens ansvar. KU bereder för närvarande den frågan och kommer förmodligen under dagen att avlämna ett betänkande till riksdagen som gäller hur regeringen har hanterat frågan om Vattenfalls köp av Nuon.

Näringsminister Maud Olofsson var starkt engagerad i sakfrågan. Jag ska inte gå in på den i detalj nu, för det kommer KU att återkomma till.

Med tanke på hur regeringens ansvar ser ut är det viktigt att se på den här situationen. Jag lämnade in min interpellation innan LKAB skulle ha sin bolagsstämma, som de hade den 29 april. Jag frågade Peter Norman i interpellationen om det kan vara förenligt med regeringens policy att utse ledamöter i statliga styrelser som inte medverkar när riksdagen utövar sin kontrollfunktion, som KU har. Det är ganska uppseendeväckande att en tidigare vice statsminister, partiledare och näringsminister har vägrat att infinna sig vid KU:s sammanträden och KU:s utfrågning. Det är bakgrunden till min interpellation om att samma person sedermera kan utses som statens representant i ett av våra viktigaste statliga bolag, LKAB.

Av svaret har jag förstått att statsrådet Peter Norman anser att personen i fråga, Maud Olofsson, har gott omdöme, för det står ju i svaret att man ska ha gott omdöme när man företräder staten.

Jag tycker att det finns mycket övrigt att önska beträffande omdömet i det här fallet, eftersom Maud Olofsson inte har velat infinna sig till KU:s granskning. Då kan man fundera på om det är lämpligt för LKAB att ha en person i sin styrelse som har agerat på detta märkliga sätt i en så viktig fråga för Sverige. Det handlar ju om en jätteaffär som Vattenfall gjorde med Nuon där regeringen har medverkat. Men man har ännu inte kunnat klara ut om hela regeringen har varit med i den process som har pågått. Det var bland annat det som KU ville att Maud Olofsson skulle komma till KU för att redogöra för, vilket hon har vägrat att göra.

Styrelsen för LKAB kommer nu att ha en representant i sin styrelse som har vägrat att delta i KU:s granskning. Jag tycker att det är uppseendeväckande att statsrådet anser att det är gott omdöme. Jag tycker att det är mycket tveksamt.

Det kan dessutom bli så att personen i fråga blir prickad av KU i dag. Kommer då statsrådet fortfarande att anse att Maud Olofsson har gott omdöme?

Fru talman! Jag förstod Lars Johanssons interpellation när den skrevs, och det här replikskiftet är en duplicering av interpellationen.

Jag tillhör dem som har varit kritiska till att Maud Olofsson inte kom till KU. Jag tycker att man bör komma, såväl statsråd som före detta statsråd, och svara på de frågor som finns.

Men när det kommer till processen att utse styrelseledamöter till de statliga bolagen måste man göra en samlad bedömning av personens kvalifikationer. Just beträffande LKAB är det lite speciellt, för LKAB har att hantera en stor samhällsomvandling i både Kiruna och Malmberget. Där krävs det god politisk erfarenhet, i och med att det är väldigt känsliga och omfattande förhandlingar med till exempel Kiruna kommun.

Jag tycker att Maud Olofsson besitter dessa egenskaper. Det handlar om att man gör en samlad bedömning för Maud Olofsson som för alla andra styrelseledamöter.

Dessutom hade vi möjlighet att studera Maud Olofssons arbete som styrelseledamot, i och med att hon har suttit i styrelsen i ett år. Utvärderingen av hennes arbete är att hon har varit en mycket aktiv och viktig styrelseledamot för LKAB.

Jag och regeringen gjorde den samlade bedömningen att det är rimligt att Maud Olofsson kan kvarstå som en värdefull medlem i LKAB:s styrelse.

Anf. 52 LARS JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag noterar att regeringen har gjort den bedömningen. Men frågan kvarstår ändå: Om det blir en prickning av Maud Olofsson från riksdagens sida, sedan KU har gjort en utförlig genomgång av ägandet, tycker då regeringen fortfarande att det är gott omdöme? Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan.

Det är bara sju personer i LKAB:s styrelse. Vi vet att det är ett företag som är oerhört framgångsrikt i Sverige men också på den internationella marknaden. Jag tycker att det är synd att LKAB riskerar att få ett sämre rykte, eftersom man inte riktigt håller rent i styrelsen, om det finns den här typen av prickningar. Som jag ser det kan det vara allvarligt för LKAB.

Jag tycker att personfrågorna i sådana här sammanhang ska ha mindre betydelse. Det får alltså inte vara hänsyn till enskilda personer som avgör om man kan sitta kvar i en styrelse eller inte, utan det är uppgiften i styrelsen och den verksamhet som styrelsen ytterst är ansvarig för som är det väsentliga. Då finns det en risk att man i en sådan här situation kommer att belasta bolaget i stället för att vara en tillgång. Det tycker jag är det allvarliga för LKAB. Jag tycker inte att vi har råd med det.

Det är viktigt att LKAB, som är ett stort internationellt bolag, har en stark styrelse och att bolaget kan klara sig utan några fläckar på den internationella marknaden. Ibland kan man tro att det kanske inte har så stor betydelse, men när man från LKAB reser runt i världen för att sälja sina produkter har man styrelserepresentanter med sig. Företag i andra delar av världen tittar också på vad det är för en styrelse. Då är det klart att de kommer att lyfta på ögonbrynen och undra hur det kommer sig att en person kan vara kvar som eventuellt har blivit prickad av Sveriges riksdag för att hon inte har medverkat i den kontroll som KU har gjort.

Dessutom kan det bli så – detta har jag förstått på KU – att man kommer att pröva frågan att i fortsättningen ha en särskild reglering som gör att man kan tvinga före detta statsråd att infinna sig till KU:s granskning i fortsättningen, som en följd av att Maud Olofsson i det här fallet inte har infunnit sig.

Det är alltså ganska allvarlig kritik. Det är inte bara något att rycka på axlarna åt. När det handlar om Sveriges riksdag och dess kontrollmakt, som KU utövar, är det viktigt att alla statsråd och före detta statsråd medverkar i den granskning som ska ske. Det är ett unikt fall där en vice statsminister och partiledare inte har kommit till KU när KU har kallat. Det är inte att visa respekt och gott omdöme. Det är i alla fall min bestämda mening.

Jag undrar därför fortfarande vad Peter Norman tycker i sak om det nu skulle bli en prickning av Maud Olofsson från KU:s sida.

Prot. 2013/14:112
13 maj

Anf. 53 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Lars Johansson och jag är åtminstone överens om en sak. Vi tycker båda att det är viktigt att statsråd och före detta statsråd kommer när KU kallar. Jag delar helt den uppfattning som Lars Johansson har.

Däremot delar jag inte hans uppfattning om Maud Olofssons kvalifikationer som styrelseledamot i LKAB. Jag tycker att hon är väl kvalificerad för sin plats där. Hon har kompetenser som bolaget verkligen behöver, både näringspolitisk kompetens och framför allt politisk kompetens. De affärer LKAB har är ofta av stor dignitet. Jag gör bedömningen att det är en stor fördel för bolaget att ha Maud Olofsson, som är tidigare vice statsminister, i styrelsen.

När det gäller Lars Johanssons specifika fråga vill jag för det första säga att jag har varit ganska kort tid i det här huset och i politiken. Vad jag förstår blir man inte prickad av KU, utan det är andra typer av formuleringar som används. För det andra vore det märkligt om jag skulle spekulera om vad som händer i KU och därav dra slutsatser om vad som kommer att hända i framtiden. Jag avstår från sådana spekulationer. Får vi ett utfall av KU kan vi diskutera det efteråt, men jag tänker inte spekulera i frågan.

Anf. 54 LARS JOHANSSON (S):

Fru talman! Det pratas ju en del utanför riksdagen och utanför KU-sammanhanget. Eftersom Peter Norman har efterträtt Maud Olofsson som statsråd med ansvar för ägarenheten och de statliga bolagen efter valet 2010 antar jag att ni har resonerat om dessa frågor och om hela Nuonaffären. Jag utgår från det.

Det finns nog mycket att säga om den frågan som inte har kommit fram än. Det är detta som är allvarligt. När riksdagen vill granska vad som verkligen hände får man inte veta helheten.

Hela frågan handlar om att man inte vill delta i granskningen. Vi har inte samma lagliga möjligheter som en domstol att kalla in en människa, utan personen kan välja att avstå. Men om man inte kommer har man oftast något att dölja, och det är det allvarliga i frågan.

Jag ifrågasätter att man kan utse en person till styrelseledamot i ett viktigt statligt bolag när personen uppenbarligen har något att dölja, och samtidigt hävdar man att personen har gott omdöme. Oavsett utfallet i KU menar jag att det hittills har kommit fram så mycket som tyder på att det goda omdömet inte finns i det här fallet, tyvärr. Sedan kanske man i övrigt kan ha kompetens och kunskaper inom gruvnäringen och när det gäller Norrland, men det goda omdömet vill jag sätta ett stort frågetecken för.

Anf. 55 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Lars Johansson har med all önskvärd tydlighet förklarat att han inte tycker att det är lämpligt att Maud Olofsson sitter i LKAB:s styrelse. Jag har försökt förklara att jag inte delar den uppfattningen.

*Svar på
interpellationer*

Vi har en rigorös process för tillsättning av styrelser i de statliga bolagen. Vi har två heltidsanställda tjänstemän på departementet som jobbar som interna headhunters, kan man säga, för att hitta rätt personer.

Jag tycker själv att det är bra att före detta statsråd, oavsett politisk färg, tar plats i våra styrelser eller myndigheter. De har ofta hög kompetens och god kunskap om staten som ägare, liksom om det politiska livet. Maud Olofsson tillhör utan tvekan denna kategori. Vid en samlad bedömning tycker jag att hon med luft emellan klarar språnget över den ribba som man måste hoppa över för att ta plats i LKAB:s styrelse. Jag ser fram emot att samarbeta med henne som styrelseledamot i LKAB även fortsättningsvis.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2013/14:416 om kapacitetsbrister i järnvägsnätet

Anf. 56 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Isak From har frågat finansministern vad han avser att göra för att industriexporten inte ska spåra ur, för att tågen ska gå i tid och för att nya spår ska byggas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Regeringen satsar 522 miljarder kronor på infrastrukturen för att skapa ett mer effektivt och pålitligt transportsystem som bidrar till fler jobb och ökad tillväxt. Detta innebär en ökning med 20 procent jämfört med föregående plan.

Satsningen innebär att kapaciteten och framkomligheten i transportsystemet kommer att öka samtidigt som vi gör oss av med flaskhalsar och minskar sårbarheten i våra väg- och järnvägsnät. På så sätt får vi fler, snabbare och punktligare transporter av både passagerare och gods.

Under senare år har problemen i järnvägssystemet varit påtagliga och visat att resurserna till drift, underhåll och reinvesteringar behöver öka. Regeringen gör därför en kraftfull förstärkning på drift och underhåll på järnvägen, där 86 miljarder kronor satsas, vilket innebär en fördubbling jämfört med 2006 då Socialdemokraterna, med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, styrde Sverige.

Regeringen satsar även 281 miljarder kronor för att utveckla transportsystemet över hela landet. Det innebär att 135 miljarder kronor investeras i järnvägen, där drygt 3,85 miljarder kronor avsätts för att öka kapaciteten på Ostkustbanan.

Sedan alliansregeringen tillträdde 2006 har vi kraftigt förstärkt infrastrukturen genom höjda anslag. Många av de satsningar som den tidigare socialdemokratiska regeringen beslutade om finansierades dock med lån. Alliansregeringen gjorde 2007 och 2008 stora avbetalningar på 35 miljarder kronor för att minska den uppkomna låneskulden, så att mer av infrastrukturanslagen därefter kunde användas till att förbättra svensk transportinfrastruktur och mindre behövde användas till att betala räntor och amorteringar. Trots detta behöver staten under de kommande tolv åren betala medel motsvarande drygt 30 miljarder kronor i räntor och

amorteringar för projekt beslutade av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det motsvarar kostnaden för byggandet av till exempel en Norrbotniabana.

Hur ett lands export utvecklar sig påverkas av många olika faktorer. Regeringens kraftfulla satsning på infrastrukturen syftar till att stärka just arbetspendlingen och företagens behov av fungerande godsstråk. Detta skapar goda förutsättningar för att Sveriges export ska stå väl rustad även i framtiden.

Anf. 57 ISAK FROM (S):

Fru talman! Tack, infrastrukturministern! Jag hade, precis som infrastrukturministern säger, ställt min interpellation till finansministern. Jag har dock full respekt för att finansministern måste prioritera andra frågor, såsom svensk ekonomis utveckling till följd av Nuonaffären, Finanspolitiska rådets kritik mot det femte jobbskatteavdraget eller kanske investeringar i utbildning – Svenskt Näringsliv redovisade i går att var fjärde rekrytering misslyckas.

Utgångspunkten för interpellationen är den bristfälliga investeringsviljan, som redan i dag drabbar jobben och riskerar svensk industris konkurrenskraft. Den riskerar det nu, och den riskerar det i framtiden.

Kungliga Tekniska högskolan visar att den svenska exportindustrin förlorar 1 ½ miljard i intäkter årligen på grund av järnvägskaoset. Enbart SSAB beräknas förlora 150 miljoner om året i intäkter. Det här går naturligtvis ut över jobben i exportindustrin, direkt och indirekt.

Kanske skadas Sverige och svensk industri främst genom bristande investeringsvilja. Jag hade en interpellationsdebatt här i kammaren i går med näringsminister Annie Lööf, utifrån att Element Six planerar att stänga sin fabrik i Robertsfors, där samtliga 175 anställda riskerar att bli av med jobbet. Orsaken, som bolaget hänvisar till, är bristande kompetensförsörjning, bristande infrastruktur och naturligtvis att Robertsfors inte är centralt placerat. Det måste en svensk regering kompensera för.

Det är en annan sak som är bekymmersam, kanske speciellt utanför storstäderna, där flera exportindustrier faktiskt går med vinst. Vi har Element Six i Robertsfors som gör vinster. Vi har Volvo i Umeå, där man planerar och har tagit beslut om att lägga ned hyttillverkningen. Vi har Sulzer Pump i Nordmaling, som också går med vinst, men man planerar ändå att flytta tillverkningen till ett annat land. Då krävs det andra insatser. Det krävs en framtidstro och att ansvarig regering tydligt säger att svensk industri är viktig och att svensk industris konkurrenskraft är viktig. Den är viktig för välfärden. Då duger det inte att säga, som statsministern gör ibland när han är ute och pratar, att vår svenska industri i princip är borta. Det duger inte.

Infrastrukturministern hänvisar i sitt svar till att tidigare S-regeringar har lånat till investeringar som är viktiga för framtiden.

Fru talman! Det är ju en valfråga. Ska vi låna till skattesänkningar, eller ska vi låna till viktiga framtidsinvesteringar? Ska vi satsa på människors utbildning och på framtida industriell konkurrenskraft genom att bygga infrastruktur?

Det är tur att Socialdemokraterna gjorde upp med Centerpartiet så att vi kunde bygga Botniabanan. Det var Moderaterna konsekvent emot. Vid samtliga tillfällen då Socialdemokraterna föreslog ökade höjningar i

fråga om infrastruktur sade Moderaterna nej. Det är tacksamt att Moderaterna nu lite grann har ändrat ståndpunkt i alla fall.

Anf. 58 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Egentligen tar Isak From upp en väldigt angelägen fråga. Det handlar om just Sverige som land, som ligger där det ligger och som har en lång tradition av kompetens, kunnskap och bra företagsamhet. Mycket bygger på de råvaror som vi har i detta land, inte minst skogen och malmen. Det är varor och produkter som förädlas vidare och är oerhört viktiga inte minst för Sveriges ekonomi.

Isak From är säkert medveten om att de flesta kunder, köpare av de här produkterna, inte befinner sig inom Sveriges gränser. De är utanför Sveriges gränser, ofta i vår närhet, i Norden och i Europa, men också allt längre bort. Då är det självklart att en av faktorerna som påverkar i en konkurrenssituation är eventuella transportkostnader. Därför är de svenska transporterna oerhört optimerade. Det gäller att vara effektiv i varje led. Varje trafikslag behövs. Inte minst på vägsidan behöver vi utveckla ytterligare – det gäller både längre och tyngre lastbilar – för att få mer effektivitet. Jag träffade Atlas Copco i går, till exempel, som ser det här som en viktig möjlighet för dem.

Där har Isak From ett problem, som vid ett eventuellt maktskifte skulle hantera den frågan med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som inte vill se dessa effektiva lastbilstransporter. Dessutom handlar det om att inte lägga på mer kostnader för transporterna. Isak From vill ju straffbeskatta åkerierna med en lastbilsskatt. Det skulle inte direkt vara konkurrensfrämjande för våra stora företag.

Det är självklart så att mycket av det tunga godset och den långväga trafiken bör, kan och vill gå med till exempel sjöfarten. Sveriges alliansregering är den första regering som över huvud taget har tagit fram ett program för en mer konkurrenskraftig sjöfart. Vi är på väg att göra en maritim strategi där vi bygger på resurserna i fråga om vad havet, vattnet och kusterna kan ge. Det tror jag är viktigt.

Men det handlar också om järnvägen, som Isak From var inne på. Den här regeringen har också sett de brister som finns i järnvägen i dag. Det handlar om det eftersatta underhållet. Och det handlar om den glädje som finns i att fler vill åka och köra på järnvägen, som gör att vi får kapacitetsbrist. Här är det viktigt att vi gör investeringar. Just därför handlar många av de investeringar som görs för att utveckla transportsystemet också om järnväg.

Jag tror att det behövs flera olika saker för att öka drivkrafterna när det gäller svensk konkurrenskraft och för att få fler i jobb. Det är bara på det sättet som vi får in mer resurser till vår välfärdsstat som vi inte minst kan lägga på till exempel mer infrastruktur.

Vi har sett att Finanspolitiska rådet, som Isak From hänvisade till inledningsvis, har berömt Anders Borg för att han är pricksäker, inte minst sedan krisen startade 2008. Det handlar om att göra rätt typ av insatser. Jobbskatteavdraget har varit en av drivkrafterna för att fler ska jobba.

Fru talman! Tack vare den skattesänkningen har skatteintäkterna höjts. Vi har mer skatteintäkter nu, som gör att vi kan satsa krona för krona.

Men, fru talman, jag förstår att Isak From i nästa inlägg kommer att komma tillbaka till de löften som man tidigare har ställt ut i den här kammaren. Det är löften om en utbyggnad av Norrbotniabanan. Vi hör oftast löften om allt till alla. Men det vore intressant om man i ett replikskifte kunde få med en finansiering också. Hur ska i sådana fall de här löfterna betalas?

Prot. 2013/14:112
13 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 59 ISAK FROM (S):

Fru talman! Som jag började med att säga hade jag ställt interpellationen till finansministern. Jag hade kunnat ta den finanspolitiska debatten med finansministern, för det är klart att det är intressant att veta vad finansministern tycker om att svensk industri drabbas av förluster med miljarder av kronor för att svensk järnväg inte funkar.

Vi drabbas av bristande investeringsvilja. Företag vågar inte satsa i Sverige eftersom man inte pekar ut viktiga infrastruktursatsningar.

Ministern svarar på mycket. Merparten av svaret är faktiskt inklippt från regeringens hemsida. Det hade jag kunnat läsa där. Jag är tacksam över att infrastrukturministern är här så att vi kan ha debatten. Men ministern svarar inte på mina frågor. Känner ministern till kapacitetsbristen i övre Norrland? Trafikverkets prognos för 2020 nåddes egentligen redan 2012. Jag tror att infrastrukturministern vet det. Men vet finansministern det? Finansministern måste faktiskt veta detta om han ska tillskjuta medel. Det är så det funkar i de flesta regeringar. Det är finansministern som sitter på börsen.

Trafikverket självt konstaterar att näringslivet har slutat fråga efter spår, för man vet att man inte får tider. I dag är spårlägena i princip slut; det finns ingen möjlighet till nya tider. För de kommande åren har det tack och lov beslutats att en renovering ska göras mellan Bastuträsk och Älvsbyn, vilket är helt nödvändigt. Det kommer att innebära kraftiga hastighetssänkningar och ytterligare spårbrist, och då kommer en del av transporterna kanske att gå med lastbil – till exempel mellan Aitik och Boliden.

Samtidigt förväntar sig näringslivet en ökning av kapaciteten, inte minst med tanke på både skogen och malmen. Vår fundering är om infrastrukturministern verkligen förstår konsekvenserna för näringslivet. LKAB:s största svenska kund är SSAB. Jag vet att man har uppvaktat såväl regering och opposition som samtliga partier. Vad ska göras åt det här? Vad tänker ministern göra åt det? Vi ser inga satsningar i regeringens plan. De är helt borta. Där finns inte ens Norrbotniabanan med.

Regeringen arbetar efter principen att inte använda det man har. Det fanns en nästan färdig projektering för Norrbotniabanan, men den slängde man i papperskorgen. Nu måste vi göra om den när vi kommer till makten igen och får starta projekteringen. Detsamma har man gjort när det gäller de satsningar man presenterade nu – i det pressmeddelande som gick ut sade man att man investerar på E4:an mellan Skellefteå och Umeå. Det tyckte jag var jättebra; det handlar om 13 mil, och 7 av de milen har varken vägräcken eller är trefiliga. Det är en av de farligaste vägsträckorna.

I verkligheten visar det sig att det var åtta kilometer regeringen satsar på. Det är i och för sig bra, men Trafikverket har redan startat projekteringen och haft samråd med markägare. Då kastar man ju det. Om det

inte ska hända någonting före 2025 måste man ju göra om saker en gång till. Det är inte så man ska använda pengar.

Anf. 60 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! När det gäller frågeställningen om hur och på vilket sätt finansministern ser på infrastrukturen och infrastrukturens roll för näringslivets förutsättningar – och i förlängningen Sveriges konkurrenskraft – tycker jag ändå att det är tydligt. Vi är en regering som bestämmer och beslutar kollektivt. Denna regering, där också finansminister Anders Borg ingår, har ju i ett beslut om hur vi ska använda 522 miljarder fastställt att knappt hälften ska gå till att vårda den infrastruktur vi har.

Det handlar om att inte få en kapitalförstöring och problem med att tåg eller annat inte kommer fram på undermåliga järnvägar eller vägar. Det handlar också, vilket kanske är lite mer framåtsyftande viktigt och som jag hoppas att Isak From egentligen håller med om, om att göra satsningar framåt för att utveckla hela transportsystemet. När det gäller de 522 miljarderna har Anders Borg som finansminister i allra högsta grad varit delaktig.

Det bygger också på underlag som har tagits fram bland annat av Trafikverket och deras kapacitetsutredning. Av de investeringsprojekt som ingår i den nationella transportplanen för perioden 2014–2025 bidrar åtta av tio till förbättringar för näringslivets transporter. Vi har särskilt valt att fokusera på godsstråk, men också på arbetspendling.

Isak From säger att Norrbottenbanan inte ingår. Nej, det är alldeles riktigt; det gör den inte. Detta skulle jag då uppfatta som att Isak From och Socialdemokraterna å sin sida lovar att Norrbottenbanan skulle ha funnits med om de hade fått ge sitt ord. Det vore i så fall klädsamt att se hur och på vilket sätt man skulle finansiera det, för det har man hittills inte gjort.

Snarare får jag höra att varenda viktig insats som behövs över hela landet ska betalas med samma pengar: den införda kilometerskatten för lastbilar, som inbringar ungefär 46 miljarder kronor för hela perioden. Den används i alla delar av landet och för vartenda enskilt objekt som kommer upp. Jag tror att jag kommer att få höra det också i några av de interpellationsdebatter som följer, fru talman.

Det går inte att lova allt till alla. Det vore klädsamt om också Socialdemokraterna kunde använda sig av den hederskodex de åtminstone tidigare har haft, nämligen att tänka krona för krona. Jag förstår dock att valet börjar dra ihop sig och att det börjar bli stressigt. Ska ni bilda regering lär det nämligen i så fall bli med Miljöpartiet – som dessutom vill dra ned på väganslagen med 10 miljarder under de närmaste fyra åren.

Då, Isak From, skulle du inte få en meter till på den E4 du nu nämnde.

Anf. 61 ISAK FROM (S):

Fru talman! Det handlar ju om val. Vad ska vi investera i? Oavsett vad vi tycker måste vi ju leva med att vi har haft en borgerlig regering i snart åtta år – en borgerlig regering som konsekvent har valt att låna till skattesänkningar. I början lånade den inte, för S-regeringen lämnade ett kraftigt överskott. Det tog dock ganska snart slut.

Vad ska man använda det till? Ska man investera i människors utbildning och i infrastruktur, eller ska man låna till skattesänkningar? Det är ett tydligt val. Vi säger att det är investeringar i människor och infrastruktur som är viktiga. Annars kommer vi inte att få folk i jobb – människor kommer inte att kunna ta de jobb som finns. Det är det största dilemma, och det dilemma är akut. Jag förstår alltså att finansministern kanske måste prioritera den frågan, tillsammans med andra frågor som till exempel Nuonaffären.

Det är också lite grann vad vi står inför: Vad ska vi använda våra pengar till, och vad skickar vi ut för signaler? Kan vi ha en statsminister som säger ungefär att industrin är passé – basically gone, som han sade? Eller ska vi säga att industrin är grunden för svenskt välstånd, att det är industrins förutsättningar som ligger till grund för hela Sveriges ekonomi? Då är det rätt viktigt vad man skickar ut för signaler. Var ska man bygga, när ska man bygga och när ska man starta?

Vi lever varje dag med att vi har en borgerlig regering. Vi socialdemokrater säger att vi inte kan ändra på historien, utan vi måste ta hänsyn till att vi har haft åtta år av borgerlig regering och börja regera efter att vi har vunnit valet. Det är självklart att Socialdemokraterna kommer att finansiera sina investeringar. Det ska ingen tveka på. Det handlar om val – valet att investera i människor och infrastruktur eller låna till skattesänkningar.

Anf. 62 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Det är väl alldeles tydligt så att väljarna naturligtvis kommer att säga sitt i valet. Det är dock fascinerande att ständigt få höra socialdemokrater beskriva Sverige som ett land där allting är dåligt.

Det går dåligt med ekonomin, säger Isak From. Det är inte riktigt vad våra kolleger i övriga Europa upplever; Sverige är ett av de länder som har klarat sig bäst. Det går dåligt när det gäller människors möjligheter att få jobb. Ja, det är fortfarande en utmaning, men det är också så att Sverige trots den kris som har varit har kommit ut bättre än vad många andra länder i Europa har gjort.

Det är även så att jag har transportministerkolleger i EU som med avund tittar på vad Sverige nu kan göra. Det är till och med så att det kommer företag och människor till Sverige från andra länder, kanske Spanien och andra. Det kommer byggare, och det gäller möjligheter att bygga tunnlar och annat. Här investeras det nämligen i infrastruktur.

Vi höjer anslaget med mer än 20 procent jämfört med den plan vi hade nyss och går in med 522 miljarder. De finansieras krona för krona, och tanken är att fokusera på godsstråken genom hela landet samt in i och ut ur landet. Syftet är att behålla konkurrenskraften för de företag som finns här. Gud förbjude att de framöver, just när vi behöver dem som bäst, ska behöva straffbeskattas med högre bolagsskatter och högre avgifter när de vill anställa människor.

Fru talman! Det är klart att vi går mot valtider och att det spelar roll vilket val man gör.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2013/14:443 om varsel hos Green Cargo och förutsättningarna för godstrafik på järnväg

Anf. 63 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Anders Ygeman har frågat mig hur jag ser på förutsättningarna för godstrafik på järnväg i Sverige och vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka godstrafiken på järnväg.

Regeringens främsta mål är full sysselsättning. Därför genomför regeringen en rad åtgärder som stöder tillväxten och företagens konkurrenskraft. Den rekordsatsning på infrastrukturen som regeringen gör för att skapa ett mer effektivt, pålitligt och långsiktigt hållbart transportsystem är en viktig del i detta åtgärds paket. Regeringen arbetar också kontinuerligt med regelförenklingar och organisationsförändringar på transportområdet.

När det gäller satsningarna på infrastrukturen bidrar åtta av tio investeringsprojekt som ingår i den nationella transportplanen för perioden 2014–2025 till förbättringar för näringslivets transporter.

Godstransporter på järnväg kommer att gynnas av regeringens satsningar på bland annat godsstråken genom Skåne och Bergslagen men även av utbyggnad av nya banor som kommer att frigöra kapacitet i det nuvarande järnvägssystemet.

Regeringen gör dessutom en kraftfull förstärkning av drift, underhåll och reinvesteringar, i synnerhet för att höja tillförlitligheten i det svenska järnvägssystemet. Det innebär att kapaciteten och framkomligheten i transportsystemet kommer att öka samtidigt som vi bygger bort flaskhalsar och minskar sårbarheten i våra väg- och järnvägsnät. På så sätt får vi fler, snabbare och punktligare transporter av gods.

Marknaden för godstrafik på järnväg har varit öppen i närmare två decennier. Efter en stark period under 2000-talet fram till 2007 följde en kraftig nedgång i samband med den finansiella krisen 2009. Därefter skedde en snabb återhämtning, men sedan 2010 har godstransportarbetet med tåg minskat något, även om marknadsandelen varit relativt stabil.

Det finns sannolikt potential för en fortsatt utvecklad godstrafik på järnväg. Utredningen om järnvägens organisation har därför fått i uppdrag att analysera potentialen för utvecklade godstransporter på järnväg och hur den kan realiseras.

För mig är det viktigt att skapa förutsättningar för ett väl fungerande transportsystem där människor och företag kan använda alla trafikslag, inklusive järnvägen, på ett effektivt sätt.

Anf. 64 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag blir förvånad över regeringens hela approach. Ministern går vidare på det Björklund sade i tv i går: Alla har fått det bättre, allt har blivit bättre och satsningarna är rekordstora och kraftfulla. Allt är bra.

Ministern gick i den föregående debatten så långt att hon sade att hennes europeiska kolleger avundas den svenska järnvägen. Jag har tagit mig friheten att förbereda kvällstidningarnas arbete så att ni inte behöver göra det: Titta, vi har hela listan – alla som avundas den svenska järnvägen och de europeiska järnvägsministrarna. Det paper jag håller i är tomt.

Sanningen är att efter åtta år med borgerlig regering tappar industrin 1 ½ miljard kronor om året på grund av bristande järnvägsframkomlighet. Bara Elmsäters tid vid makten har alltså kostat svensk industri 6 miljarder kronor i uteblivna intäkter.

Efter åtta år med borgerlig regering sjunker punktligheten på järnvägen. Trots att regeringen påstår sig "storsatsa" sägs de som ska göra jobbet upp. Över 700 underhållsarbetare vid järnvägen har varslats om uppsägning. Över 300 underhållsarbetare har sagts upp på grund av arbetsbrist. Samtidigt som regeringen påstår sig göra storsatsningar sägs alltså de som ska göra jobbet upp.

Förtroendet för järnvägen noterar efter åtta år med borgerlig regering all-time low. Resegarantibetalningarna från vårt största järnvägsföretag blev så stora att de hotade företagets ekonomiska överlevnad. Man fick dra i nödbromsen, om ordvitsen ursäktas, och skära ned dem kraftigt.

Efter det har även SJ dragit ned och varslat om uppsägning – jag tror det var 400 personer. Och den 5 mars i år meddelade Green Cargo, Sveriges största leverantör av järnvägstransporter, att de minskar sin personalstyrka med 500 personer. Bakgrunden är enligt bolaget självt pressade priser på grund av lastbilarnas konkurrens och stigande banavgifter.

Det är alltså regeringens politik med obefintliga kontroller av illegala lastbilstransporter, planerad femdubbling av banavgifterna och en uppsplittrad underhållsorganisation som ligger bakom uppsägningarna inom järnvägen.

Regeringen säger: Alla har fått det bättre, rekordsatsningar, kraftfulla förbättringar. Men de som ska göra jobbet varslas om uppsägning och säger att regeringens politik leder till försämringar och uppsägningar.

Uppsägningarna och varslen har duggat tätt över järnvägen. Över 700 underhållsarbetare vid fem olika företag har varslats om uppsägning, varav över 300 har sagts upp till dags dato. 400 SJ-anställda, främst inom försäljning, och 500 anställda vid Green Cargo är varslade respektive uppsagda främst på grund av regeringens misslyckade järnvägspolitik.

Fru talman! Enligt regeringens egen transportplan ska banavgifterna för att transportera gods på järnväg femdubblas. Lastbilstransporterna förväntas fram till 2030 enligt regeringens egen plan öka med 50 procent. Lastbilstransporterna ökar med 50 procent samtidigt som järnvägsföretagen säger upp sin personal.

Hur, Catharina Elmsäter-Svärd, kan detta leda till att vi får mer gods på järnvägen?

Anf. 65 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag är rätt övertygad om – och det tror jag i grunden att Anders Ygeman håller med om – att järnvägens främsta möjlighet till konkurrenskraft är att man kan förvänta sig att godset kommer fram i tid. Det gäller inte minst för våra företag som transporterar gods med järnväg.

I grund och botten handlar det om affärsöverenskommelser som kostar tid och förtroende om man inte får fram transporterna i tid. Just därför har fokus varit på att vårda den infrastruktur vi har men också på att vi behöver komplettera genom att bygga om, bygga till och bygga nytt. Det har varit regeringens fokus när vi har höjt anslagen. Vi har fördubblat anslagen till drift och underhåll jämfört med 2006.

Glädjande nog använder många järnvägen. Det i sig är en utmaning. Det gäller att få tid att på och vid spåren både jobba säkert och få det arbete som ska utföras på plats säkert. Därför tar det tid, men vi har givit förutsättningarna för det.

Jag tycker att det är viktigt att man tittar på alla trafikslag. Anders Ygeman vill straffbeskatta lastbilar med en extra lastbilsskatt. Det tror jag i grunden inte kommer att stärka konkurrenskraften för våra företag utan snarare hota jobb i Sverige.

När det gäller till exempel Green Cargo vet vi att deras volym har minskat med ungefär 30 procent sedan 2008. Det är klart att bolaget som sådant just nu ser över vad de behöver göra för att få det lönsamt och kunna fungera. Det är naturligtvis ett viktigt uppdrag bolaget har.

För mig har det varit viktigt att i den debatt som kommer se vilka kostnader vi egentligen har för järnvägen. Anders Ygeman nämner banavgifterna. De tillhör i dag de lägsta i Europa, men det är klart att om man lägger på alla kostnader måste man som företag addera dessa.

Vi har uppdragit till VTI att se över hela kostnadsbilden för alla trafikslag när det gäller näringslivets behov och transporter. Om man skulle vilja använda ekonomiska styrmedel för att styra trafik till olika trafikslag, som jag har förstått att Socialdemokraterna gärna vill göra, måste man veta vad grundkostnaden är. Där finns i dag för lite kunskap fullt ut. Därför fick VTI uppdraget för några år sedan, och det ska redovisas senare i höst.

Jag tror att det är lika viktigt när man sätter sig in i vad sjöfarten kostar eller inte kostar att veta hur man får en bra och konkurrenskraftig godstransport över huvud taget.

För mig är det viktigt med långsiktighet. För mig är det viktigt att vi kan peka ut vad det ska satsas på. Därför har vi den nationella planen som vi har fattat beslut om och som inom kort kommer till riksdagen. Vi får se vad ni olika partier gör med den. Där handlar det om att stärka den infrastruktur som vi har på både vägsidan och järnvägssidan och att bygga om och bygga till. Det är framför allt för att vi ska kunna ha företag med konkurrenskraft som kan använda sig av hela transportsystemet.

Anf. 66 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Min fråga var hur denna utveckling kan leda till mer järnvägstransporter. Jag tror att få om någon blev klarare över det av ministrarnas svar. Ministern säger: Vårt huvudfokus är att gods och personer ska komma fram i tid. Vi ska vårda det vi har. Vi rekordsatsar. Vi storsatsar.

Men detta har ju lett till en rakt motsatt utveckling. Det är bara tomma ord. I regeringens transportplan ska lastbilstransporterna öka med 50 procent. Ni säger – eller du säger, Catharina Elmsäter-Svärd – att vi vill styra trafiken. Men det är ju just det *ni* har gjort.

Ni har misslyckats med svavelförhandlingarna – det är bara vi och några länder till som ska få tuffare svavelregler, medan konkurrentländerna inte ska få det.

Det blir höjda kostnader för sjöfart. Du lovade att kompensera med sänkta farledsavgifter. Farledsavgifterna har sänkts med 0 kronor. Sjöfarten får högre transportkostnader.

Ni har dubblat banavgifterna på järnväg. Ni lägger fram en plan där banavgifterna ska femdubblas. Ni styr alltså bort från sjöfart, bort från järnväg och in på våra vägar.

Vad gör ni då på lastbilssidan? Jo, ni sitter med armarna i kors och ser den illegala trafiken öka, vilket pressar priserna på lastbilstransporter. Sjöfarten blir dyrare, järnvägen blir dyrare och lastbilstransporterna blir billigare.

Sedan kommer ministern till riksdagen och säger: Vi fokuserar på järnväg. Godset ska komma i tid. Men resultatet är ju det motsatta. Bara under din tid som minister har kostnaderna för försenade tåg varit 6 miljarder kronor för svenskt näringsliv. Punktligheten sjunker. Uppsägningarna står som spön i backen. De varslas som ska utföra underhållet, persontransporterna och godstransporterna. Hur kommer det sig att åtta år av rekordsatsningar, handlingskraft och storslagna planer från regeringen har lett till att lastbilstrafiken fortsätter att öka? Järnvägstrafiken kommer inte alls upp i de talen. Det är samma sak för sjöfarten.

Det är helt enkelt så att om målet för regeringen var att godstransporterna på järnväg skulle öka, då har regeringen misslyckats. Förtroendet är lägre, punktligheten är sämre och de som ska göra jobbet sägs upp. Frågan framåt är: Hur kan den politiken bidra till mer järnvägstransporter?

Anf. 67 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag begärde ordet eftersom jag och Catharina Elmsäter-Svärd hade en diskussion här under en frågestund för några veckor sedan. Ministern stod här och sade att hon var nöjd eftersom hon hade ökat underhållsstödet så mycket, och partikamraterna satt här och applåderade för att det var så fantastiskt bra. Men det var ju ett retoriskt grepp som ministern tog till då.

Det ministern glömde berätta om var den försämrade punktligheten. Hon glömde berätta om alla varsel. Hon glömde berätta om uppsägningar av just underhållsarbetare, de som ska göra så att det fungerar bättre. Hon glömde berätta om missnöjdheten. Hon glömde berätta om de fördubblade banavgifterna och att regeringen har ambitionen att femdubbla dem, vilket kommer att innebära att det blir ännu mer gods på vägarna.

Jag förstår varför Catharina Elmsäter-Svärds borgerliga kamrater applåderade ministern vid det tillfället, men jag tycker att det är ett trist retoriskt grepp. För att man så gärna vill ha applåder glömmer man verkligheten och förskönar verkligheten. Människor som åker tåg, som pendlar och som försöker transportera gods på järnväg är inte alls lika nöjda som Catharina Elmsäter-Svärd.

Ni har höjt anslagen; det stämmer. Men det behövs ju betydligt mycket mer. Vi vill satsa på järnvägen. Vi socialdemokrater satsar på både nyinvesteringar och underhåll. I vår förra debatt försökte Catharina Elmsäter-Svärd få det till att det inte är så. Jag tyckte att det var ganska trist att Elmsäter-Svärd använde sig av retoriska grepp bara för att få applåder av sina kamrater. Därför tycker jag att det är viktigt att debatten rättas till något och att vi ser hur det faktiskt är med förseningarna, med varslen och uppsägningarna, med missnöjdheten och med er ambition att trycka ut mer gods på vägarna.

Anf. 68 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tar chansen att gå in i debatten igen, då min förra debatt handlade om vad det kan få för konsekvenser för svensk finanspolitik att järnvägstransporterna fungerar undermåligt.

Jag gick också upp för att jag märker att infrastrukturministern i varje inlägg hänvisar till att det är en kostnad. Så kan man naturligtvis se det – det är en kostnad. Men det är samtidigt en investering, och det kan vara en investering också för framtida intäkter.

Om regeringen själv räknar med att lastbilstransporterna ska fördubblas, varför har den inte med åtgärden att koppla ihop Botniabanan med Ådalsbanan så att godstransporterna kan börja fungera på Botniabanan, som är klar? Det är mycket märkligt, men det kan säkert infrastrukturministern svara på. Det hade varit en mindre åtgärd som skulle ha förenklat godstransporterna till och från norra Sverige. Vi hör återigen att Botniabanan inte är med. Det har vi noterat. Men Botniabanan är färdig. Det behövs åtgärder för att koppla ihop Botniabanan med Ådalsbanan för att transporterna ska fungera på ett fullgott sätt. Ändå är det inte med i regeringens planperiod.

Det finns risk att detta ytterligare späder på planeringen för ökade lastbilstransporter. Det är klart att det är någonting vi får ta med i beräkningen, men jag skulle vilja ha ett tydligt svar på min fråga. Det är en sådan liten åtgärd som skulle kunna göra så mycket. Varför är den inte med?

Anf. 69 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Efter Isak Froms senaste inlägg tror jag att det är ännu viktigare att vi fortsätter på det sätt som vi har börjat för att ha någon form av ordning och reda. Man gör först en åtgärdsvalsstudie på en särskild sträcka för att se vad som kan göras, när det kan göras och vad det kostar.

Den ”lilla” åtgärd som Isak From hänvisar till och undrar varför den inte är med är en åtgärd för ungefär 5 miljarder. Det är klart att den skulle vara välbehövlig, men ska den också finansieras med en lastbils-skatt gånger två? Man måste på något sätt förhålla sig till vad det är vi har.

Ja, Anders Ygeman, mina transportministerkolleger som också har ansvar för alla trafikslag tycker att det vi kan göra i Sverige är fantastiskt. För mig är det naturligtvis roligt att de säger det. Jag skulle inte ha något emot att även Socialdemokraterna tyckte att det vi faktiskt gör med infrastruktursatsningarna är bra.

Monica Green tycker att det är jobbigt om det applåderas i salen när jag säger att det är bra att vi har fördubblat anslagen till drift och underhåll. För mig är fortfarande 86 miljarder i stort sett dubbelt så mycket som 42, som det var i den senaste planen som Socialdemokraterna lade fram. För att man enkelt ska kunna jämföra, fru talman, är bägge beloppen i 2013 års priser. Det råder alltså inte någon skillnad i det.

Jag ska gå tillbaka till grundfrågan som Anders Ygeman tar upp. Den är naturligtvis väsentlig, i synnerhet om vi ska stärka konkurrenskraften i Sverige och kunna ha fler jobb. För mig är det viktigare att vi har fler som jobbar och betalar skatt än att vi fokuserar på att straffbeskatta människor ju mer pengar de tjänar. Då handlar det faktiskt om det som jag

nämnde utifrån grundfrågan: Hur ska vi få fler transporter på järnväg? Jag tolkade åtminstone att det var Anders Ygemans grundfråga.

Jag hävdar fortfarande att om järnvägens konkurrenskraft ska öka måste man kunna lita på den och kunna lita på att tågen är punktliga. Hur får vi tågen punktliga? Det får vi bland annat genom att vi har en bransch som nu samordnar hur man jobbar till exempel med drift och underhåll och hur det planeras in i tid, så att man inte i onödan stänger järnvägssträckor för underhåll. Samtidigt behöver man en säker tid vid spåren så att man kan jobba med det ordentligt och dessa underhållsuppgifter faktiskt blir åtgärdade.

Det handlar också om att vi ska ha ett bättre trafikledningssystem. Det kommer nu pengar i den nya järnvägsplanen så att vi får ett nationellt trafikledningssystem. Och det handlar om hur vi över tid ska byta ut signalsystemet för att få mer kapacitet.

Men förutom att vårda den infrastruktur vi har, och där järnvägen nu får mer resurser, ska vi komplettera genom att bygga om, bygga till och bygga nytt.

Utpekandet av Ostlänken, den nya stambanan, är en viktig del för att börja separera trafik eftersom allt fler åker tåg och fler vill transportera gods. I grunden tror jag att vi delar denna uppfattning. Det är inte där som vi har konflikten.

Jag tror att det skulle vara bra för det här landet om även Socialdemokraterna sträckte på sig och sade att det är bra att vi nu gör dessa satsningar på järnvägen, som faktiskt har saknats tidigare.

Anf. 70 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag har lyssnat noga. Men jag har faktiskt inte hört någonting av det som ministern har sagt som har korresponderat med den kritik som vi har framfört och hur den politik som regeringen bedriver skulle kunna leda till att fler transporterar sig på järnväg. Hur kan en femdubbling av banavgifterna på järnväg göra att fler väljer att transportera sitt gods på järnväg? Hur kan det leda till att fler väljer järnvägen när SJ, Green Cargo och alla de största underhållsföretagen varslar om uppsägning och säger upp sin personal? Hur skulle åtta år av misslyckad politik, som har lett till fler förseningar, minskad punktlighet och sjunkande förtroende, kunna leda till att fler väljer järnvägen?

Ministern listar några saker som ni har planerat att göra eller har gjort. Hon talar sig varm för de påstådda rekordsatsningarna och säger, i Jan Björklunds anda, att allt har blivit bättre och att alla har fått det bättre. Sedan säger hon: Vore det inte bra om Socialdemokraterna ställde sig bakom detta och var glada över att européer vill komma till Sverige och se järnvägsfiaskot? Nej, för vi har en annan politik. Vi vill ändra utvecklingen. Vi är inte nöjda med att punktligheten minskar. Vi vill att punktligheten ska öka. Vi vill inte att färre ska jobba inom järnvägen. Vi vill att fler ska jobba inom järnvägen. Vi vill öka järnvägens andel av transporterna, inte minska den. Då duger det inte att femdubbla banavgifterna och påstå sig rekordsatsa när allt man gör är att någorlunda behålla det på samma andel av bnp som det har varit under de senaste 15 åren.

Detta duger inte. Det krävs en ny politik. Den 25 maj kan man vara med och bidra till denna politik genom att rösta i EU-valet. Den 14 sep-

Prot. 2013/14:112
13 maj

Svar på
interpellationer

tember kan man vara med och bidra till denna politik genom att rösta bort den här regeringen och rösta för en som tar järnvägen på allvar.

Anf. 71 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag blir inte ledsen över att Catharina Elmsäter-Svärd får applåder. Hon behöver säkert alla applåder hon kan få. Jag missunnar henne inte det, däremot de retoriska grepp som har gjort att människor tror att ni satsar på järnvägen när det i själva verket blir sämre. Punktligheten försämrats, varslen och uppsägningarna är mycket tydliga. Människor är missnöjda med järnvägen, och ni har inga ambitioner när det gäller att förändra det. Ni vill femdubbla banavgifterna för gods. Ni har valt väg, alltså att trycka ut godset på vägarna i stället för att satsa ännu mer på järnvägen som vi socialdemokrater gör.

När Catharina Elmsäter-Svärd använder sig av de retoriska greppen för att jämföra med 2006 blir det fel eftersom vi lägger fram en ny skuggbudget varje år, där vi faktiskt satsar på järnvägen, på nyinvesteringar och på underhåll. Catharina Elmsäter-Svärd kan ägna sig åt denna retorik och jämföra med den budget som vi lade fram när vi senast styrde. Men i själva verket är det nog mer sjyst att jämföra årets budget med årets skuggbudget och inte med den budget som vi lade fram 2006. Det var det som jag hängde upp mig på den gången. Men jag missunnar inte ministern några applåder. De kan hon gärna få.

Vi behöver en ny politik där vi säger att vi satsar på järnvägen och på kollektivtrafiken, där människor ska vara nöjda med att kunna pendla. Vi ska kunna transportera mer gods på järnväg, inte mindre som nu. Ni är nöjda med att mer och mer gods trycks ut på vägarna.

Anf. 72 ISAK FROM (S):

Fru talman! Det är ändå tacksamt att regeringen föreslår någon form av investeringar, även om de ligger i framtiden. Det innebär att Moderaterna kanske inte kommer att vara emot dessa investeringar i framtiden tillsammans med andra investeringar som vi socialdemokrater kommer att föreslår. Det är också ett steg framåt.

Men jag noterar fortfarande att infrastrukturministern ser Ådalsbanan och kopplingen mot Botniabanan som en kostnad. Vi ser den som en nödvändig investering för att få godstransporterna att flyta bättre.

Precis som mina kolleger har varit inne på duger inte detta. Det här måste vi göra någonting åt, och det kan vi göra någonting åt. Det tydligaste vi kan göra är att peka ut att vi vill förbättra kapaciteten på järnvägen för industrin. Det är en tydlig signal, och det är en markering. Det ska man ta på allvar.

Man kör nu Björklundsspåret, att allt har blivit bättre. Jämställdheten har blivit bättre, och klyftorna finns inte. Det är kanske en del i strategin att allting är jättebra. Det är kanske därför som Västerbotten har fått bara 0,54 procent av investeringarna över 50 miljoner i regeringens infrastrukturplan. Allt har ju blivit bättre, och det finns inga skillnader. Det är också ett litet taktiskt spel.

Jag tror att väljarna genomskådar det. Industrin har genomskådat det, och järnvägen har genomskådat det. Nu är det upp till regeringen att inse att det är så.

Fru talman! Det är spännande att höra Monica Green som är så tydlig med att säga att man gör en ny budget varje år. Ja, vi har noterat det. Förra året hade ni satsningar, och dessa satsningar finns fortfarande med i den här budgeten. Förra året hade ni en finansiering. Denna finansiering har halkat efter detta år. Förra året tyckte ni att det var okej att införa ett jobbskatteavdrag. I dag är det inte det. Det har dock inte justerats i den nya budgeten. Alltså är det ett stort budgethål. Det tycker jag är ganska väsentligt när man talar om krona för krona.

Alla i Alliansen är åtminstone överens om vad vi vill göra med de 522 miljarderna för att investera och utveckla hela transportsystemet, som framför allt ska leda till ökad konkurrenskraft och möjlighet till fler jobb. Jag förstår att det är problematiskt för Socialdemokraterna som har att göra upp med splittrade vänner, både om det är Förbifarten som ska finansiera utlovade projekt eller inte eller om det är neddragningarna i 10-miljardersklassen på vägarna som ska finansiera era löften till allt och alla. Eller är det flygskatten? Det är klart att det finns frågor.

Men jag ska gå tillbaka till Anders Ygemans grundfråga, om hur vi kan få mer gods på järnvägen och framför allt inte bli av med mer gods på järnvägen. Då handlar det till syvende och sist – jag har frågat många – om man kan lita på att godset kommer fram. Det handlar om förutsägbarheten i fråga om tid, kostnad och funktion. Är järnvägen konkurrenskraftig? Ja, det är den när tågen är punktliga. Just därför satsar vi dubbelt så mycket på underhåll på den järnväg vi har för att man ska kunna förlita sig på den. Men vi behöver också komplettera och bygga till. Det tror jag i grunden är riktigt och viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2013/14:453 om arbete i EU mot illegal lastbilstrafik

Anf. 74 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Anders Ygeman har frågat mig varför den svenska regeringen ställt sig vid sidan av det viktiga arbete som flera länder i EU driver för att skapa ordning och reda på vägarna.

Det enkla svaret är att det inte stämmer. Den svenska regeringen jobbar aktivt såväl nationellt som internationellt med frågor som rör regelefterlevnaden på väg. Detta gör vi i de forum där vi kan göra mest nytta och störst skillnad.

Det stämmer att min franska kollega arrangerat en konferens om ”harmonisering av de europeiska sociala villkoren inom åkerinäringen”. Anders Ygeman frågar varför jag har tackat nej till denna inbjudan. Låt mig därför kommentera detta.

Jag får glädjande nog väldigt många förfrågningar och inbjudningar till möten, konferenser och besök. Förra året fick Näringsdepartementet över 350 officiella internationella förfrågningar. Det är naturligtvis omöjligt att delta överallt, och jag förbehåller mig rätten att själv avgöra hur jag kan göra mest nytta i sakfrågan och för Sverige och således också var jag deltar.

Min mening är att frågor som berör hela unionen bäst diskuteras när fler medlemsstater har möjlighet att vara med. Således deltog jag också tre veckor efter den franska konferensen i det informella ministermötet i Aten den 8 maj i förra veckan. I Aten deltog inte bara några utan alla EU:s medlemsstater. Jag instämmer för övrigt inte i Anders Ygemans påstående att den svenska regeringen inte skulle delta i arbetet för bättre regelefterlevnad inom yrkestrafiken på väg.

Anf. 75 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det är kanske en av de mest spännande förklaringar jag någonsin hört till att man inte åker till ett möte att man vill att alla ska vara med. Det blir ju ganska svårt om man själv väljer att vara hemma.

Låt mig också inledningsvis säga att om statsrådet vill ställa frågor till interpellanterna ska hon rimligen göra det när interpellanterna har talartid kvar. I förra interpellationsdebatten ställde statsrådet fem frågor till Socialdemokraterna utan att någon hade möjlighet att svara på dem. Men nog om detta.

Fru talman! Det började med passiviteten på hemmaplan mot de illegala lastbilstransporterna. Trots larmrapporter från våra vägar, från våra företagare, från fackliga organisationer, trots utvärderingsrapporter och trots ett enigt trafikutskott, trots akademisk forskning som visar på att tusentals illegala transporter sker dagligen i vårt land – trots allt detta har regeringen inte vidtagit en enda verkningsfull åtgärd mot de illegala lastbilstransporterna på åtta år. Andra länders regeringar var dock inte så saktfärdiga.

Runt om i Europa började röster höjas för tydligare regler och mot en avreglering av de inrikes transporterna. Transportministrarna från Belgien, Tyskland, Spanien, Finland, Frankrike, Italien och Danmark skrev brev till kommissionen mot ytterligare avregleringar, för enklare regler och för bättre kontroller. Sveriges minister valde att inte skriva under brevet.

Varför skrev inte Sveriges minister under brevet? Problemen är ju minst lika stora, om inte större, i Sverige. Jag ställde frågan till ministern här i kammaren. Svaret blev att hon inte tillfrågats – konstigt! Varför hade då ministern inte tillfrågats? Jo, därför att den svenska regeringen har den motsatta uppfattningen mot brevskrivarnas.

Så här sade ministern i kammaren: Till skillnad från några andra medlemsländer är Sverige fortfarande positivt till en helt öppen inre marknad även för vägtransporter.

Till skillnad från Frankrike, Tyskland, Finland, Danmark med flera vill ministern alltså ha mer avreglering av marknaden, mer utländska lastbilar som kör inrikes transporter i Sverige och mer av social dumpning. Det är därför regeringen sitter passiv inför de illegala transporterna. Det är därför regeringen inte skriver under de andra nordiska transportministrarnas brev till EU-kommissionen. Det är därför hon inte åker på ministermöte om sociala villkor.

Fru talman! Om Sverige hade varit aktivt i EU skulle vi kunna stå upp för sociala rättigheter och seriösa åkerier, men för det krävs en röst på ett annat parti än det som ministern företräder. För det krävs att man röstar i EU-valet den 25 maj och att man röstar i riksdagsvalet den 14 september, så vi får en majoritet här i riksdagen som tror på seriösa före-

tag, tror på hårt arbetande löntagare och kan sätta stopp för de illegala lastbilstransporterna.

Prot. 2013/14:112
13 maj

Anf. 76 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Jag vill också kommentera den förra interpellationsdebatten innan jag går in på denna.

Catharina Elmsäter-Svärd kan kosta på sig att vräka ur sig saker om oss socialdemokrater i sitt sista inlägg. Jag tycker att det är fult och dumt retoriskt, men hon kan göra det som statsråd eftersom hon har sista ordet. Därför vill jag gå upp och tala om att i Socialdemokraternas budget har vi inget budgethål. Det enda budgethål som finns är regeringens budgethål som ni har försatt Sverige i.

Vi hade ett överskott på 65 miljarder kronor. Nu finns ett budgetunderskott på 87 miljarder kronor. Det är det enda budgethål som finns. I vår budget har vi allt finansierat.

Att vi röstade nej till era orättvisa skattesänkningar förra året innebär inte att vi när vi lägger fram en budget för nästa år inte tar med de skattesänkningar som redan finns, för när vi lägger fram vår budget för nästa år har vi naturligtvis en budget i balans.

Ni kan använda er av retoriska grepp i MUF-stil, men jag tror inte att det går hem hos väljarna, för väljarna ser ju vad ni har åstadkommit. Jag tycker att det är en trist debatteknik att vräka ur sig sådana saker i sitt sista inlägg.

Över till avregleringen, som ni hyllar och som vi socialdemokrater hela tiden har varit skeptiska mot, för vi vill se till att det är ordning och reda på vägarna.

Catharina Elmsäter-Svärd och hennes partikolleger säger: Nu håller vi på att se över detta. Vi har tillsatt grupper och vi har gjort det ena och det andra. Men problemet är att ni har haft åtta år på er att åtgärda detta men inte varit intresserade. Ni har bara hyllat ytterligare avregleringar. Ni har bara sett fördelarna och inte velat rätta till nackdelarna.

Så här i sista stund, en månad före valet, kommer ni med åtgärder. Nu är det lite böter och annat som ni tar till i stället för att samarbeta med de andra länderna, så att vi får ordning och reda på EU-nivå. Man skulle kunna ha högre böter. Man skulle kunna se till att man klampar på rätt sätt, nämligen så att bilarna står stilla tills boken är betald. Men ni väljer att komma med några mindre åtgärder som ni tror ska komma till rätta med problemen i stället för att ta itu med dem på allvar på EU-nivå.

Anf. 77 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! När det gäller det som cabotaget är tänkt att användas till, nämligen smartare och effektivare transporter över gränser, tycker jag i grunden att de cabotageregler som vi har är bra, för helt fritt funkar det inte. Det är därför cabotagereglerna finns. Däremot är det fusket på våra vägar som vi ska komma åt.

Det är väldigt lätt, fru talman, för Monica Green att stå och säga att vi gör någonting först när det är en månad kvar till valet. Det är väldigt märkligt. Då har man inte förstått det juridiska i att gå in och göra förändringar på det här sättet.

När jag tillträdde hösten 2010 fick jag ganska snart klart för mig att det fördes en diskussion om det som skedde på våra vägar. Inte minst

*Svar på
interpellationer*

ställde Monica Green många interpellationer till olika statsråd, för frågan om vad som händer på och kring våra vägar kopplat till lastbilstrafiken är väldigt vid. Det gjorde att jag tog initiativ till att samla departementen kring ett arbete om vad vi kan göra för att komma åt problemen. Det är en fråga som blir polisiär. Jag har inget ansvar för sakfrågan, men den ingår ändå i regeringens ansvar.

Det var bland annat detta som ledde till uppdraget som Transportstyrelsen tillsammans med Rikspolisstyrelsen och andra berörda myndigheter fick att se över hur det ser ut på våra vägar och följa upp regelefterlevnaden, oavsett vem som kör, av kör- och vilotider, hur det ser ut med lastsäkringen, om man håller hastigheterna och så vidare.

Dessutom var det viktigt att se dem som kommer in i landet och som har sina transporter som man lagligt får utföra och som inte är olagliga bara för att de är utländska, vilket man ibland kan få intrycket av, inte minst när man hör Anders Ygeman. Det har ingått en kartläggning av hur det här ser ut.

Detta har lett fram till ett gediget arbete där branschen, Sveriges Åkeriföretag, har varit inblandade för att komma fram till vad man kan göra som faktiskt fungerar och som inte bara är ord. Monica Green säger: Det är väl bara att höja lite böter! Vi höjer inga böter. Vi tar bort böterna, för böterna ställs till dem som kör. I stället införs nu sanktionsavgifter, som går direkt till företagen. De ska dessutom betalas i förskott.

Som ett moment som polisen nu får som ett ytterligare verktyg har vi bland annat klampning. Vi har valt att inte peka ut tekniskt exakt hur det ska gå till. Den kan utvecklas rent tekniskt så att det blir smidigt att använda den. Jag vet att bland andra polisen i många år har varit emot klampning, inte minst sedan 1999 när Björn Rosengren påbörjade sina små försök med vad man kunde göra i åkeribranschen och inte kom fram något vidare. Men nu är polisen för, och man har hittat ett begåvat sätt som man skulle kunna använda det på. Det finns även förslag framme för hur man skulle kunna titta på handlingar vid vägkanten.

Det kan i sin enkelhet låta smidigt och lätt att ta fram sådana förslag, men det har visat sig krävas många timmar gediget arbete med åklagarföreträdare, polisen och Transportstyrelsen för att hitta sätt som gör att detta blir rättssäkert och att det fungerar – också över nationsgränserna.

Detta har nu varit på remiss. Det har blivit positivt mottaget. Vi har skickat i väg det till Lagrådet. Den tidsplan som nu följer är att jag ska kunna lämna förslagen tillbaka till riksdagen i maj. Det är möjligt att det har tagit för lång tid. Det är möjligt att det skulle ha kunnat göras mycket snabbare. Men säg inte att jag inte har gjort någonting!

Anf. 78 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Det enda skäl till att vi säger att ministern inte har gjort någonting är just detta: inte en enda verkkningsfull åtgärd mot den illegala trafiken på åtta år.

När jag hörde vad ministern sade nu måste jag fråga: Vet ministern vad cabotage och olaglig inrikestrafik är? Ministern säger: Det verkar mest som om ni, speciellt Anders Ygeman, tror att detta är ett problem med utländska förare. Ja, det beror på att det bara är utländska åkare som kan använda cabotagereglerna för att bedriva olaglig inrikestrafik. Det är

bara de. De internationella transporterna i EU är nämligen avreglerade. Sedan många år får man göra internationella transporter inom EU.

Sedan får man, med cabotagereglerna som hjälp, bedriva tre inrikes resor under sju dagar. All annan trafik är olaglig inrikestrafik. Det är därför det är så viktigt att cabotagereglerna kan upprätthållas.

Jag måste fråga: Vilken version av Catharina Elmsäter-Svärd är det som talar sanning, och vilken version är det som ljuger? Så här sade hon när jag frågade henne här i kammaren – det finns både i skriftlig form och uppläst på webb-tv: Till skillnad från några andra medlemsländer är Sverige fortfarande positivt till en helt öppen inre marknad även för vägtransporter.

Ljög du då, när du gav det svaret, eller ljög du här och nu i kammaren när du säger att du tycker att cabotagereglerna är bra?

Varför ställer sig Sverige utanför de andra nordiska ländernas kamp för seriös vägtrafik? Varför ställer sig Sverige utanför när Danmark, Finland, Tyskland, Frankrike, Spanien, Italien etcetera driver på för tydliga regler mot avreglering?

Jag skulle vilja säga att svaret finns precis här. Det är nämligen så att ministern liksom sin EU-parlamentariskerkollega Fjellner vill se en helt avreglerad marknad för inrikestransporter så att den sociala dumpning som i dag är undantag blir regel på svensk arbetsmarknad. Då får vi fler stackars människor som tvingas laga mat i stormkök på våra parkeringsplatser i stället för fler människor som kan konkurrera med sin kunskap och få sjysta löner och sjysta villkor. Det är det som är kärnpunkten.

Jag vill att vi ska ha öppen konkurrens, men vi ska ha den på lika villkor. Vi ska inte dumpa regler. Vi ska inte konkurrera genom att ha de sämsta lönerna. Vi ska konkurrera med att ha den bästa kvaliteten. Det är det som är huvudskillnaden.

Elmsäter-Svärd blir svaret skyldig. Vi har sett åtta år med borgerlig regering och inte en enda verkningsfull åtgärd. När förslagen sent omsider kommer – så sent att de inte kan behandlas av riksdagen – är de närmast verkningslösa.

Ni säger att ni vill ha klampning. Men polisman ska inte få klampa trots att polisman kan hindra fortsatt färd enligt tio eller tolv lagparagrafer, tror jag att det är. Det ska krävas särskilda skäl för klampning, enligt utredningsförslaget. Och – kanske det viktigaste i förslaget – om sanktionsavgifterna fortfarande är obetalda efter 24 timmar ska klampan låsas upp. Den klampa som Transportstyrelsen och Elmsäter-Svärd påstår sig vilja införa kommer aldrig att användas. Den kommer aldrig att få den effekt som ska till, nämligen att gynna den seriösa åkeriverksamheten och missgynna den illegala. Vi står upp för seriösa åkare och sjysta villkor på svensk transportmarknad.

Anf. 79 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Det är precis som Anders Ygeman berättar; vi har moderater här i regeringen och i riksdagen och i EU-parlamentet som inte ser vad det är som pågår på vägarna. De talar helt förblindat om att vi ska ha en fri och oreglerad marknad, och de ser inte hur chaufförer utnyttjas på våra vägar under slavliknande förhållanden.

Jag minns när jag berättade detta för Catharina Elmsäter-Svärd första gången, när hon just hade blivit minister, i den första interpellationsde-

batten. Det har varit ett antal efter det. Hon blev fullkomligt överrumplad och sade: Nej, så kan det ändå inte vara! Men nu vet ministern bättre. Nu vet hon vad som pågår på våra vägar.

Detta har ändå inneburit att ni har förhållat, försenat och inte prioriterat de här frågorna. Varför skulle ni annars komma på att ni ska lägga fram en proposition mitt i sommaren? Vi har inte sett förslagen än. Ni förhåller det så länge att riksdagen inte ska kunna behandla det eftersom förslagen egentligen är verkningsslösa. Precis som Anders Ygeman påpekade här tidigare ska det tydligen komma förslag om att man ska klampa i bara 24 timmar. Vi vet inte, för ni har inte lagt fram propositionen än. Vi ska nämligen inte kunna hinna behandla den, och jag tycker att det är trist.

Ni vill klampa en bil i bara 24 timmar, låta chauffören ta sin dygnsvila och sedan släppa i väg bilen igen. Det vore väl mycket bättre att klampa en bil och säga: Nu får ni stå här tills ni har betalat böterna! Det tycker jag skulle vara mycket smartare och bättre. Då kanske vi kunde komma till rätta med de olagliga transporterna i det här landet.

Ni har inte lagt fram förslag om några kraftfulla åtgärder. Catharina Elmsäter-Svärd säger att det beror på okunnighet om man påstår att man skulle kunna göra det snabbare. Jag menar att ni inte vill. Ni vill inte vidta de här åtgärderna, för ni vill egentligen ha en försämrad möjlighet för arbetarna till sjysta villkor.

Anf. 80 ISAK FROM (S):

Herr talman! Tyvärr måste jag säga att jag skäms som svensk. Vi har människor som utnyttjas på svensk arbetsmarknad på ett alldeles förskräckligt sätt. EU-kommissionen har till och med tillskrivit Sverige och frågat: Vad gör ni egentligen med era migranter och invandrare? Vad händer med dem i skogen? Vad händer med dem på byggnadsarbetsplatserna? Varför får inte chaufförerna lön? Hur kan det här komma sig?

Ja, hur kan det komma sig? Det vill vi också gärna veta, för detta måste vi åtgärda. Ett svar är kanske det vi har hört här i debatten: Moderaterna har två agendor. På Europeanivån driver man frågan om en helt avreglerad marknad – en helt avreglerad arbetsmarknad och en helt avreglerad transportmarknad.

Det är därför vi ser att det inte kommer några åtgärder. Sent omsider, men vi har inte sett det än, kanske det kommer en proposition på riksdagens bord som ska behandlas efter valet när det inte ens är säkert att Moderaterna leder regeringen.

I sina tidigare inlägg har infrastrukturministern varit inne på straffbeskattning av lastbilsåkerierna. Socialdemokraterna har lagt fram förslag om en vägslitageavgift. Med den avgiften ska vi bland annat finansiera ny infrastruktur och underhåll. Det är helt riktigt. Men kalla det inte en skatt, för det ska gå tillbaka till vägen.

Vi ser det också som en konkurrensneutral åtgärd som kommer att gynna seriösa åkerier. Våra åkerier vill inte annat än att konkurrera med riktiga villkor, men i dag slås de ut över hela Sverige.

Vi måste få koll på den olagliga cabotagetrafiken som åker omkring. Det finns lastbilar som är i Sverige dagar, veckor, ja, halvår utan att vi har någon som helst koll på dem. Styr vi upp det kommer alla seriösa åkerier att klara sig. Då kommer vi att kunna sätta åt de oseriösa. Då

kommer vi att kunna titta folk i ögonen och säga: Svenska och utländska arbetstagare ska inte utnyttjas på svensk arbetsmarknad.

EU-parlamentsvalet handlar om detta. Ska vi ha regler på arbetsmarknadens område som vi ska följa och som ska vara lika för alla arbetstagare? Eller ska vi ha en fri och oreglerad marknad utan möjlighet till kontroll? Det är en valfråga.

Prot. 2013/14:112

13 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 81 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Låt mig gå tillbaka till den rubrik som Anders Ygeman satte på sin interpellation. Det handlar om arbetet i EU mot *illegal* lastbilstrafik. Det är viktigt att vi gör den distinktionen.

Det jag menade i mitt inlägg och som Anders Ygeman reagerade på – som om jag inte skulle veta vad som är cabotage eller inte – var att det ibland i debatten låter som att varje utländsk transport skulle vara illegal. Men så kan inte vara fallet.

Anders Ygeman frågade åter, och eftersom vi hade samma diskussion förra gången är det väl bra att vi tar det en gång till. Det jag då sade och som jag står fast vid – och det finns skriftligt, så det är bara att gå in att titta på – är att själva grundpelaren, själva grundkittet i Europeiska unionen är den fria rörligheten för människor att resa, studera och jobba. Inte minst har våra svenska ungdomar begagnat sig av denna fantastiska möjlighet. Den fria rörligheten gäller även varor och kapital. Det är bland annat det som stärker våra företag här i landet eftersom de flesta kunderna kanske finns någon annanstans än just i Sverige.

Tanken var att den fria rörligheten även skulle gälla vägtransporter för att stärka den inre marknaden och EU:s konkurrenskraft mot övriga världen. Men man kom fram till att det inte gick, och därför infördes cabotaget. Precis som nämntes är cabotage i viss mån en begränsning. Det är sju dagar och tre transporter som gäller.

För mig är det viktigt att de regler som finns för vägen gäller lika för alla, oavsett vem som kör. Därför är problemet fusket, och det är fusket vi måste komma åt. Jag delar denna uppfattning med många av mina kolleger. Vi hade en lunchdiskussion, men tyvärr kunde vi inte fullfölja den eftersom det inte fanns någon som kunde översätta till franska – något som min franska kollega Frédéric Cuvillier tyckte blev lite problematiskt. Men vi gjorde åtminstone några inlägg.

En sammanfattning av den franska konferensen i Paris var: Hur kan vi se till att de regler vi har och som ska vara harmoniserade efterlevs, att vi har regler och påföljder?

Här kan vi gå tillbaka till Sverige. När jag talar med företrädare för branschen saknar de någon där ute som utövar tillsyn och ser till att reglerna efterlevs och som när de inte gör det hittar verktyg för att göra något åt det.

Vi har tillsammans med branschen och med Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen, som är de myndigheter som har hand om tillstånd och utövar tillsyn, tagit fram olika krav för att komma åt fusket. Det har tagit den tid det har tagit, men det har också gått igenom.

Man kan möjligtvis raljera över de 24 timmarna. Men branschen, polisen och åklagarväsendet säger att 24 timmar är mycket i en sådan här bransch, för tid är pengar. Det kan vara två körningar. Här gäller det att

vara tillräckligt avskräckande så att den stillastående tiden kostar så pass mycket så att det mer värt att göra rätt från början.

Det är bedömningar som har gjorts. Vi har inte fått några kommentarer från remissinstanserna om att det skulle vara för snålt tilltaget. Det är bland annat därför det finns med, men det finns även andra åtgärder att vidta.

Anf. 82 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Förra gången jag och ministern diskuterade denna fråga ställde jag följande fråga: Varför skriver inte statsrådet på det brev som ett antal av hennes kolleger har skrivit om cabotaget? Det handlar om ministrar från Danmark, Finland, Tyskland och Frankrike – jag har nämnt alla länder flera gånger.

Då blir ministerns svar att hon för det första inte har fått frågan och att hon för det andra inte hade skrivit på om hon fått frågan eftersom Sverige till skillnad från några andra medlemsländer, alltså Tyskland, Frankrike, Danmark och Finland, fortfarande är positivt till en helt öppen inre marknad även för vägtransporter.

Regeringen driver samma linje som EU- kommissionen och kommissionären Siim Kallas. Din kollega Fjellner i EU-parlamentet kallade mig rasist för att jag stod upp för cabotagereglerna. Det är Fjellner, Siim Kallas och Elmsäter-Svärd på den ena sidan, för en helt avreglerad marknad för inrikestransporter. På den andra sidan står Socialdemokraterna, Frankrike, Tyskland, Danmark, Finland med flera. Det var så frågan var, och det är därför det svar ministern kommer med i dag är apart.

Vi vill ha verklig klampning och verkliga sanktionsavgifter. Vi vill inte ha låtsasklampning och sanktionsavgifter som lägger oss i den europeiska bottenligan.

Regeringen har haft åtta år på sig, men det har inte blivit en enda verkningsfull åtgärd. Det är tusentals illegala transporter på våra vägar varje dag, men ministerns besked är att armarna-i-kors-politiken som låter de illegala transporterna öka kommer att fortsätta om man lägger sin röst på Moderaterna i EU-valet och riksdagsvalet.

Använd era röster bättre och rösta på Socialdemokraterna!
(Applåder)

Anf. 83 ISAK FROM (S):

Herr talman! Det är viktigt att polisen får det mandat och de resurser som behövs. Precis som Anders Ygeman var inne på måste det vara tydligt, och polisen måste känna att man har den befogenhet man ska ha.

Det funkar i andra länder. Betalar man inte böterna på plats får man inte köra, oavsett om det är fel på kör- och vilotiderna eller på fordonet eller om man har brutit mot landets cabotageregler. Det måste få konsekvenser.

Är lagstiftningen tydlig? Vet speditorsbolagen om detta? Vet beställarna om att det är så här det funkar? Det kommer att svida i början tills det fungerar, men när alla känner till regelverket kommer det att funka.

Det är detta det handlar om. Man måste göra ett val. Antingen sätter man till resurser och lagstiftning som gör att det funkar eller så gör man det inte.

Det är märkligt eftersom Moderaterna tidigare har stått upp för ordning och reda och för att straff och lagar ska fungera. Men på detta område har man segat i åtta år. Nu har man mage att lägga fram propositionen kanske mitt i sommaren så att den ska tas av nästa regering, och så säger man: Nu jobbar vi med frågan. Samtidigt driver Elmsäter-Svärds kolleger i Europaparlamentet på för fullt för en politik med total avreglering. Det är inte trovärdigt.

Det handlar om val. Valet till Europaparlamentet är ett val för ordning och reda på arbetsmarknaden.

Anf. 84 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! För mig är det i alla fall klart att det arbete som jag har lagt ned i frågan de senaste åren handlar om att det måste bli tydligt vad som gäller, att det måste vara lätt att följa upp och att det också måste finnas någon form av påföljd när regler bryts – oavsett av vem. Det är precis det som har tagits fram.

Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen har nu i sitt uppdrag, tillsammans med andra myndigheter och inte minst tillsammans med branschorganisationer, hittat en verktygslåda som samtliga upplever som bra verktyg för att framför allt komma åt fusk. Det är också fusk som snedvrider konkurrensen.

Jag ser det i alla fall är ett viktigt steg. Det är ett steg som jag känner ansvar för, och det är ett ansvar som jag har tagit.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2013/14:454 om upprustning av Västerdalsbanan med anledning av avtalet mellan Fiskarheden och Rush Rail

Anf. 85 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Roza Güclü Hedin har frågat mig vad regeringen och jag själv avser att göra för att säkerställa att avtalet mellan Fiskarheden och Rush Rail ska kunna genomföras och att framtidens jobb i Malung-Sälen-området ska kunna säkras. Roza Güclü Hedin har vidare frågat mig hur jag tolkar Trafikverkets styrelses beslut om att underhållet av Västerdalsbanan ska upphöra på sträckan Rågsveden–Malungsfors i december 2014.

Regeringen har sedan 2006 ökat resurserna till underhåll på järnvägen med 100 procent. Satsningen på järnväg som framgår av den, av regeringen, nyligen beslutade nationella planen för perioden 2014–2025 befäster detta ytterligare.

Trafikverket ska inom ramen för sitt uppdrag och tillgängliga resurser prioritera vilka banor som ska underhållas för att kunna erbjuda efterfrågad funktionalitet i transportsystemet. Trafikverket ska i sina prioriteringar avgöra vilken lägstastandard som kan accepteras på den enskilda banan givet den trafik som finns och den trafik som i framtiden kan förväntas.

Trafikverket och dess styrelse ska därför, inom ramen för sitt uppdrag, där det finns en uttalad efterfrågan på trafik och där det är samhällsekonomiskt motiverat rusta upp lågtrafikerade järnvägar.

Jag förutsätter att Trafikverket i enlighet med järnvägsförordningen gör överväganden avseende Västerdalsbanan med det som utgångspunkt. Jag förutsätter också att Trafikverket arbetar tillsammans med alla berörda parter för att tillgodose behovet av transporter.

Anf. 86 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Jag vill först tacka ministern för svaret. Det finns mycket att debattera när det gäller infrastruktur i mitt län Dalarna. Men jag vill först beskriva varför jag ställde interpellationen.

Fiskarheden är ett av landets största sågverk. Det är beläget i Malung-Sälens kommun. Det är ett växande företag som i dag exporterar mer än 90 procent utanför Sveriges gränser. I dag transporteras deras varor med lastbil, från regionen till utskleppningshamnen för vidare transport.

Fiskarheden och Rush Rail, som är ett gods företag, presenterade den 25 mars att de har ingått ett avtal som innebär att en stor del av det sågade virket ska transporteras på Västerdalsbanan från Malungsfors terminal. Tidigare har Trafikverkets inställning varit att man anser att man inte kan underhålla den delen av Västerdalsbanan om det inte finns någon som vill trafikera sträckan. Det är också förståeligt och i enlighet med järnvägsförordningens 6 kap. 4 § som säger att underhållet ska upphöra när trafiken är av obetydlig omfattning. Men Trafikverkets styrelse tog den 18 februari i år beslut om att underhållet på banan, sträckan Malungsfors-Rågsveden, ska upphöra från och med december 2014.

Tidigare signaler från Trafikverket var att man var beredd att ompröva beslutet om nedläggning under förutsättning att någon begärde att få trafikera banan. Och nu finns det alltså en aktör och ett avtal som innebär att man kan transportera 250 000 kubikmeter från Malungsfors till Orrskär på järnväg. Det finns också signaler på att flera företag längs med banan är intresserade av att transportera på järnvägen framför väg.

Vid ansökan, daterad 26 mars 2014, om tågläge för att kunna genomföra avtalet mellan Fiskarheden och Rush Rail fick man svar från Trafikverkets tjänstemän att ansökan inte kan beviljas då underhållet på sträckan Rågsveden-Malungsfors redan har upphört.

Det är ganska anmärkningsvärt att Trafikverket svarar att underhållet redan har upphört när det finns ett skriftligt beslut från Trafikverkets styrelse som säger att det ska avslutas i december 2014. Det kanske är jag som tolkar det på fel sätt, men jag är väldigt nyfiken på hur ministern tolkar det här.

Jag tycker att det är viktigt att verka för att utvecklingen inte ska avta. Det är viktigt att Trafikverket och andra offentliga aktörer möjliggör att Västerdalsbanan mellan Rågsveden och Malungsfors blir trafikerbar. Och det är viktigt att man ser över alla delarna, gör de beräkningar som behövs och framför allt att berörda parter för en dialog, precis som ministern också säger att hon förutsätter.

Min förhoppning är att debatten i dag ska resultera i en samsyn och att vi faktiskt får en positiv utveckling i frågan. Men vad beror den märk-

liga hanteringen på? Är det en fråga om ovilja? Eller är det en fråga om miss? Det undrar jag och ställer därför frågorna till ministern.

Prot. 2013/14:112
13 maj

Anf. 87 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Jag tackar Roza Güclü Hedin för frågan.

Det är egentligen ganska svårt att veta vad det beror på. Egentligen tror jag väl inte heller att Roza Güclü Hedin vill att jag som minister ska gå in och styra vad som ska göras eller inte göras.

Jag tillser bland annat att det finns bra med resurser till infrastrukturen. Därför har vi antagit den nationella planen. Vi har också gjort prioriteringar. 522 miljarder kan synas som mycket pengar, men bara i remissrundan – när vi frågade vad som möjligtvis skulle behöva göras mer – kom det genast in önskningar om att det behövdes minst 1 400 miljarder för de kommande tolv åren. Just därför har Trafikverket också ett ganska tufft prioriteringsarbete att göra. Vi har sagt att framför allt arbetspendling, inte minst i våra storstadsområden där det mesta av kollektivtrafikresandet på järnväg görs, är prioriterat. Godstrafiken på järnvägen när det gäller våra stora stråk är också prioriterad.

Vi har en väldigt stor mängd lågtrafikerade banor. Jag blev förvisso själv förvånad över hur mycket trafik det går på vissa sträckor som ändå sägs vara lågtrafikerade. Det där är naturligtvis också en kunskapsfråga, men det handlar ändå om att man måste göra en prioritering.

Jag har fått information om att det för just Västerdalsbanan och den bedömning som Trafikverket tidigare har gjort för en större, riktad underhållsåtgärd rör sig om 76 miljoner kronor. Sedan skulle man också behöva ha ungefär 18 miljoner kronor per år bara för att underhålla det här. Med tanke på den mängd tåg som går där just nu blir det ganska mycket pengar på varje tåg.

På banan mellan Rågsveden och Malung är det i dag möjligt att framföra tåg i 40 kilometer i timmen. Det är naturligtvis ingen vidare hög hastighet; det är en rätt begränsad hastighet. Den finns också med i järnvägsnätsbeskrivningen, vilket man har som underlag när man ska söka tåglägen på banan, alltså tid och möjlighet för att köra.

Vad jag har förstått framförs i dag inga tåg på bandelen. Det är heller inga tåglägen som har sökts framöver. Det är den information jag har. Om det dyker upp annan information – det gäller även det som Roza Güclü Hedin nu tar upp – är det viktigt att berörda parter talar med varandra, vilket Roza Güclü Hedin också var inne på, och tar den hänsyn som krävs.

När vi rent generellt och vid andra tillfällen talar om lågtrafikerade banor är det viktigt att förstå att om det inte har förekommit någon trafik, eller om det förekommer väldigt lite trafik, finns det processer och rutiner som man måste gå igenom innan man till slut stänger ned en bana helt och hållet. Det första är att underhållet avtar för att sedan upphöra helt. Det är då som frågan i någon form av samråd ställs på sin spets och Trafikverket frågar berörda kommuner och regioner vad de vill med banan. När man sedan nästan har kniven på strupen fattar man beslut. Så brukar processen se ut, och det brukar leda fram till någon form av god ordning.

*Svar på
interpellationer*

När det gäller den förfrågan, och det beslut, som styrelsen nu har svarat på får jag meddela att jag inte har någon uppfattning om det, för det är information som jag faktiskt inte har.

Anf. 88 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Det är det som är lite bekymmersamt. Jag förstår hur det är, och jag tycker inte att ministern ska gå in och tala om för Trafikverket hur det ska arbeta. Däremot kan man ha åsikter om prioriteringsordningen. Det har vi som politiker möjlighet att ha.

Det finns en ansökan om tågläge daterad den 26 mars 2014. Det avtal som Fiskarheden och Rush Rail kommit överens om har skett utifrån den kunskap de har om den befintliga banan. Precis som ministern sade handlar det om att köra i ungefär 40 kilometer i timmen på den sträckan, och man har sagt sig kunna köra under de premisserna. Men frågan behöver belysas utifrån fler aspekter. Det ligger i både Trafikverkets och regeringens intresse att verka för att de beslut vi här fattar är hållbara.

Herr talman! Ministern har säkert vid flera tillfällen besökt min hemregion och Sälenområdet. Man åker gärna till Sälen under vinterhalvåret för att åka skidor. Man passerar Mora via Vasaloppsvägen, och de som åkt där vet att trafiksituationen är ansträngd. Det är trångt och kurvigt.

Fiskarheden fraktar i dag allt med lastbil. 330 000 kubikmeter sågat trä fraktas årligen med lastbil. Om man fick i gång banan skulle man kunna frakta 250 000 kubikmeter på järnväg. Det motsvarar 6 000 kubikmeter i veckan. Det kanske inte säger så mycket, och det är svårt att greppa, men det skulle innebära 7 560 färre lastbilar årligen. Eller ännu enklare uttryckt, 180 färre lastbilar skulle köra på Vasaloppsvägen och genom Mora varje vecka. Det är en mycket viktig aspekt att komma ihåg när man gör prioriteringen från Trafikverkets sida. Vi borde ha och har ett intresse av att se till att allt vi gör genomsyras av tanken på ett hållbart samhälle.

Det vore en vinst även för besöksnäringen, som är viktig för vår region, inte minst ur ett trafiksäkerhetsperspektiv. Varje år välter en till två lastbilar på Vasaloppsvägen. Med tanke på de tunga lasterna är det bara tur om ingen kommer till skada.

Det finns anledning att fundera över ytterligare effekter om man ställde om från väg till järnväg. Miljöbelastningen tycker jag är viktig att nämna. Det handlar alltså om 7 560 färre lastbilar årligen. De kör ungefär 180 300 mil varje år. Om man går över från väg till järnväg motsvarar det en besparing på ungefär 685 000 liter diesel.

Jag tänker fortsätta att redovisa mina siffror även om det kan vara lite jobbigt, för det ger en bra illustration av läget. Det handlar alltså om 16 fullastade tankbilar med släp per år. Vi kan inte förneka siffrorna, och vi kan inte blunda för verkligheten. Vi kommer alltid att vara beroende av lastbilstransporter, men om vi får välja kan vi i detta fall spara all denna mängd bilar. Från ett trafiksäkerhets- och miljöperspektiv, är det då inte relevant att fundera ett varv till om det inte vore en samhällsvinst att satsa på underhåll av sträckan Malungsfors–Rågsveden?

Anf. 89 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Jag tror att de flesta gånger jag deltagit i en debatt har det handlat om Västerdalsbanan. Jag bor utefter det stråket och råkar

också bo en halv mil söder om Malungsfors, där den tilltänkta terminalen ska vara.

Ministern säger att hon inte är medveten om den ansökan som har gjorts och inte heller om det beslut som Trafikverket fattade när det gällde Västerdalsbanan, alltså att man skulle upphöra med underhållet. Man ville hålla banan i karantän i cirka tre år. Skulle det då komma någon tågoperatör som ville köra på den sträckan – Trafikverkets ledning trodde nog att det inte var någon risk, men nu blev det så – skulle beslutet i så fall omprövas. Det är här som både Roza och jag menar att det uppstår ett moment 22-läge. Det spelar ingen roll hur vi gör med de beslut som nu har fattats, banan får ändå inte det underhåll den behöver för att operatören ska kunna köra på den.

När man tittar på Västerdalsbanan som helhet ser man alla de beslut om nedläggning av persontrafiken som tagits genom åren, men nu handlar det om att frakta gods. Vi har en trafiksäkerhetssituation. Det är inte bara Vasaloppsvägen som är hårt belastad av tunga fordon som fraktar virke utan också väg 66 mellan Borlänge och Malung och vidare uppöver. Det kommer in mycket trafik också från Norge.

Jag hörde ministern tala om längre och tyngre bilar. Är det någonting som sliter ned vår väg upp till Sälen, som jag vet att ministern åkt många gånger, så är det den tunga trafiken. Vi brukar säga i mina hemtrakter att på sommaren när det regnar åker vi på högkant för att slippa råka ut för vattenplaning eftersom vägbanan är så ojämn, och när det är torrt kan vi öka nere i ”dalarna”. Det är så situationen ser ut.

Det är inte bara Fiskarhedens sågverk som expanderar – de vill expandera med ytterligare 50 procent – och skulle ha nytta av banan, utan många företag visar sitt intresse, och någonstans måste man börja.

När det gäller moment 22-situationen vill jag säga att jag inte vill ha något ministerstyre, men man måste i alla fall se till att följa de avtal man har med kommunerna.

Ministern tog upp detta med 86 miljoner och sedan ett årligt underhåll. Det är Trafikverkets uträkningar. Vore det inte intressant med en second opinion vad gäller uträkningarna? Jag har hört många siffror om vad det skulle kosta att upprusta banan, och de är bra mycket lägre än Trafikverkets uträkningar, som slår alla rekord; de är hur höga som helst. Det har gjorts seriösa beräkningar som visar att man kan komma undan mycket billigare. En second opinion vore därför bra att få.

Anf. 90 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Vad saker och ting kostar, om det är riktiga summor, riktiga prioriteringar och så vidare, då är idén med en second opinion i sak inte dum. Från regeringens sida har vi använt det till exempel när det gällt förslaget på nationell nivå, de 522 miljarderna. Där har vi använt oss av Trafikanalys, och vi tar också hjälp av Statskontoret för att se om det som står är rimligt. Men det är naturligtvis på en mycket mer övergripande nivå.

Tanken behöver alls inte vara fel. Den har kommit upp i andra sammanhang också. Här är det viktigt att Trafikverket som part är lyhörd i diskussionerna, för de är naturligtvis intresserade av att få ut så mycket infrastruktur som möjligt för pengarna.

Prot. 2013/14:112

13 maj

Svar på
interpellationer

Naturligtvis kan och ska vi göra politiska prioriteringar. Vi har gjort en generell prioritering för att kunna hålla uppe arbetspendlingen och för våra godsstråk. De lågtrafikerade banorna känns ibland nedprioriterade, och i förhållande till de stora godsstråken är de det. Håller man sig till gods, vilket det i det här fallet handlar mer om, och inte försöker få in persontrafiken tycker jag att vi bör hitta en annan balans. Många gånger brukar debatten handla om hur vi ska få in mer persontrafik på de lågtrafikerade banorna. Då krävs egentligen andra framförandehastigheter. Men för godsets del tycker jag att de lågtrafikerade banorna spelar en stor roll.

Då blir det naturligtvis viktigt för Trafikverket att göra en åtgärdsvalsstudie, se trafikslagsövergripande och diskutera med kommunen, regionen eller andra berörda om vilka transporter företag generellt behöver. Hur fungerar det på väg respektive järnväg – eller med sjöfart eller vad det nu kan tänkas vara – och vilka blir konsekvenserna? Det uppdraget har Trafikverket, och jag kan bara förutsätta att de också jobbar på det sättet för att finna det som är mest optimalt.

Man kan göra räkneexempel med lastbilar. Det är ganska bra att göra det ibland. Men de flesta lastbilstransporterna i Sverige är väloptimerade. Man kör inte mest för att det är roligt. Många transporter är kortare än 10 mil, och de är väldigt sällan längre än 30 mil. Det kanske snarare är så att man kör en bit för att sedan kunna lasta om till annat transportslag, beroende på vad det är och hur långt det ska gå. Inte alltför sällan är det fråga om sjöfart eller järnväg.

Den här frågan kanske får ett nytt omtag. Om det nu är så att det finns några som vill använda järnvägen och det finns förutsättningar för det hyser jag inget tvivel om att Trafikverket också gör de bedömningar som behöver göras, tar samtalen och diskuterar. Så vet jag att de har gjort i andra sammanhang i alla fall, och jag skulle bli ganska förvånad om de inte tog även sådana här diskussioner på allvar.

Anf. 91 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Jag glömde säga att det finns tåglägen som är sökta även för 2015. Det är bra att vi för en debatt om den här frågan för att kunna belysa de fakta vi har. Det är också bra att ministern tar till sig informationen. Sedan är det ministern som kan föra en dialog med Trafikverket.

Jag är väldigt glad att ministern tycker att en så kallad second opinion inte är en dålig idé. Det tolkar som jag ett löfte – kanske.

Det är också bra att ministern är ärlig och säger att det handlar om politisk prioritering och att de lågtrafikerade banorna kanske inte är lika högt prioriterade. Det är bra att ministern erkänner det men i samma andetag säger att det kanske är läge att göra ett omtag. Det är väldigt positivt.

Dalarna är Sveriges fjärde största exportlän och tredje största turistlän. Vi har enorma utmaningar som kräver politiskt mod men också vilja. Uppfattningen och känslan som har förmedlats är att frågan om sträckan Rågsveden–Malungsfors är avgjord redan på förhand. Man har inte presenterat några seriösa förslag, och olika signaler har skickats ut. Det är väldigt märkligt att Trafikverkets styrelse i ett beslut säger att det ska upphöra i december 2014, men att man från Trafikverkets tjänstemanna-

sida säger att det redan har upphört. Det tycker jag är väldigt olyckligt, och det är en märklig hantering.

Jag vill att man ser till effekterna av att öppna banan för trafik på den här sträckan så att Fiskarheden och Rush Rail ska kunna genomföra sitt avtal och sina planer. Jag tror att det skulle vara gynnsamt. Effekterna av en sådan insats är viktiga för regionens tillväxt, för fler arbetstillfällen, för att fler idéer ska kunna utvecklas, för att besöksnäringen ska kunna gynnas och framför allt utifrån de miljövinster som vi kan göra. Jag förutsätter att ministern efter den här debatten drar sitt strå till stacken.

Anf. 92 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Roza Güclü Hedin nämnde att tåglägen har sökts även för 2015. Då utgår jag från att det har skett i processen under våren. Alla som velat söka tåglägen inför nästa tågperiod, alltså 2015, har haft möjlighet att göra det. Det är väl alldeles utmärkt. Då visas det också om det finns ett intresse av att köra trafik på banan. Annars har Trafikverket ordningen att prioritera satsningar där vi har mycket trafik och prioritera ned där ingen vill köra. Det är ett bra sätt att använda pengarna.

Över huvud taget är väl samtalstonen med Trafikverket och parterna någonting som vi har haft uppe och diskuterat en hel del under det här året. Det finns andra lågtrafikerade banor också. Men på något sätt kan jag känna att det kostar pengar. Jag tolkar det också lite grann som att det här egentligen är en önskan om mer pengar, för det blir konsekvensen.

Den nationella plan med 522 miljarder som vi nu har fattat beslut om – det kommer snart en skrivelse till riksdagens bord också – kommer i första hand, som vi har föreslagit, att gälla för arbetspendlingen. Arbetspendling kan också ske på väg om den kan ske säkert och bra. Godstrafiken bör snarare ske på de järnvägar där vi inte ska blanda, för man får för höga hastigheter. Men de stora godstransportstråken på järnvägen måste hållas uppe.

Vi kommer inte att klara av att lova allt till alla. Men det vi har sagt att vi lovar ska vi också hålla.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2013/14:228 Förstärkta kapitaltäckningsregler

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:223 Redovisningscentraler för taxi

2013/14:T11 av Tony Wiklander (SD)

2013/14:T12 av Siv Holma m.fl. (V)

2013/14:T13 av Anders Ygeman m.fl. (S)

Prot. 2013/14:112

13 maj

Svar på

interpellationer

18 § Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 12 maj

2013/14:472 Kapellskär och miljöbelastning på Arlanda

av *Pyry Niemi* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

19 § Kammaren åtskildes kl. 13.47.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 10 §
anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 77 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

HELÉN TÖRNQVIST

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Ansökan om fortsatt ledighet.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval.....	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
5 § Anmälan om faktapromemoria	2
6 § Svar på interpellation 2013/14:407 om tvångsprivativering av äldreomsorgen	3
Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	3
Anf. 2 LENNART AXELSSON (S).....	3
Anf. 3 GUSTAV NILSSON (M).....	4
Anf. 4 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	5
Anf. 5 LENNART AXELSSON (S).....	6
Anf. 6 GUSTAV NILSSON (M).....	7
Anf. 7 MEERI WASBERG (S)	8
Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	9
Anf. 9 LENNART AXELSSON (S).....	9
Anf. 10 MEERI WASBERG (S)	10
Anf. 11 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	10
7 § Svar på interpellation 2013/14:430 om e-tjänster inom äldreomsorgen	11
Anf. 12 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	11
Anf. 13 MONICA GREEN (S).....	12
Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	13
Anf. 15 MONICA GREEN (S).....	14
Anf. 16 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	15
Anf. 17 MONICA GREEN (S).....	16
Anf. 18 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	16
8 § Svar på interpellation 2013/14:419 om en mer lättillgänglig hemtjänst	17
Anf. 19 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	17
Anf. 20 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	18
Anf. 21 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	19
Anf. 22 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	19
Anf. 23 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	20
Anf. 24 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	21
Anf. 25 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	22
9 § Svar på interpellation 2013/14:423 om personaltillgången i äldreomsorgen	22
Anf. 26 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	22
Anf. 27 MEERI WASBERG (S)	23
Anf. 28 MONICA GREEN (S).....	24
Anf. 29 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	25
Anf. 30 MEERI WASBERG (S)	26
Anf. 31 MONICA GREEN (S).....	27
Anf. 32 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	27

Anf. 33 MEERI WASBERG (S).....	28
Anf. 34 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	29
10 § Svar på interpellation 2013/14:393 om Vårdval	
Stockholm.....	29
Anf. 35 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	29
Anf. 36 INGELA NYLUND WATZ (S).....	30
Anf. 37 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	32
Anf. 38 INGELA NYLUND WATZ (S).....	32
Anf. 39 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	33
Anf. 40 INGELA NYLUND WATZ (S).....	34
Anf. 41 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	35
11 § Svar på interpellation 2013/14:448 om avregleringen av	
apoteksmarknaden	36
Anf. 42 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	36
Anf. 43 MONICA GREEN (S)	37
Anf. 44 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	38
Anf. 45 MONICA GREEN (S)	39
Anf. 46 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	40
Anf. 47 MONICA GREEN (S)	41
Anf. 48 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	42
12 § Svar på interpellation 2013/14:411 om regeringens	
utnämning av styrelserepresentanter i statliga bolag.....	42
Anf. 49 Statsrådet PETER NORMAN (M)	42
Anf. 50 LARS JOHANSSON (S)	43
Anf. 51 Statsrådet PETER NORMAN (M)	43
Anf. 52 LARS JOHANSSON (S)	44
Anf. 53 Statsrådet PETER NORMAN (M)	45
Anf. 54 LARS JOHANSSON (S)	45
Anf. 55 Statsrådet PETER NORMAN (M)	45
13 § Svar på interpellation 2013/14:416 om kapacitetsbrister i	
järnvägsnätet.....	46
Anf. 56 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	46
Anf. 57 ISAK FROM (S)	47
Anf. 58 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	48
Anf. 59 ISAK FROM (S)	49
Anf. 60 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	50
Anf. 61 ISAK FROM (S)	50
Anf. 62 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	51
14 § Svar på interpellation 2013/14:443 om varsel hos Green	
Cargo och förutsättningarna för godstrafik på järnväg	52
Anf. 63 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	52
Anf. 64 ANDERS YGEMAN (S)	52

Anf. 65 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	53
Anf. 66 ANDERS YGEMAN (S).....	54
Anf. 67 MONICA GREEN (S).....	55
Anf. 68 ISAK FROM (S)	56
Anf. 69 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	56
Anf. 70 ANDERS YGEMAN (S).....	57
Anf. 71 MONICA GREEN (S).....	58
Anf. 72 ISAK FROM (S)	58
Anf. 73 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	59
15 § Svar på interpellation 2013/14:453 om arbete i EU mot illegal lastbilstrafik.....	59
Anf. 74 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	59
Anf. 75 ANDERS YGEMAN (S).....	60
Anf. 76 MONICA GREEN (S).....	61
Anf. 77 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	61
Anf. 78 ANDERS YGEMAN (S).....	62
Anf. 79 MONICA GREEN (S).....	63
Anf. 80 ISAK FROM (S)	64
Anf. 81 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	65
Anf. 82 ANDERS YGEMAN (S).....	66
Anf. 83 ISAK FROM (S)	66
Anf. 84 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	67
16 § Svar på interpellation 2013/14:454 om upprustning av Västerdalsbanan med anledning av avtalet mellan Fiskarheden och Rush Rail	67
Anf. 85 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	67
Anf. 86 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S)	68
Anf. 87 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	69
Anf. 88 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S)	70
Anf. 89 LENA OLSSON (V)	70
Anf. 90 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	71
Anf. 91 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S)	72
Anf. 92 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	73
17 § Bordläggning.....	73
18 § Anmälan om interpellation	74
19 § Kammaren åtskildes kl. 13.47.....	74

Tryck: Elanders, Vällingby 2014